

ปัญหา - เฉลย

วิชาบาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑ - ๒

(ฉบับปรับปรุง)

รวบรวมและเรียบเรียงโดย

ชนุตติสรโณ ภิกขุ

สมาคมมหาเปรียญและคนเรียนบาลี บาลีศึกษา เพื่อรักษาพุทธพจน์

หนังสือ

ปัญหา – เฉลย

วิชาบาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑ - ๒

ฉบับปรับปรุง

รวบรวมและเรียบเรียงโดย

ขนุติสรโณ ภิกขุ

สมาคมมหาเปรียญและคนเรียนบาลี บาลีศึกษา เพื่อรักษาพุทธพจน์

คำนำ

หนังสือปัญหา – เฉลย ข้อสอบสนามหลวง ชั้นประโยค ๑-๒ วิชาบาลีไวยากรณ์ ฉบับปรับปรุง เล่มนี้ นั้น ข้าพเจ้าได้ทำการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งทางเว็บไซต์หลาย ๆ เว็บไซต์ โดยอาศัยหนังสือ ปัญหา – เฉลย ของทางแม่กลองเป็นข้อมูลหลัก โดยได้ทำการเพิ่มเติมในส่วน of ปัญหาและเฉลยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ – ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ และปีล่าสุดคือปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ทั้งครั้งแรกและครั้งหลัง ในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้จัดการพิมพ์ขึ้นมา และจัดรูปแบบใหม่ มีการรวมตัวปัญหาและเฉลยให้อยู่ติดกัน เพื่อสะดวกในการอ่านง่ายและเป็นประโยชน์ แก่ผู้ใคร่ศึกษาพระบาลี

หนังสือครั้งนี้ ข้าพเจ้าจัดทำเพื่อเป็นวิทยาทานเท่านั้น ไม่อนุญาติให้ใช้เพื่อการพาณิชย์ใด ๆ ทั้งสิ้น ข้าพเจ้าหวังว่าหนังสือเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใคร่ศึกษาพระบาลี ไม่มากก็น้อย ข้าพเจ้า ขออุทิศบุญกุศลในการจัดทำหนังสือครั้งนี้ แก่บุคคลผู้มีพระคุณกับข้าพเจ้าทั้งหลาย

พระสมชาย ขนุดิสร โณ

๔ มิถุนายน ๒๕๖๑

ผู้รวบรวมและเรียบเรียง

สารบัญ

ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๑๑	๑
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๑๒	๕
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๑๓	๙
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๑๔	๑๒
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๑๕	๑๕
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๑๖	๑๙
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๑๗	๒๓
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๑๘	๒๘
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๑๙	๓๒
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๒๐	๓๖
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๒๑	๔๐
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๒๒	๔๔
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๒๓	๔๘
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๒๔	๕๒
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๒๕	๕๖
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๒๖	๖๐
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๒๗	๖๔
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๒๘	๖๘
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๒๙	๗๒
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๓๐	๗๖
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๓๑	๘๑
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๓๒	๘๕

สารบัญ

ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๓๓	๘๘
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๓๔	๙๒
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๓๕	๙๕
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๓๖	๙๙
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๓๗	๑๐๓
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๓๘	๑๐๗
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๓๙	๑๑๐
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๐	๑๑๒
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๑	๑๑๕
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๒	๑๑๙
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๓	๑๒๑
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๔	๑๒๕
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๕	๑๒๗
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๖	๑๓๐
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๗	๑๓๓
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๘	๑๓๗
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ครั้งที่ ๒	๑๔๐
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๙	๑๔๓
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ครั้งที่ ๒	๑๔๖
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๐	๑๔๘
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ครั้งที่ ๒	๑๕๑
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๑	๑๕๔

สารบัญ

ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ครั้งที่ ๒	๑๕๓
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๒	๑๕๕
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ครั้งที่ ๒	๑๖๑
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๓	๑๖๔
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ครั้งที่ ๒	๑๖๗
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๔	๑๗๐
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ครั้งที่ ๒	๑๗๓
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๕	๑๗๕
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ครั้งที่ ๒	๑๗๗
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๖	๑๗๙
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ครั้งที่ ๒	๑๘๒
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๗	๑๘๕
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ครั้งที่ ๒	๑๘๘
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๘	๑๙๑
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ครั้งที่ ๒	๑๙๔
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๙	๑๙๖
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ครั้งที่ ๒	๑๙๘
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๖๐	๒๐๑
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๒	๒๐๔
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๖๑	๒๐๘
ปัญหาและเฉลย ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ครั้งที่ ๒	๒๑๒

ประโยค ๑ - ๒

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑

๑. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษามีเท่าไร อะไรบ้าง พวกไหนได้ชื่อว่าสระ ทิฆะ และรัสสะ ฯ
๑. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษามี ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ, ก ข ก ฃ ง, จ ฉ ช ฌ จ, ฎ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ฐ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห พ ฯ
- อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ ๘ ตัวนี้ ชื่อสระ
- อา อี ู เอ โอ ๕ ตัวนี้ ชื่อทิฆะ
- อ อิ ู ๓ ตัวนี้ ชื่อรัสสะ ฯ
๒. การต่ออักษรด้วยอักษรก็ดี สนธิกริโยปกรณ์ก็ดี มีเท่าไร อะไรบ้าง ฯ สมตายุสมาและ
อิจุเจอร์ เป็นสนธิอะไร ตัดต่ออย่างไร ฯ
๒. การต่ออักษรด้วยอักษร ซึ่งเรียกว่า “สนธิ” มี ๓ อย่าง คือ สระสนธิ ต่อสระ ๑
พยัญชนะสนธิ ต่อพยัญชนะ ๑ นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต ๑ ฯ
- สนธิกริโยปกรณ์ มี ๘ อย่าง คือ โลโป - ลบ ๑ อาเทโส - แปลง ๑ อากโม -
ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร - ทำให้ผิดจากของเดิม ๑ ปกติ - ปกติ ๑ ทีโฆ - ทำให้ยาว ๑
รสฺถิ - ทำให้สั้น ๑ สญฺโฆโค - ซ้อนตัว ๑ ฯ
- สมตายุสมา เป็นสระสนธิ ตัดบทเป็น สมตฺ - อายฺสุมา ลบสระหน้า คือ ู ที่สุด
แห่งศัพท์ สมตฺ เสี่ย สนธิเป็น สมตายุสมา
- อิจุเจอร์ เป็นพยัญชนะสนธิ ตัดบทเป็น อิติ - เอรฺ สระอยู่หลัง แปลง ติ ที่ท่านทำเป็น
ตฺย แล้วให้เป็น จฺ สนธิเป็น อิจุเจอร์ ฯ

๓. แบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง

- ก. นามศัพท์
- ข. ลิงค์
- ค. วจนะ
- ฅ. วิภัติ
- ง. การันต์

๓. แบ่งได้ดังต่อไปนี้

(ก) นามศัพท์ แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑

(ข) ลิงค์ แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ ปุ่ลิงค์ เพศชาย ๑ อิถิลิงค์ เพศหญิง ๑ นปุ่สกลิงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑

(ค) วจนะ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ เอกวจนะ คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑ พหูวจนะ คำพูดสำหรับออกชื่อ ของมากกว่าสิ่งเดียว คือ ตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑

(ฅ) วิภัติ แบ่งเป็น เอกวจนะ ๗ พหูวจนะ ๗ รวมเป็น ๑๔ ตัว คือ :-

		เอก.	พหู.
ปฐมา	ที่ ๑	ลี	โย
ทุติยา	ที่ ๒	อ	โย
ตติยา	ที่ ๓	นา	หิ
จตุตถิ	ที่ ๔	ส	น
ปญจมิ	ที่ ๕	สุมา	หิ
ฉฎฐิ	ที่ ๖	ส	น
สตตมิ	ที่ ๗	สุมิ	สุ

(ง) การันต์ แบ่งเป็น ๓ พวก ตามลิงค์ทั้งสาม คือ :-

- (๑) ปุ่ลิงค์ มีการันต์ ๕ ตัว คือ อ อิ อี อุ อู
- (๒) อิถิลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ อู
- (๓) นปุ่สกลิงค์ มีการันต์ ๓ คือ อ อิ อุ

๔. คำว่า อาขยต ได้แก่อะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง ฯ จงเขียนวิภัตติหมวด วุตมามา, อชชุตฺตนิ, กาลาติปฺตติ, เฉพาะฝ่ายปรัศสพทมาคฺฐ ฯ

๔. อาขยต ได้แก่ศัพท์กล่าวกริยา คือ ความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พุด คิด ฯ

ประกอบด้วย วิภัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก และปัจจัย ฯ

วุตมามา			อชชุตฺตนิ		
	เอก.	พหู.		เอก.	พหู.
ป.	ติ	อนฺติ	ป.	อี	อุ
ม.	สิ	ถ	ม.	โอ	ตุถ
อุ.	มิ	ม	อุ.	อี	มฺหา

กาลาติปฺตติ

	เอก.	พหู.
ป.	สุสา	สุสํสุ
ม.	สุเส	สุสถ
อุ.	สุสํ	สุสามฺหา

๕. ศัพท์ที่ท่านให้เสร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ เรียกว่าอะไร มีเท่าไร อะไรบ้าง ฯ สยมฺภู (ชโน) และ ฌมฺมวาทิ (ปุกฺคโล) ลงปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาคฺฐ ฯ

๕. ศัพท์ที่ท่านให้เสร็จมาแต่รูปวิเคราะห์เรียกว่า “สนฺชนะ” มี ๗ อย่าง คือ กัตตฺสาชนะ, กัมสาชนะ, สัมปทานสาชนะ, อปทานสาชนะ, อธิกรสาชนะ ฯ

สยมฺภู ลง กฺวิ ปัจจัย มีวิเคราะห์ว่า สยํ ภวตีติ สยมฺภู (ชโน)

ฌมฺมวาทิ, ลง ฌิ ปัจจัย มีวิเคราะห์ ฌมฺมํ วทติ สีเลนาคิ

ฌมฺมวาทิ, ฌมฺมํ วตฺติ สีลมฺสุสาติ वा ฌมฺมวาทิ (ปุกฺคโล) ฯ

๖. คำว่า สมาส นั้น ว่าโดยกิจ และ โดยชื่อ มีเท่าไร อะไรบ้าง ๑ สປປຣິໂສ, ฅนุฅมาทึหตุถา (มนุสฺสา) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์ห้มาโดยลำดับ ๑

๖.สมาสว่าโดยกิจมี ๒ อย่าง คือ สมาสที่ท่่านลบวิภคตึเสียแล้วเรียกว่า “อตุตุตสมาส,” ๑ ว่า โดยชื่อมี ๖ อย่าง คือ กมฺมฅรโย, ทึถุ, ตປປຣິໂສ, ทຸນຸທໂວ, ອປຸຍຶກໂວ, ພຸຸພຸພິທິ ๑

สປປຣິໂສ เป็น วิเสสนບຸພພທ กัมมฅรยสมาส

วิ. สນุโต ปຣິໂສ สປປຣິໂສ ๑

ฅนุฅมาลาทึหตุถา เป็น ฅฎฐึนนาธิกรณພຸພຸພິທິສมาส มีอสม่าหารทวันทวสมาส และ ฅฎฐึตุลยธิกรณພຸພຸພິທິສมาสเป็นทอ้ง มีวิเคราะห์ ตามลำดับ ดังนี้

อ. ทวันทว. ฅนุໂ ฅ มาลา ฅ ฅนุฅมาลา

ฅฎฐึ. ตล. ພຸພຸ. ທา อาทโย เยถึ ตานึ ฅนุฅมาลาทึนึ (วตุถุณึ)

ฅฎฐึ. กิณน. ພຸພຸ. ฅนุฅมาลาทึนึ หตุถุสฺ เยถึ เต ฅนุฅมาลาทึหตุถา (มนุสฺสา) ๑

๗. คำว่า ตัทฐิต นั้น โดยสังเขปแบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง ๑ เฉพาะข้อต้นแบ่งออกไปอีกเป็น อย่างไร ๑ ปญญา, ปจฺฉิม, ลงปจฺจยอะไร ในตัทฐิตไหน จงตั้งวิเคราะห์ห้มาคู้ด้วย๑

๗.ตัทฐิต โดยสังเขปแบ่งเป็น ๗ อย่าง คือ สามญญตฐิตึ, ภาวตฐิตึ, อປຸຍຍตฐิตึ ๑ เฉพาะ สามญญตฐิตึ ข้อต้นแบ่งออกไปอีกเป็น ๑๗ อย่าง คือ โคตุตตฐิตึ, ตรตยาทิตฐิตึ, ราคาทิตฐิตึ, สมหตฐิตึ, ฐานตฐิตึ, ພຸຸລตฐิตึ, ເສฎฐิต໌, ຕທສຸສຕຸถิต໌, ປກຕິຕ໌, ສງຍາຕ໌, ວິກາຕ໌ ๑ ปญญา ลง วนตุ ปจฺจย ในตทສັຕຕິຕ໌

วิ. ปญญา อสุส อตุถิติ ปญญา

ปจฺฉิม ลง อิม ปจฺจย ในชาตาทิต໌

วิ. ปจฺมา ชาโต ปจฺฉิม ๑

ประโยค ๑-๒

และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

๑. สระต่างจากพยัญชนะอย่างไร สระไหนบ้าง ชื่อรัสสะ ที่มะ กรุ และ ลหุ ฯ
๑. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โ อ ที่ชื่อสระนั้น ออกเสียงได้ตามลำพังตนเอง และทำพยัญชนะให้ออกเสียงได้ ส่วนพยัญชนะ ต้องอาศัยสระจึงจะออกเสียงได้ ฯ

ในสระ ๘ ตัวนั้น สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสะ มีเสียงสั้น, เหมือนคำว่า อติครุ, สระอีก ๕ ตัวอื่นจากรัสสะ ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสะ มีเสียงสั้น, เหมือนคำว่า อติครุ, สระอีก ๕ ตัวอื่นจากรัสสะ ๓ ตัว คือ อา อิ อุ เอ โอ ชื่อที่มะ-มีเสียงยาว เหมือนคำว่า ภาติ วัฐ เสาโจ เป็นต้น แต่ เอ โอ ที่มีพยัญชนะตั้งโยค คือซ้อนกันอยู่ เบื้องต้นหลังท่านกล่าวว่าป็นรัสสะเหมือนคำว่า เสขโย โสตติ เป็นต้น สระที่เป็นที่มะล้วน และสระที่เป็นรัสสะ มีพยัญชนะตั้งโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อกรุ - มีเสียงหนัก เหมือนคำว่า ภูปาโล เอสี มนุสฺสินฺโท เป็นต้น สระที่เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะตั้งโยค และมีนิคคหิตเบื้องหลังชื่อลหุ-มีเสียงเบา เหมือนคำว่า ปติ มุณี เป็นต้น ฯ

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรรมเท่าไร อะไรบ้าง โลโป - ลบ นั้น มีกี่อย่าง อะไรบ้าง จตุหปาเยหิ ตัดต่ออย่างไร ฯ

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรรมเบื้องต้นครบทั้ง ๗ ขาดแต่ สญฺญโค อย่างเดียว คือ โลโป - ลบ ๑ อาทโส-แปลง ๑ อากโม - ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑ ปกติ ๑ ทีโฆ - ทำให้ยาว ๑ รสุลฺ - ทำให้สั้น ๑ ฯ

โลโป-ลบ ที่ต้น มี ๒ อย่าง ลบสระหน้า ๑ ลบสระหลัง ๑ ฯ

จตุหปาเยหิ ตัดเป็น จตุหิ - อปาเยหิ สระทั้งสอง คือสระหน้าและสระหลังเป็น รัสสะ แต่มีรูปไม่เสมอกัน เมื่อลบสระต้นแล้วไม่ต้องที่มะสระที่ไม่ได้ลบ ต่อกันเป็น จตุหปาเยหิ ฯ

๓. สัพพนามคืออะไร แบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง ย อลฺลฺล ตุมฺห จักเป็นสัพพนามชนิดไหน
จงแจ้ง ย ศัพท์ เฉพาะอิติลึงค์ ด้วยวิภัตติทั้ง ๗ มาดู ฯ

๓. สัพพนาม เป็นชื่อสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ
ซึ่งไม่เพราะเหตุ แบ่งเป็น ๒ คือ ปุริสสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑ ฯ

ย อลฺลฺล จักเป็นวิเสสนสัพพนาม ตุมฺห จักเป็นปุริสสัพพนาม ฯ

ย ศัพท์ในอิติลึงค์ แจกอย่างนี้

	เอก.	พหู.
ป.	ยา	ยา
ท.	ยํ	ยา
ต.	ยาย	ยาหิ
จ.	ยสุสา	ยาสํ ยาสานํ
ปญ.	ยาย	ยาหิ
ฉ.	ยสุสา	ยาสํ ยาสานํ
ส.	ยสุสํ	ยาสุ

๔. ในอาขยาดแบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร อะไรบ้าง จะรู้จักกาลได้ต้องหมายรู้ด้วยอะไร
จงเขียนวิภัตติหมวดปโรภษา และหิยตฺตนิ ฝ่ายปรัศสพทมาดู ฯ

๔. ในอาขยาดแบ่งกาลที่เป็นประธานไว้ ๓ คือ กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะหน้าเรียกว่า ปัจจุบันกาล
๑ กาลล่วงแล้วเรียกว่า อดีตกาล ๑ กาลยังไม่มาถึงเรียกว่า อนาคตกาล ๑ ฯ

ต้องหมายรู้ด้วยวิภัตติ ๘ หมวดมีวตฺตมานา เป็นต้น ฯ

ปโรภษา			หิยตฺตนิ		
ปรัศสพท			ปรัศสพท		
ป.	อ.	อุ.	ป.	อา.	อุ.
ม.	เอ.	ตุถ	ม.	โธ.	ตุถ
อุ.	อํ.	มฺห	อุ.	อํ	มฺห

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์ และกริยากิตก์ แบ่งเป็นกี่หมวด และมีปัจจัยอะไรบ้าง
 อรุโศก ทุกุกริ โภชนโน ลงปัจจัยอะไร จงตั้ง วิเคราะห์มาดู ๆ

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์ และกริยากิตก์นั้น แบ่งดังนี้ :-

ก. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์ แบ่งเป็น ๓ พวก คือ :-

- (๑) กิตปัจจัย อย่างนี้ กุ วิ ณี ญุ ตุ ฐ
- (๒) กิจปัจจัย อย่างนี้ ข ญย
- (๓) กิตกิจปัจจัย อย่างนี้ อ อิ ฌ ตฺว ติ ตฺย

ข. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกริยากิตก์ แบ่งเป็น ๓ พวก คือ :-

- (๑) กิตปัจจัย อย่างนี้ อนุต ตวนุตฺ ตาวิ
- (๒) กิจปัจจัย อย่างนี้ อนีย ตพพ
- (๓) กิตกิจปัจจัย อย่างนี้ มาน ต ฌุน ตฺวา ตฺวาน

อรุโศก กุ วิ. อูเรน ฌุณฺตีติ อรุโศก ๆ

ทุกุกริ ข วิ. ทุกุเขน กรียตีติ ทุกุกริ ๆ

โภชนโน ยฺย วิ. ฌุชฺฌติ สีเลนาคิ โภชนโน ๆ

๖. เรียกว่าสมาสอะไร

ก. สมาสที่มีอุปสรรคหรือนิบาตอยู่หน้า

ข. นามนามตั้งแต่สองศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน

ค. กัมมชารยสมาสมีสังขยาอยู่หน้า

ฌ. ปญญาโชโต, วิตราโค (จงตั้งวิเคราะห์มาดูด้วย) ๆ

๖. ชื่อสมาสดังต่อไปนี้ คือ

ก. อพยยิภาวสมาส

ข. ทวันทวสมาส

ค. ทิกุสมาส

ฌ. ปญญาปโชโต อวชารณบุพพท กัมมชารยสมาส

วิ. ปญญา เอว ปโชโต ปญญาปโชโต ๆ

วิตราโค ปญญาหิพหุพิหิสมาส วิ. วิโต ราโค ยสุมา โส วิตราโค (ภิกขุ)

๗. โศตตัทธิต สมุหัทธิต และภาวัทธิต มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง นาวิโก จกขุมา เป็นัทธิตไหน ลงปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ฯ

๗. โศตตัทธิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ ฉายน ฉาน ฉะย ฉิ ฉิก ฉะร

สมุหัทธิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณ ฉ ตา

ภาวัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต ฉย ตคน ตา ฉ กณ

นาวิโก เป็น ตรตยาหิตัทธิต ลง ฉิก ปัจจัย วิ. นาวาย ตรตีติ นาวิโก

จกขุมา เป็นตทสสัตถิตัทธิต ลง มนุตุ ปัจจัย วิ. จกขุ อสุส อตุถิติ จกขุมา ฯ

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๓

๑. ฐานกรณ์คืออะไร มีเท่าไร อะไรบ้าง ฯ
๑. ฐานคือที่ตั้งที่เกิดของอักษร มี ๖ คือ กณฺโง-คอ ๑ ตาลุ-เพदान ๑ มุฑธา-ศึรยะ หรือ
ปุมเหงือก ๑ ทนฺโต-พิน ๑ โอฏฺโง-ริมฝีปาก ๑ นาสิกกา-จมูก ๑ ฯ
กรณ์คือที่ทำอักษร มี ๔ คือ ชิวฺหามฺชณฺ-ท่ามกลางลิ้น ๑ ชิวฺโหปฺคฺ- ถัดปลายลิ้น
เข้ามา ๑ ชิวฺหคฺ-ปลายลิ้น ๑ สกฺกฺจณฺ- ฐานของตน ๑ ฯ
๒. นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณฺ์เท่าไร อะไรบ้าง โลโป - ลบนิคคหิตนั้น จะลบได้ในที่
เช่นไร วิทฺนคฺ, อริยสจฺจจณฺทสฺสนฺ, ตัดต่ออย่างไร ฯ
๒. นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณฺ์ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ ฯ
เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้าได้บ้าง เช่น ตาสฺ - อหํ
เป็น ตาสาหํ เป็นต้น ฯ
วิทฺนคฺ ตัดเป็น วิทฺนํ - อคฺ สระอยู่หลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้า ต่อกันเป็น
วิทฺนคฺ ฯ
อริยสจฺจจณฺทสฺสนฺ ตัดเป็น อริยสจฺจจณฺ - ทสฺสนฺ พยัญชนะอยู่หลัง ลบนิคคหิตซึ่งอยู่
หน้า ต่อกันเป็น อริยสจฺจจณฺทสฺสนฺ ฯ
๓. ศัพท์ที่มีวิธีแจกอย่างหนึ่งต่างหากซึ่งเรียกว่ากตฺปิยศัพท์นั้น ได้แก่ ศัพท์อะไรบ้าง ศัพท์ไหน
เป็นได้ลิงค์เดียว ทวิลิงค์และเอกวจนอย่างเดียวกัน จงแจก “ภควนฺตฺ” ด้วยวิภตฺติทั้ง ๗ มาดู
๓. ได้แก่ศัพท์ต่อไปนี้ คือ อตฺต พุรฺหุ ม ราช ภควนฺตฺ อรหนฺตฺ ภวฺนฺตฺ สตฺถุ ปิตฺ มาตฺ มน
กมฺม โค ฯ
อตฺต พุรฺหุ ม ราช ภควนฺตฺ สตฺถุ ปิตฺ มาตฺ กมฺม เป็นลิงค์เดียว โค (โค) สามัญไม่
นิยมว่า ผู้เมีย ใน ปุ. โคณ ใน อิต. เป็น คาวี ฯ ราช อรหนฺตฺ มน เป็นทวิลิงค์ ฯ อตฺต
มน เป็นเอกวจนอย่างเดียวกัน ฯ

ภวนตุ (พระผู้มีพระภาค) เป็น ปุ่ลึงค์ แจก อย่างนี้ :-

	เอก.	พหู.
ป.	ภควา	ภควนฺตา ภควนฺโต
ท.	ภควนฺตํ	ภควนฺเต ภควนฺโต
ต.	ภควตา	ภควนฺเตหิ ภควนฺเตภิ
จ.	ภควโต	ภควตํ ภควนฺตานํ
ปฃ.	ภควตา	ภควนฺเตหิ ภควนฺเตภิ
ฉ.	ภควโต	ภควนฺตํ ภควนฺตานํ
ส.	ภควติ ภควนฺเต	ภควนฺเตสุ
อา.	ภคว ภควา	ภควนฺตา ภควนฺโต ฯ

๔. บุรุษในอาขยาดมีเท่าไร อะไรบ้าง จะทราบบุรุษได้ต้องอาศัยอะไร จงเขียนวิภัตติหมวด ปัญจมี และสัตตมี เฉพาะฝ่ายปรัศสพทมาตุ ฯ

๔. บุรุษในอาขยาดมี ๓ คือ ปฐมบุรุษ ๑ มัชฌมบุรุษ ๑ อุตตมบุรุษ ๑
ต้องอาศัยวิภัตติ ฯ

	ปัญจมี		สัตตมี	
ป.	ตุ	อนฺตุ	เอยฺยุ	เอยฺยุ
ม.	หิ	ถ	เอยฺยาสิ	เอยฺยาล
อุ.	มิ	ม	เอยฺยามี	เอยฺยาม

๕. ศัพท์เช่นไรชื่อ กัตตุสาธนะ กัมมสาธนะ ภาวสาธนะ กรรมสาธนะ และสัมปทานสาธนะ สาธนะเหล่านี้ ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ

๕. ศัพท์ใดเป็นชื่อของผู้ทำ คือผู้ประกอบกิจยานั้น ศัพท์นั้น ชื่อกัตตุสาธนะ แปลว่า “ผู้...” ถ้า ลงในอรรถคือตัสสิตะ แปลว่า “ผู้- โดยปกติ” ฯ

ผู้ทำ ทำซึ่งสิ่งใดศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น ชื่อกัมมสาธนะ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่ ...” ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา ...” ฯ

ศัพท์บอกกิจยา คือความทำของผู้ทำชื่อภาวสาธนะ แปลว่า “ความ...” ก็ได้ “การ...” ก็ได้ ฯ

ผู้ทำ ทำด้วยสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น ชื่อกรรมสาธนะ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นเครื่อง..” ก็ได้ “เป็นเหตุ..” ก็ได้ ที่เป็น กัมมรูป แปลว่า “เป็นเครื่องอันเขา...” ก็ได้ “เป็นเหตุอันเขา...” ก็ได้ ฯ

ที่เป็น กัมมรูป แปลว่า “ที่เป็นเครื่องอันเขา...” ก็ได้ “เป็นเหตุอันเขา...” ก็ได้ ฯ

ผู้ทำให้แก่ผู้ใดหรือแก่สิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของผู้นั้นหรือของสิ่งนั้น ชื่อสัมปทานสาธนะ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่...” ที่เป็น กัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา...” ฯ

๖.จงบอกชื่อสมาสต่อไปนี้

ก.นามศัพท์มี อ วิกัตติเป็นต้นในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย

ข.สมาสอย่างหนึ่งมีบทอื่นเป็นประธาน

ค.พหูโร เอว รตนํ พุทฺธรตนํ

ฃ.สมโถ จ วิปฺลฺสนา จ สมถวิปฺลฺสนํ

ง.ภคฺตฺตฺส ปจฺญา ปจฺญาภคฺตํ

๖.ชื่อสมาสดังต่อไปนี้

(ก) ตัปฺปฺริสฺสมาส

(ข) พหุพพิหิสมาส

(ค) อวธารณบุพพบท กัมมชารยสมาส

(ฃ) สมาหารวันทวสมาส

(ง) อภัยยิกาวสมาส

๗. ทรตยาทีตัทธิต ชาตาทิตัทธิต และตทสสัตถิตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง, มาก โห, โกสลุลล์
ลงปัจจัยอะไร ในคัทธิตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย

๗. ทรตยาทีตัทธิต มีปัจจัย ๑ คือ ฉิก

ชาตาทิตัทธิต มีปัจจัย ๓ คือ อิม อีย กिय

ตทสสัตถิตัทธิต มีปัจจัย ๕ คือ วิ ส ลี อิก ร วนฺตุ มนฺตุ ณ

มาก โห ณ ในราคาทิตัทธิต วิ. มคเช ชาโต มาก โห

โกสลุลล์ ณฺย ในภาวตัทธิต วิ. กุสลฺลฺส ภาโว โกสลฺลฺส ฯ

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

๑. อะไรชื่อว่าอักษร และอักษรนั้น แปลว่าอย่างไรได้บ้าง ฯ

๑. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่าอักษร แปลว่า ไม่รู้จักสั้นอย่าง ๑ ไม่เป็นของแข็งอย่าง ๑

๒. พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร อะไรบ้าง เอวส เป็นสนธิอะไรตัดต่ออย่างไร ฯ

๒. ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ สญญโค ๑ ฯ

เอวส เป็นโลปพยัญชนะสนธิ ตัดเป็น เอว-อตุส เมื่อลบสระเบื้องปลายที่มีติดคหิตอยู่หน้าแล้ว ถ้าพยัญชนะเรียงกัน ๒ ตัว ลบเสียตัวหนึ่ง ต่อกันได้รูปเป็น เอวส ฯ

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่าอพยยศัพท์ และใช้อย่างไร จงแจก ทิ ศัพท์ (สังขยา) เฉพาะอิติถึงคด้วยวิภัตติทั้ง ๗ มาดู ฯ

๓. ศัพท์จำพวกหนึ่งซึ่งจะแจกด้วยวิภัตติทั้ง ๗ ตัว แปลงรูปไปต่างๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว เรียกว่า อพยยศัพท์ ฯ นี้ เป็น อุปสรรคบ้าง นิบายบ้าง บังคับบ้าง ฯ

อุปสรรค สำหรับใช้นำหน้านาม และกริยา มีอาการคล้ายกริยาวิเสสนะ นิบาต สำหรับลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอกกาลประเภท ที่เป็นต้น บังคับ ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายวิภัตติบ้าง ลงท้ายธาตุเป็นเครื่องหมายกริยาบ้าง

ติ	ศัพท์	ในปกติสังขยา	อิติถึงค	แจกอย่างนี้
	ป.	ติสุโต		
	ท.	ติสุโต		
	ต.	ตีหิ		
	จ.	ติสุสนน		
	ปถ.	ตีติ		
	ฉ.	ติสุสนน		
	ส.	ตีสุ	ฯ	

๔.อะไรจัดเป็นวาก มีเท่าไร อะไรบ้าง จงเขียนวิภัติในหมวดวตุตมานา และกาลาติปคฺติ เฉพาะอັตตโนบท มาดู ๑

๔. กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วยวิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ ปัจจัย จัดเป็นวาก ก็กล่าว บทที่เป็นประธานของกิริยา มี ๕ อย่าง คือ กัตตุวาก ๑ กัมมวาก ๑ ภาววาก ๑ เหตุกัตตุวาก ๑ เหตุกัมมวาก ๑ ๑

วตุตมานา		กาลาติปคฺติ	
เต	อนฺเต	สุสถ	สุสึสุ
เส	วฺเห	สุสเส	สุสวฺเห
เอ	มฺเห	สุสึ	สุสามฺหเส ๑

๕.กิตก์เป็นชื่อของอะไร แบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นรูปและสาธนะ อะไร

ก. อวสนฺติ เอตฺถาติ อวาโส

ข. กจฺญียเตติ คมนํ ๑

๕.เป็นชื่อของศัพท์ที่ท่านประกอบปัจจัยหมู่หนึ่งซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนาม ศัพท์ และกิริยาศัพท์ที่ต่าง ๆ กัน แบ่งเป็น ๒ คือ เป็นนามศัพท์อย่าง ๑ เป็นกิริยาศัพท์ อย่าง ๑ ๑

ก. เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

ข. เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ

๖.จงบอกชื่อสมาสต่อไปนี้

ก. รณฺโณ ปฺตุโต ราชปฺตุโต

ข. จนฺทิมมา จ สุริโย จ จนฺทิมสุริโย

ค. จิตฺตา สิริ นสฺมี โส จิตฺติริ

ฌ. ปพฺพตฺตสฺส ติโร ติโรปพฺพตฺ

ง. สงฺขํ อิว ปณฺฑริสงฺขปณฺฑริ ๑

๖. ก. นัฏฐิตํปฺปฺริสสมาส

ข. อสมหารทวันทวสมาส

- ค. สัตตमितฺถยาธิกรณพหุพหิสมาส
- ฌ. อภัยยิภาวสมาส-นินาตปฺพทกะ
- ง. วิเสสโนปมบท กัมมชารยสมาส-อุปมาปฺพท

๗. รากาติตฺถิต ฐานตฺถิต เสฏฐตฺถิต มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง กาสาว์ เมธาวิ ลงปัจจัย
อะไร ในตฺถิตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. รากาติตฺถิต มีปัจจัย ๑ คือ ฌ ฯ ฐานตฺถิต มีปัจจัย ๑ คือ อีย ฯ

เสฏฐตฺถิต มีปัจจัย ๕ คือ ตร ตม อียิสฺสก อีย อัญจ ฯ

กาสาว์ ฌ ปัจจัย ในรากาติตฺถิต วิ. กสาเวน รตุตํ วัตถํ กาสาว์

เมธาวิ วิ ปัจจัย ในตฺถิตตฺถิต วิ. เมธา อสุส อตุลิตฺติ เมธาวิ ฯ

ประโยค ๑-๒

และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร อะไรบ้าง จัดเป็นพวกใดเท่าไร พยัญชนะไหนจัดเป็นโฆสะ และอโฆสะ ฯ

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามี ๓๓ ตัว คือ ก ข ค ฅ ง จ ฉ ช จ ญ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ต

ถ ท ธ น ป ผ พ ภ ม ย ร ล ว ส ห พ

จัดเป็น ๒ พวก คือ วรรค ๑ อวรรค ๑ ฯ

พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ใน วรรคทั้ง ๕ คือ ก ข จ ฉ ฎ ฐ ต ถ ป ผ และ ส ๑๑ ตัว นี้ เป็น อโฆสะ

พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฅ ง ช จ ญ ฑ ฒ ณ ท ธ น พ ภ ม และ ย ร ล ว ห พ ๒๑ ตัวนี้ เป็น โฆสะ

นิคคหิต นักปราชญ์ผู้รู้ศัพท์ศาสตร์ ประสงค์เป็นโฆสะ ส่วนนักปราชญ์ ฝ่ายศาสนา ประสงค์เป็นโฆสาโฆสวิมุต พ้นจากโฆสะและอโฆสะ ฯ

๒. อาทศ สนิทกิริโยปกรณ์ มีในสนธิไหนบ้าง อक्षยาคารี ตัดต่ออย่างไร ฯ

๒. อาทศ มีในสนธิทั้ง ๓ คือ สระสนธิ พยัญชนะสนธิ และนิกคหิตสนธิ ฯ

อक्षยาคารี ตัดเป็น อक्षิ-อการี อิ แห่ง อक्षิ อยู่หน้า มีสระ อยู่เบื้องหลัง แปลง อิ ตัวหน้าเป็น ย พยัญชนะซ้อนกัน ๓ ตัว ลบพยัญชนะที่มีรูปเสมอกันเสียตัวหนึ่งต่อกันได้ รูปเป็น อक्षยาคารี ฯ

๓. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา แบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง จตุ ศัพท์เป็นได้กี่ลिंगค์ จงแจก จตตุ ศัพท์ เฉพาะในอิตถิลิงค์ ด้วยวิภัติ ทั้ง ๗ มาดู ฯ

๓. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ชื่อว่าสังขยา สังขยานั้นแบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยา อย่าง ๑ ปุณฺณสังขยา อย่าง ๑ ฯ

จตุ ศัพท์ เป็นได้ ๓ ถึงค์

จตุ ศัพท์ ในอิตถิลिङ्ग แจกอย่างนี้

ป.	จตุสโต
ท.	จตุสโต
ค.	จตุหิ
จ.	จตุสนุนิ
ปญ.	จตุหิ
ฉ.	จตุสนุนิ
ส.	จตุสุ

๔. วิภัตติอาขยาต จัดเป็นกี่หมวด หมวดนั้นๆ บอกกาลอะไร ท่านบัญญัติให้ แปลว่าอย่างไร
จงเขียนวิภัตติหมวดปัญจมี และสัตตมี เฉพาะอิตตโนบทมาดู ๆ

๔. วิภัตติอาขยาต จัดเป็น ๘ หมวด

วตุตมานา บอกปัจจุบันกาล ปัจจุบันแท้ แปลว่า “อยู่” ปัจจุบันใกล้อดีต แปลว่า “ยอม”
ปัจจุบันไกลอนาคต แปลว่า “จะ”

ปญจมี บอกความบังคับ ความหวัง และความอ่อนวอน เป็นต้น บอก ความบังคับ
แปลว่า “จง” บอกความหวัง แปลว่า “เถิด” บอกความอ่อนวอน แปลว่า “ขอจง”

สัตตมี บอกความขอมตาม แปลว่า “ควร” บอกความกำหนด แปลว่า “พึง” บอก
ความรำพึง แปลว่า “พึง”

ปโรกษา บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด แปลว่า “แล้ว”

หิยตุตถิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้ แปลว่า “แล้ว” ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้..แล้ว”
อหุชตุตถิ บอกอนาคตกาลตั้งแต่วันนี้ แปลว่า “แล้ว” ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้..
แล้ว”

ภวิสฺสณติ บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน แปลว่า “จัก”

กาลาติปฺตุติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต “จัก...แล้ว” ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “จักได้...
แล้ว”

ปณจมี		สตตมี	
ตํ	อนุตํ	เอถ	เอรี
สสุ	วโห	เอโถ	เอยยุวโห
เอ	อามุหเส	เอยยุ	เอยยามุห

๕. กิตก์แบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร

- ก. ทุกุเขน กรียตีติ ทุกุกริ
- ข. สยนติ เอตุถาติ สยนํ
- ค. วินนติ เตนนติ วินโย

๕. กิตก์ แบ่งเป็น ๒ คือ เป็นนามศัพท์ อย่าง ๑ เป็นกริยาศัพท์ อย่าง ๑ ๆ

- ก. ทุกุกริ เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ข ปัจจัย
- ข. สยนํ เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ยุ ปัจจัย
- ค. วินโย เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ อ ปัจจัย

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. จตสุโส ทิสสา จตุททิสํ
- ข. วุฑฒานํ ปฎิปาฏิ ยถาวุฑฒํ
- ค. สงขํ อิว ปณฺฑริ สงฺปนฺฑริ
- ฅ. วิโต ราโค ยสุมา โส วิตราโค
- ง. สงฺโข จ ปณโว จ สงฺขปนฺโว

๖. ชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ คือ :-

- ก. จตุททิสํ สมหาททิสมาส
- ข. ยถาวุฑฒํ นิปาตปุพพก อพยยิภาวสมาส
- ค. สงฺขปนฺฑริ วิเสสโนปมบท กัมมชารยสมาส
- ฅ. วิตราโค ปัญฺจมีตุลยธิกรณพหุพพิหิสมาส
- ง. สงฺขปนฺโว สมหาทวันทวสมาส

๗. พหุลัทธิต สังกษยัตถิต และปุณณัตถิต มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง ราชคหิโก ปณฺทิจจํ
ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาให้มาดู ๆ

๗.พหุลัทธิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ อาลु

สังกษยัตถิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ ก

ปุณณัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ คยิ ถ จ ม อี

ราชคหิโก ลง ฦก ปัจจัย ในตรตยาทิตัทธิต

วิ. ราชคเห ชาโต ราชคหิโก

ปณฺทิจจํ ลง ฦย ปัจจัย ในภาวตัทธิต

วิ. ปณฺทิตสฺส ภาวो ปณฺทิจจํ

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

๑. พยัญชนะอวรรรมีเท่าไร อะไรบ้าง นิคคหิตและอนุสารแปลว่าอย่างไร ใช้ต่างจากพยัญชนะ
อื่นอย่างไร ฯ

๑. พยัญชนะอวรรรมี ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ ฯ

นิคคหิต แปลว่า กดสระ หรือ กรณ์ คืออวัยวะที่ทำเสียง เวลาเมื่อจะว่าไม่ต้องอ้าปาก
เกินกว่าปกติเหมือนว่าที่ฆะสระ ฯ อนุสาร แปลว่า ไปตามสระ ฯ

นิคคหิตหรืออนุสารนี้ ไม่อาศัยสระอื่นออกเสียง ใช้เฉพาะหลังสระ อ อิ อุ เท่านั้น
เหมือนคำว่า อหฺ อกาตี เสตุ เป็นต้น ฯ

๒. พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์เท่าไร อะไรบ้าง เอวฺสา ตัดต่ออย่างไร ฯ

๒. ได้สนธิกิริโยปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ สญฺญโค ๑ ฯ

เอวฺสา ตัดเป็น เอวฺ-อสุสา เมื่อลบสระเบื้องปลายที่มีนิคคหิตอยู่หน้าแล้ว ถ้าพยัญชนะ
ซ้อนเรียงกัน ๒ ตัว ลบเสียตัวหนึ่ง ต่อกันได้รูปเป็น เอวฺสา ฯ

๓. มโนคณะ คืออะไร ได้แก่ศัพท์อะไรบ้าง มีวิธีแจกอย่างไร เมื่อเข้าสมาสแล้วนิยมทำอย่างไร
จงแจก มาตุ ศัพท์ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาตุ ฯ

๓. คือหมุศัพท์ ๑๒ ศัพท์ มี มน ศัพท์เป็นต้น ได้แก่ มน อย อฺร เจต ตปฺ ตมฺ เตชฺ ปยฺ ยส
วจฺ วยฺ สิริ ฯ มีวิธีแจกเหมือน มน ศัพท์ วิธีเจกนั้นก็ไม่ได้คิดกับแบบ อ. การันต์ใน ปุ และ
นปฺสกลิงค์นัก แปลกอยู่ ๕ วิภัติ คือ นา กับ สุมา เป็น อา, สมิ เป็น อิ, แล้วลง ส
อาคม เป็น ฐา เป็น โส เป็น ติ และเอา อฺ เป็น โอ ได้บ้าง ฯ

เมื่อเข้าสมาสแล้วเอาสระที่สุดของตนเป็น โอ ได้เหมือนคำว่า มโนคโณ อโยมยฺ เป็น
ต้น ฯ

มาตุ (มารดา)	แจกอย่างนี้	
	เอก.	พหู.
ป.	มาตา	มาตโร
ท.	มาตริ	มาตโร
ต.	มาตรา มาตุยา	มาตราหิ มาตราภิ มาตฺหิ มาตฺภิ
จ.	มาตุ มาตุยา	มาตฺรานํ มาตฺนํ
ปฌ.	มาตรา	มาตราหิ มาตราภิ มาตฺหิ มาตฺภิ
ฉ.	มาตุ มาตุยา	มาตฺรานํ มาตฺนํ
ส.	มาตริ	มาตราสุ มาตฺสุ
อา.	มาตา	มาตโร ๗

๔. ธาตุคืออะไร ท่านรวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด อะไรบ้าง และ ธาตุนั้นแบ่งเป็นกี่ชนิด อะไรบ้าง จงเขียนวิภัตติหมวด หิยตุตฺนึ ฝายัตตโนบตมาตุ ๗

๕. คือกิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก ท่านจัดไว้เป็น ๘ หมวด คือ ๑. หมวด ภู ธาตุ ๒. หมวด รฐ ธาตุ ๓. หมวด ทิว ธาตุ ๔. หมวด สู ธาตุ ๕. หมวด กี ธาตุ ๖. หมวด กหุ ธาตุ ๗. หมวด ตนุ ธาตุ ๘. หมวด จुरु ธาตุ ๗

จัดเป็น ๒ ชนิด คือ สกัมธธาตุ ธาตุเรียกหากรรม ๑ อกัมมธาตุ ธาตุไม่เรียกหากรรม ๑ ๗

วิภัตติหมวด หิยตุตฺนึ ฝายัตตโนบต

ป.	ตฤ	ตฤ
ม.	เส	ว्ह
อุ.	อี	มหเส ๗

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. รูป สาธนะ และปัจจัยอะไร

- (๑) ฌมม วทติ สีเลนาติ ฌมมวาที
- (๒) สุเขน ภริยตีติ สุภโร
- (๓) สิกฺขณํ สิกฺขา
- (๔) ทุสฺสติ เตนาติ โทโส
- (๕) อาวสนฺติ เอตุถาติ อาวาโส

ข. ชาติ ปัจจัย และวากอะไร

- (๑) กริยาโน
- (๒) สฺจนฺตี
- (๓) กรณินํ
- (๔) ภูตฺโต
- (๕) สฺตาวา

๕.ตอบคำถามดังต่อไปนี้

ก. รูป สาธนะ และปัจจัย

- (๑) ฌมมวาที เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีสะ ณี ปัจจัย
- (๒) สุภโร เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ข ปัจจัย
- (๓) สิกฺขา เป็นถาวรรูป ถาวรสาธนะ ก ปัจจัย
- (๔) โทโส เป็นกัตตุรูป กรฯสาธนะ ณ ปัจจัย
- (๕) อาวาโส เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ณ ปัจจัย

ข. ชาติ ปัจจัย และวาก

- (๑) กริยาโน กร-ย และ อิ อากมหน้า ย-มาน ปัจจัย กัมมวาก
- (๒) สฺจนฺตี สฺจ-ณา-อนฺต ปัจจัย กัตตุวาก (อิติลึงค์ ลง อิ เป็น สฺจนฺตี)
- (๓) กรณินํ กร-อนิย ปัจจัย กัมมวาก
- (๔) ภูตฺโต ภู-ต ปัจจัย กัมมวาก
- (๕) สฺตาวา สฺ-ตว-นฺต ปัจจัย กัตตุวาก

๖. ศัพท์ต่อไปนี้เป็นสมาสอะไร ตั้งวิเคราะห์อย่างไร อติเหตุโถ (โยโซ) ขตุติยมาโน เอกปุคฺคฺโล
 อากนฺตฺกตฺตํ อุปนฺครํ ฯ

๖. อติเหตุโถ เป็นฉัญฐิภินนาธิกรณพหุพหิสมาส

วิ. อติ หตุเถ ยสฺส โส อติเหตุโถ (โยโซ)

ขตุติยมาโน เป็นสัมภวานบุพพบทกัมมธารยสมาส

วิ. ขตุติโย (อหํ) อิติ มาโน ขตุติยมาโน ฯ

เอกปุคฺคฺโน เป็นอสมอาหารทิตฺตสมาส

วิ. เอโก ปุคฺคฺโล เอกปุคฺคฺโล ฯ

อากนฺตฺกตฺตํ เป็นฉัญฐิตฺตฺปฺริสฺตสมาส

วิ. อากนฺตฺกตฺตํ กตฺตํ อากนฺตฺกตฺตํ ฯ

อุปนฺครํ เป็นอุปสํคคฺคฺปฺพกะ อัปฺยยีภาวสมาส

วิ. นครสฺส สมีปํ อุปนฺครํ ฯ

๗. ปกคิตฺตํ วิกาคตฺตํ อัปฺยตฺตํ มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง อโยมยํ ปทโส ลงปัจจัย
 อะไร ในตฺตํไหน จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ฯ

๗. ปกคิตฺตํ มีปัจจัย ๑ ตัว คือ มย

วิกาคตฺตํ มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ธา โส

อัปฺยตฺตํ มีปัจจัย ๓ ตัว คือ ธา ถํ

อโยมยํ ลง มย ปัจจัย ในปกคิตฺตํ

วิ. อยฺสา ปกฺติ อโยมยํ ฯ

ปทโส ลง โส ปัจจัย ในวิกาคตฺตํ

วิ. ปเทน วิกาเคน ปทโส ฯ

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

๑. อะไรชื่อว่าพยัญชนะ พยัญชนะวรรคมีเท่าไร อะไรบ้าง และลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะ
ซ้อนกันได้ (เฉพาะพยัญชนะวรรค) มีหลักอย่างไร ฯ

๑. อักษรที่เหลือจากสระ ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิต เป็นที่สุดชื่อว่าพยัญชนะ ฯ
พยัญชนะวรรคมี ๒๕ ตัว คือ

ก ข ค ฌ ง	เรียก ก วรรค
จ ฉ ช ฌ ญ	เรียก จ วรรค
ฎ ฏ ฑ ฒ ณ	เรียก ฎ วรรค
ต ถ ท ธ น	เรียก ต วรรค
ป ผ พ ภ ม	เรียก ป วรรค

ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะซ้อนกันได้ เฉพาะพยัญชนะวรรคนั้น มีหลักดังนี้ :-

(๑) พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้

(๒) พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้

(๓) พยัญชนะที่ ๕ สดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ ทั้ง ๕ ตัว ยกเสีย
แต่ตัว ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว มิได้มีสำเนียงในภาษาบาลี ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ ฯ

๒. อะไรเรียกว่าสนธิ มีการต่อเท่าไร อะไรบ้าง ดูยาห์ และ อิธปโปโมทติ ตัดต่ออย่างไร ฯ

๒. วิธีต่อศัพท์และอักษรให้ต่อเนื่องกันด้วยอักษร เพื่อจะย่ออักษรให้น้อยลงเป็นอุปการะใน
การแต่งฉันท์และให้คำพูดสละสลวย เรียกว่าสนธิ ฯ

มีการต่อ ๒ อย่าง คือต่อศัพท์ที่มีวิภัติให้เนื่องด้วยศัพท์มีวิภัติ เหมือน จตุตาโร +
อิเม ต่อเข้าเป็น จตุตาโรเม เป็นตัวอย่าง ๑ ต่อบทสมาส ย่นอักษรให้น้อยอีกเหมือน กต
อุปกาโร ต่อเข้าเป็น กโตปกาโร เป็นต้น อย่าง ๑ ฯ

ตุยหํ ตัดเป็น เต-อหํ เอ อยู่หน้า มีสระอยู่เบื้องหลัง แปลง เอ ตัวหน้าเป็น ย เป็น ตย-อหํ สระหน้าและสระหลังมีรูปเสมอกัน คือ เป็น อ ทั้งสอง ลบสระหน้าแล้ว ทิฆะ สระหลังที่ไม่ได้ลบเป็น อา ต่อกันเป็น ตุยหํ ฯ

อิธปโปมทติ ตัดเป็น อิธ-ปโปมทติ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน คือ ต่อกันเป็น อิธปโปมทติ ฯ

๑. ปัจจัยในอักษยศัพท์เฉพาะที่ลงท้ายนามมีเท่าไร อะไรบ้าง เป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร เอต ศัพท์ เป็นได้กี่ลิงค์ แจก เอต ศัพท์ ในอิติลลิงค์ด้วยวิภัตติทั้ง ๗ มาดู ฯ

๑. ปัจจัยในอักษยศัพท์เฉพาะที่ลงท้ายนาม มี ๑๗ ตัว คือ :-

- (๑) โโต เป็นเครื่องหมายติยวิภัตติ และปัญจมีวิภัตติ
 - (๒) ตฺร ตฺถ ห ฐ ธิ หี หิ หิณฺจัน ्व เป็นเครื่องหมาย สัตตมีวิภัตติ
 - (๓) ทา ทานิ รหิ ฐนา ทาจนฺ ชฺช ชฺชฺ เป็นเครื่องหมาย สัตตมีวิภัตติ ลงในกาล ฯ
- เอต ศัพท์เป็นได้ ๗ ลิงค์ เอต ศัพท์ในอิติลลิงค์ แจกอย่างนี้

	เอก.	พหู.
ป.	เอสา	เอตา
ท.	เอตฺ เอนํ	เอตา
ต.	เอตาย	เอตาหิ
จ.	เอตสุสา เอติสุสา เอติสุสาย	เอตาสํ เอตาसानํ
ปญ.	เอตาย	เอตาหิ
ฉ.	เอตสุสา เอติสุสา เอติสุสาย	เอตาสํ เอตาसानํ
ส.	เอตสุสํ เอติสุสํ	เอตาสู

๔. บทและวณะในอาขยาดมีเท่าไร อะไรบ้าง จงเขียนวิภัตติหมวดปโรกษา อชฺษุตฺตนี และ ภวิสฺสนฺติ เฉพาะฝ่ายอັตตโนบทมาคฺ ๗

๔. บทที่ ๒ คือ ปรีสสบท ๑ อັตตโนบท ๑ ๗

วณะมี ๒ คือ เอกวณะ ๑ พหุวณะ ๑ ๗

ปโรกษา			อชฺษุตฺตนี		
ป.	ตฺถ	เร	ป.	อา	อู
ม.	ตโถ	วฺโห	ม.	เส	วฺหํ
อ.	อี	มฺเห	อ.	อํ	มฺเห

ภวิสฺสนฺติ		
ป.	สฺสเต	สฺสนฺเต
ม.	สฺสเส	สฺสวฺहे
อ.	สฺสํ	สฺสามฺเห

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็น รูป สาธนะ และปัจจัยอะไร

- (๑) ภูษิตฺตพฺพนฺติ โภชนํ
- (๒) สฺรติ เอตายาติ สติ
- (๓) ปจฺมํ ภวติ เอตสฺมาติ ปภโว
- (๔) หิตํ กโรตีติ หิตกฺกโร
- (๕) คจฺจนฺติ เอตถาติ คติ

ข. กิริยาต่อไปนี้เป็น ธาตุ ปัจจัย และกาลอะไร

- (๑) ภูตฺตาวินิ
- (๒) วุจฺจมาโน
- (๓) นิกฺขมฺม
- (๔) กถฺนฺตี
- (๕) อารุຍฺห

๕. ตอบคำถามดังนี้

ก. (๑) โภชน	เป็นกัมมรูป	กัมมสาธนะ	ยุ	ปัจจัย
(๒) สติ	เป็นกัตตุรูป	กรรมสาธนะ	ติ	ปัจจัย
(๓) ปภโว	เป็นกัตตุรูป	อปาทานสาธนะ	อ	ปัจจัย
(๔) หิตกุกโร	เป็นกัตตุรูป	กัตตุสาธนะ	อ	ปัจจัย
(๕) คติ	เป็นกัตตุรูป	อริกรรมสาธนะ	ติ	ปัจจัย
ข. (๑) ภูตตาวินี	ภุช-ตาวี	อดีตกาล		
(๒) วุจจมาน	วจุ-ย-มาน	ปัจจุบันกาล		
(๓) นิกุขมม	น-ขม-ตฺวา	อดีตกาล		
(๔) กถนุติ	กถ-อน-ต	ปัจจุบันกาล		
(๕) อารุยห	อา-รุห-ตฺวา	อดีตกาล		

๖. สราชิกา (ปริสา), นรสีโห, เอกรตุติวาโส (ชโน), อปุตตโก, สพฺพรตุติโสภโณ (จนฺโท)
เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ๆ

๖. สราชิกา เป็นสหพพบท พหุพพิหิสมาส

วิ. สห รณฺญา ยา วตฺตตีติ สราชิกา (ปริสา)

นรสีโห เป็นกัมมชารยสมาส, วิเสสโนปมบท, อุปมานุตตรบท

วิ. นโร สีโห อิว นรสีโห

เอกรตุติวาโส เป็นแฉฐิภินนาธิกรณ พหุพพิหิสมาส

วิ. เอกรตุตี วาโส อสุสาติ เอกรตุติวาโส

อปุตตโก เป็น นพพพบท พหุพพิหิสมาส

วิ. นตฺถิ ตสฺส ปุตฺตาติ อปุตตโก

สพฺพรตุติโสภโณ เป็นทุตฺติยา ตปฺปริสสมาส

วิ. สสพฺพรตุติ โสภโณร สพฺพรตุติโสภโณ (จนฺโท)

๘.อะไรเรียกว่าตัทธิต สามณฺณํ อายสุมา, มายูโร, กายิกํ ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไหน มีวิเคราะห์อย่างไร ฯ

๘.ปัจจัยหมู่หนึ่ง เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่เนื้อความย่อ สำหรับใช้แทนศัพท์ย่อคำพูดให้สั้น เรียกว่า ตัทธิต ฯ

สามณฺณํ ลง ฌย ปัจจัย ในภวตัทธิต

วิ. สมณฺณสฺส ภาโว สามณฺณํ

อายสุมา ลง มนฺตุ ปัจจัย ในตัทธิตตัทธิต

วิ. อายฺ อสุสฺ อตฺถิติ อายสุมา

มายูโร ลง ฌ ปัจจัย ในสมุหตัทธิต

วิ. มยฺหรานํ สมฺโห มายูโร ฯ

กายิกํ ลง ฌก ปัจจัย ในตรตยสทิตัทธิต

วิ. กายเณน กตํ กมฺมํ กายิกํ

ประโยค ๑-๒

และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

สอบ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

๑. พยัญชนะในบาลีมีเท่าไร พยัญชนะไหนจัดเป็น อโฆสะ โฆสะ ลิลิต และชนิด ๆ

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามี ๓๓ ตัว ๆ

พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ, และ ส ๑๑ ตัว
นี้เป็น อโฆสะ

พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ฑ ฒ ณ, ท ธ
น, พ ภ ม และ ย ร ล ว ห พ ๒๑ ตัวนี้เป็น โฆสะ

นิคคหิต นักปราชญ์ผู้รู้ศัพทศาสตร์ประสงค์เป็น โฆสะ ส่วนนักปราชญ์ฝ่าย ศาสนา
ประสงค์เป็น โฆสาโฆสวิมุต พ้นจากโฆสและอโฆส

พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๓ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น ลิลิต

พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น ชนิด

ในคัมภีร์กัจจายนเภท แสดงไว้ว่า พยัญชนะที่สุคตวรรค ๕ ตัว ก็เป็นลิลิต แต่ในคัมภีร์
ทั้งหลายอื่น ท่านมิได้กล่าว ๆ

๒. ทิฆะสนธิกริโยปกรณในสระสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง กิสุท, สทุธิธ ตัดต่ออย่างไร ๆ

๒. ทิฆะสนธิกริโยปกรณ ในสระสนธิ แบ่งเป็น ๒ คือ ทฆะสระหน้าอย่าง ๑ ทิฆะสระหลัง
อย่าง ๑ ๆ

กิสุท ตัดเป็น กิสุ-อิธ สระหน้าและหลังเป็นรัสสะมีรูปไม่เสมอกัน ลบได้ตัวหนึ่งในที่นี้
ลบสระหลัง คือ อิ แล้วที่ฆะสระหน้า คือ อุ เป็น อุ ต่อกันเป็น กิสุท สทุธิธ ตัดเป็น
สทุธา อิธ สระหน้าเป็นทิฆะ สระหลังเป็นรัสสะ ลบสระหน้า คือ อา แล้วที่ฆะสระหลัง
คือ อิ เป็น อิ ต่อกันเป็น สทุธิธ ๆ

๓. คุณนามคืออะไร แบ่งเป็นกี่ชั้น อะไรบ้าง เป็นลिंगอะไร จงแจก ราช ศัพท์ ด้วยวิภัตติ
ทั้ง ๓ มาดู ๆ

๓. คือนามที่แสดงลักษณะของนามนาม สำหรับหมายให้รู้ว่า นามนามนั้นดีหรือชั่ว เป็นต้น
แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ อติวิเศษ ๑ เป็นได้ทั้ง ๓ ลिंग

ราช ศัพท์แจกอย่างนี้

	เอกวจนะ	พหูวจนะ
ป.	ราชา	ราชาโน
ท.	ราชานํ	ราชาโน
ค.	รณฺญา	ราชูหิ ราชูภิ
จ.	รณฺโณ ราชิโน	รณฺณํ ราชูภิ
ปญ.	รณฺญา	ราชูหิ ราชูภิ
ฉ.	รณฺโณ ราชิโน	รณฺณํ ราชูหิ
ส.	รณฺณ ราชินิ	ราชูสุ
อา.	ราช	ราชาโน

๔. ปัจจัยในอาชยาตจัดเป็น ๕ หมวดตามวาก วากไหนลงปัจจัยอะไรบ้าง ๆ

๔. (๑) กัตตุวาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ณฺ ณา นา ณาหา โอ ฌ ญย

(๒) กัมมวาก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมน้ำ ย ค้วย

(๓) ภาววาก ลง ย ปัจจัย

(๔) เหตุกัตตุวาก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ฌ ญย ณาเป ณาปย

(๕) เหตุกัมมวาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัย คือ ณาเป ด้วย ลง ย
ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมน้ำ ย ค้วย ๆ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอก รูป สาธนะ และปัจจัยของรูป วิเคราะห์ต่อไปนี้

(๑) กโรติ เตนาคิ กรณํ

(๒) ฌมมํ วทติ สีเลนาติ ฌมมเวทิ

(๓) คจฺจนฺติ เอตฺถาคิ คติ

ข. รุพฺโห, อุปฺปชฺช สำเร็จรูปมาจากอะไร ๆ

๕. ก. (๑) (เขา) ย่อมทำ ด้วยสิ่งนั้น เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่า เป็นเครื่องทำแห่งเขาเป็นกัตตุรูป
กรณสาธนะ ยุ ปัจจัย ฯ

(๒) (ผู้ใด) ย่อมกล่าว ซึ่งกรรม โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้ใด) ชื่อว่าออกผู้กล่าวซึ่งกรรมโดย
ปกติ เป็นกัตตุรูป กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสละ ณี ปัจจัย ฯ

(๓) (ชนทั้งหลาย) ย่อมไป ในภูมินั้น เหตุนั้น (ภูมินั้น) ชื่อว่า เป็นที่ไป (แห่งชน
ทั้งหลาย) เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ติ ปัจจัย ฯ

ข. รุพฺโห รุหฺ-ต ธาตุมี หุ เป็นที่สุดอยู่หน้า ปลง ต เป็น พุห แล้วลบที่สุดธาตุ ติ ปลง
มาวิภัตติ สำเร็จรูปเป็น รุพฺโห

อุปฺปชฺช อุปฺ-ทวฺ-ตวา อุปสัคอยู่หน้า แปลง ตวา เป็น ย ธาตุมี หุ เป็นที่สุดอยู่หน้า
แปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น ชฺช สำเร็จรูปเป็น อุปฺปชฺช

๖. อะไรชื่อว่าสมาส อสุสรโธ, อนริโย, ยาวชีวิ, พุรหุมนุสฺสโร (ภควา) เป็นสมาสอะไร
ตั้งวิเคราะห์อย่างไร ฯ

๖. นามศัพท์ตั้งแต่สองขึ้นไปท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า สมาส

อสุสรโธ เป็นตติยาตปฺปฺริสสมาส

วิ. อสุเสน ยุตฺโต รโธ อสุสรโธ

อนริโย เป็นอุภยตปฺปฺริสสมาส หรือ กัมมชารยมี น เป็นบทหน้า

วิ. น อริโย อนริโย

ยาวชีวิ เป็นอัพยยิภาวสมาส นิปาตปฺปพทกะ

วิ. ชิวสุส ยตฺตโก ปฺริจฺเจโท ยาวชีวิ

พุรหุมนุสฺสโร เป็นฉฺฉฐีอุปมาพหุพพิหิตสมาส

วิ พุรหฺมโน สโร อิว สโร ยสุส โส พุรหฺมฺนุสฺสโร (ภควา)

๗. โคตตตฺทิตฺติมิปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง ปัจจัยเหล่านั้นเมื่อลงแล้ว ต้องทำอะไรบ้าง
โสวณฺณมยฺ ฌฺญโ ฌ ปัจจัยอะไรในตฺทิตฺตินั้น ตั้งวิเคราะห์อย่างไร ฯ

๗. โคตตตฺทิตฺติมิปัจจัย ๘ ตัว คือ ฌ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌเณ, เมื่อลงปัจจัยที่
มี ฌ ถ้าสระที่อยู่หน้าศัพท์เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคอยู่เบื้องหลัง ต้องพฤทธิ
คือ ทิฆะ อ เป็น อา, วิการ อี เป็น เอ, อุ, เป็น โอ, เว้นไว้แต่สระที่อยู่หน้าศัพท์ เป็น

รัสสะ มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลัง หรือเป็นที่ฆะไม่ต้องพฤทธิ และพยัญชนะคือ ณ นั้น
ต้องลบเสีย คงไว้แต่สระที่ ณ อาศัยและสระพยัญชนะอื่น ๆ

โสวณฺณมยํ ลง มย ปัจจัย ในปกติศัพท์

- วิ. สุวณฺณน ปกคํ โสวณฺณมยํ,
สุวณฺณสฺส วิกาโร วาโสวณฺณมยํ

นฏฺโง ลง ๗ ปัจจัย ในรูปศัพท์

- วิ. นนฺนํ ปุโรณํ นฏฺโง ๗

ประโยค ๑-๒
และปริยัตริ ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

๑. สระในบาลีภาษาจัดเป็นคู่ได้เท่าไร อะไรบ้าง สระไหนจัดเป็นสังยุคตสระเพราะเหตุไร จึงเรียกชื่ออย่างนั้น ๆ

๑. สระในบาลีภาษาจัดเป็นคู่ได้ ๓ คู่ คือ

อ	อา	เรียก	อวณฺโณ
อิ	อี	เรียก	อิวณฺโณ
อุ	อุ	เรียก	อุวณฺโณ

สระ เอ โอ ๒ ตัวนี้ จัดเป็นสังยุคตสระ ที่เรียกชื่ออย่างนั้น เพราะประกอบเสียงสระ ๒ ตัว เป็นเสียงเดียวกัน คือ อ กับ อิ ผสมกันเป็น เอ. อ กับ อุ ผสมกันเป็น โอ ๆ

๒. พยัญชนะอาคมมีเท่าไร อะไรบ้าง ในที่เช่นไรจึงลงอาคมได้ จงยกอุทาหรณ์มาดู ๆ

๒. มี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ในที่มีสระอยู่เบื้องหลังจึงลงอาคมได้มีอุทาหรณ์ ดังนี้

ย	อาคม	ยธา-อิหฺ	เป็น	ยถายิหฺ
ว	อาคม	วฺ-ทิกฺขติ	เป็น	วฺทิกฺขติ
ม	อาคม	มฺ-เอสุสฺติ	เป็น	มฺเอสุสฺติ
ท	อาคม	ทตฺต-อตุโถ	เป็น	ทตฺตทตฺโถ
น	อาคม	นฺ-โตนายติ	เป็น	นฺโตนายติ
ต	อาคม	ตฺ-สุมมา-อิห	เป็น	ตฺสุมมาติห
ร	อาคม	รฺ-สพฺภิ-เอว	เป็น	รฺสพฺภิเรว
พ	อาคม	พฺ-นายนํ	เป็น	พฺนายนนํ

ในสัททณินิตินี้ว่า ลง ห อาคมก็ได้ อุทาหรณ์ว่า สุ-อุชฺ เป็น สุหฺชฺ , สุ-อุจฺจติ เป็น สุหฺจฺจติ ฯ

๓. อพยยศัพท์คืออะไร ได้แก่ศัพท์จำพวกไหน เฉพาะนิบาตใช้อย่างไร และจัดเป็นนิบาตบอกอะไรบ้าง จงเขียนนิบาตออกความถามมาดู ฯ
๓. กคือศัพท์จำพวกหนึ่ง จะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๓ ตัว แปลงรูปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว ได้แก่ศัพท์จำพวกอุปสัคบ้าง นิบาตบ้าง ปัจจัยบ้าง เฉพาะนิบาตนั้นใช้สำหรับลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง จัดเป็นนิบาตบอกกาลขณะ, กาล, ที่, ปริจเฉท, อุปไมย, ปฏิเสธ, ความได้ยินเล่าลือ, ความปรักป, ความถาม, ความรับ, ความเตือน เป็นต้น ฯ

นิบาตบอกความถาม

ก	หรือ, อะไร	นनु	มิใช่หรือ
กถ	อย่างไร	อุทาหุ	หรือว่า
กจจ	แลหรือ	อาหุ	หรือว่า
นุ	หนอ	เสยยถิ	อย่างไรนี้ ฯ

๔. ข ฉ ส และ อาย อีย ปัจจัยในอาขยตใช้ประกอบกับอะไร เป็นไปในความอะไร จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้งคำแปลมาด้วย ฯ
๔. ข ฉ ส ปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับธาตุ เป็นไปในความปรารธนาอุทาหรณ์ดังนี้ พุกุกขติ ปรารธนาจะกิน (ภุข-ข-พุกุกข-ติ) ชิมจจติ ปรารธนาจะกิน (ฉส-ฉ-ชิมจจ-ติ) ชิกีสติ ปรารธนาจะนำไป (หฺร-ส-ชิกีส-ติ)
- ส่วน อาย อีย ปัจจัย ใช้สำหรับประกอบด้วยค่านามศัพท์ให้เป็นกิริยาศัพท์อุทาหรณ์ ดังนี้ จิรายติ ประพฤติช้อยู่ (จิร-อาย-ติ) ปตุตยติ ย่อมประพฤติให้เป็นเพียงดังบุตร (ปตุต-อีย-ติ)

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู

- ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้
- (๑) สุขน ภริยตีติ สุภโร
 - (๒) ปาริ คจจติ สีเลนาคิ ปารค
 - (๓) อวสนุติ เอตุถาคิ อวาโส
- ข. กิริยาภคค์ต่อไปนี้แปลอย่างไร สำเร็จรูปมาจากอะไร วณินัย อุปุปช ฯ

๕. ตอบคำถามนั้นดังนี้

ก. (๑) (ผู้ใด) อันเขาเลี้ยงได้ โดยง่าย เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้อันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย ฯ
กัมมรูป กัมมสาธนะ ข ปัจจัย

(๒) (ผู้ใด) ย่อมถึง ซึ่งฝั่ง โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ถึงซึ่งฝั่งโดยปกติ
กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัสตีละ รุ ปัจจัย ฯ

(๓) (ภิกษุ ทุ) ย่อมอาศัยอยู่ ในประเทศนั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่าเป็นที่อาศัย
แห่งภิกษุ ทุ. ฯ กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ณ ปัจจัย ฯ

ข. วณีย์ อันเขาพึงกล่าว วุ ชาตุ ในความกล่าว อนีย ปัจจัย ลี ปรฐมาวิภคตี นปฺ.
สำเร็จรูปเป็น วณีย์ ฯ

อุปฺปชฺช เกิดขึ้นแล้ว อุ-ปทุ ชาตุ ในความเกิด ตฺวา ปัจจัย อุปฺสคฺอยู่หน้า แปลง ตฺวา
เป็น ย ชาตุมี ทุ เป็นที่สุดอยู่ หน้าแปลง ย กับที่สุดชาตุเป็น ชฺช สำเร็จรูปเป็น อุปฺปชฺช ฯ

๖. อะไรชื่อกัมมชารยสมาส กัมมชารยสมาสนั้นมีเท่าไร อะไรบ้าง มหาธานี, ลีตสมภูจํ,
จัดเป็นอย่างไรน ฯ

๖. นามศัพท์สองบท มีวิภคตีและวณะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน คือ นามนาม
บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ คือ เป็นคุณนาม หรือ เป็นคุณนามทั้งสองบท มีบทอื่นเป็นประธาน
ที่ทำนย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อกัมมชารยสมาส กัมมชารยสมาสนั้นมี ๖ อย่าง คือ
วิเสสบุพฺพโท, วิเสสนตุตฺรปโท, วิเสสโนภยปโท, วิเสสโนปมปโท, สมภูวานบุพฺพโท,
อวชารณบุพฺพโท ฯ

มหาธานี จัดเป็นวิเสสนบุพฺพท มีบทวิเสสนะอยู่ต้น บทประธานอยู่ข้างหลัง ลีตสมภูจํ
จัดเป็นวิเสสโนภยบท มีบททั้งสองเป็นวิเสสนะ มีบทอื่นเป็นประธาน ฯ

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

๑. พยัญชนะไหนบ้างเป็นอักษสระ เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่อนั้น ๆ
๑. พยัญชนะเหล่านี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ ๗ ตัวนี้ เป็นอักษสระ เพราะมีเสียงก้องสระ คือ ก้องมาตรา เพราะพยัญชนะเหล่านี้ บางตัวก็รวมลงในสระเดียวกันด้วย พยัญชนะอื่น ออกเสียงพร้อมกันได้ บางตัวแม้เป็นตัวสะกด ก็คงออกเสียงน้อยหนึ่ง พอให้รู้ว่าตัวนั้น สะกด จึงเรียกชื่อว่า อักษสระ ๆ
๒. นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณฺ์เท่าไร อะไรบ้าง ในที่เช่นไร จึงอาเทศนิคคหิตได้ จงชี้แจงพร้อมทั้งอุทาหรณ์ ๆ
๒. นิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณฺ์ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ ๆ
- อาเทศนิคคหิต ได้ ในที่ต่อไปนี้ คือ
๑. เมื่อมีพยัญชนะอยู่หลัง นิคคหิตอยู่หน้า แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุควรรคได้ทั้ง ๕ ตัว ตามสมควรแก่พยัญชนะวรรคที่อยู่เบื้องหลัง ดังนี้
เป็น	ง	อุทาหรณ์ว่า	เอว-โ	เป็น	เอวงฺโ
เป็น	ฌ	อุทาหรณ์ว่า	ธมฺ-จเร	เป็น	ธมฺมญฺจเร
เป็น	ณ	อุทาหรณ์ว่า	สฺ-จิตฺ	เป็น	สณฺจิตฺ
เป็น	น	อุทาหรณ์ว่า	ตฺ-นิพฺพุตฺ	เป็น	ตณฺนิพฺพุตฺ
เป็น	ม	อุทาหรณ์ว่า	จิรฺ-ปวาสิ	เป็น	จิรมฺปวาสิ
๒. ถ้า เอ และ ห อยู่เบื้องหลัง แปลงนิคคหิตเป็น ฌ ดังนี้
ปัจจตุตฺ-เอว	เป็น	ปัจจตุตฺตณฺเอว
เอว-หิ	เป็น	เอวณฺหิ
๓. ถ้า ย อยู่เบื้องต้น แปลงนิคคหิตกับ ย ปัจจัย เป็น ฌณฺ ดังนี้ สฺ-โยโค เป็น สณฺโยโค ในสัททณฺ์คิดว่า ถ้า ล อยู่เบื้องปลาย แปลงนิคคหิต เป็น ล อุทาหรณ์
- ปฺ-ลิงคฺ เป็น ปฺลฺลิงคฺ

ตั้ง-ลักษณ เป็น สลุลักษณ เป็นต้น

๔. ถ้าสระอยู่เบื้องปลาย แปลงนิคคหิตเป็น ม และ ท ดังนี้

ตั้ง-อหฺ เป็น ตมหฺ

เอตั้ง-อโวจ เป็น เอตทโวจ ฯ

๑. อะไรจัดเป็นนามนาม แบ่งออกเป็นเท่าไร อะไรบ้าง และเป็นได้กี่ลิงค์ จงแจก พุรหฺม ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู

๑. นามที่เป็นชื่อของตน, สัตว์ ที่, สิ่งของ เป็นนามนาม แบ่งออกเป็น ๒ คือ สาธารณนาม ๑ อสาธารณนาม ๑ ฯ

เป็นลิงค์เดียว คือ จะเป็น ปลิงค์ อิตถิลิงค์ หรืออนปสลิงค์ ก็อย่างเดียบบ้าง เป็น ๒ ลิงค์ คือ ศัพท์อันเดียว มีรูปอย่างเดียบบ้างเป็นได้ ๒ ลิงค์ หรือมุงศัพท์ เป็นอันเดียว เปลี่ยนแต่สระที่สุดให้แปลกกันพอเป็นเครื่องหมายให้ต่างลิงค์กันบ้าง เช่น อคาโร อकारี เรือน, อรหา หรือ อรหฺ อรหนฺตี พระอรหันต์ เป็นต้น

พุรหฺม ศัพท์แจกอย่างนี้

เอก.	พหู.
ป. พุรหฺมา	พุรหฺมาโน
ท. พุรหฺมานํ	พุรหฺมาโน
ต. พุรหฺมณา	พุรหฺเมหิ, พุรหฺเมภิ
จ. พุรหฺมฺโน	พุรหฺมานํ
ปญ. พุรหฺมณา	พุรหฺเมหิ, พุรหฺเมภิ
ฉ. พุรหฺมฺโน	พุรหฺมานํ
ส. พุรหฺมฺนิ	พุรหฺเมสุ
อา. พุรหฺเม	พุรหฺมาโน

๔. อ และ อิ อากมในอาขยต ลงที่ไหน ในวิภัติหมวดไหน อ อากมเมื่อลงแล้วให้แปลว่าอย่างไร ฯ กิภุ คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ แปลว่าอย่างไร ฯ

๔. อ อากม ลงหน้าธาตุที่ประกอบในวิภัติหมวด หิยตฺตนิ อชฺชตฺตนิ กาลาติปฺตติ, อิ อากม ลงหน้าธาตุและปัจจัยที่ประกอบ ในวิภัติหมวด อชฺชตฺตนิ ภวิสฺสนฺติ กาลาติปฺตติ ฯ
 อ อากม เมื่อลงแล้วให้แปลว่า “ได้” ฯ

กิภุ คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ แปลว่า “กิภุ ได้เข้าไปแล้วสู่บ้าน เพื่อบิณฑะ” ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้มา

ก. จงเขียนคำแปล พร้อมทั้งบอก รูป, สาธนะและปัจจัยของรูป วิเคราะห์ต่อไปนี้

(๑) กาทพฺพนฺติ การิยํ

(๒) สํวณฺณียติ เอตายาติ สํวณฺณา

(๓) ชานาตีติ ญาตา

ข. กิริยาภิศกต์ต่อไปนี้ แปลว่าอย่างไร สำเร็จรูปมาจากอะไร อารพฺก, ลทฺโธ ฯ

๕. ก. (๑) กาทพฺพนฺติ การิยํ (กรรมใด) อันเขา พึงทำ เหตุนั้น (กรรมนั้น) ชื่อว่าอันเขาพึงทำ, ฯ
 กัมมรูป กัมมสาธนะ ญย ปัจจัย ฯ

(๒) สํวณฺณียติ เอตายาติ สํวณฺณา (เนื้อความ) อันท่าน ย่อมพรรณนาพร้อมด้วยวาจา นั้น เหตุนั้น (วาจา นั้น) ชื่อว่า เป็น เครื่องอันท่านพรรณนาพร้อมแห่งเนื้อความ ฯ

กัมมรูป กรรมสาธนะ ญ ปัจจัย ฯ

(๓) ชานาตีติ ญาตา (ผู้ใด) ย่อมรู้ เหตุนั้น (ผู้ นั้น) ชื่อว่า ผู้รู้ ฯ

กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ตฺ ปัจจัย ฯ

ข. อารพฺก ปรารภแล้ว อา บทหน้า รกฺ ธาตุในความเริ่ม ตฺวา ปัจจัย อุปสัคอยู่หน้า แปลง ตฺวา เป็น ย แล้ว ย แล้วแปลง ย กับ ภ ที่สุดธาตุ เป็น พก สำเร็จรูป เป็น อารพฺก ฯ

ลทฺโธ อันเขาได้แล้ว ลกฺ ธาตุในความได้ ต ปัจจัย ธาตุมี ภ เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ต เป็น ทฺธ แล้วลบที่สุดธาตุสำเร็จรูปเป็น ลทฺโธ ฯ

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๑

๑. พยัญชนะวรรคและอวรรค มีอย่างละเท่าไร อะไรบ้าง เหตุไรจึงเรียกว่าอวรรค ฯ

๑. พยัญชนะวรรคมี ๒๕ ตัว คือ

ก ข ค ฅ ง เรียกว่า ก วรรค

จ ฉ ช ฌ ญ เรียกว่า จ วรรค

ฎ ฏ ฑ ฒ ณ เรียกว่า ฎ วรรค

ต ถ ท ธ น เรียกว่า ต วรรค

ป ผ พ ภ ม เรียกว่า ป วรรค

ส่วนพยัญชนะอวรรคมี ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ ที่เรียก อวรรค เพราะไม่เป็นหมวดเป็นหมู่กัน ตามฐานกรณ์ที่เกิด ฯ

๒. สนธิกริโยปกรณ์คืออะไร มีเท่าไร ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร อะไรบ้าง เฉพาะ สลฺโยโค มีวิธีการอย่างไร ฯ

๒. คือวิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ มี ๘ อย่าง ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ สลฺโยโค ๑ ฯ

สลฺโยโค เป็น ๒ คือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ฯ

อุ. ที่ต้นดังนี้ ฐ-ปโมทติ เป็น อิฐปโมทติ, จาตุ-ทลี เป็น จาตุททลี

อุ. ที่ ๒ นั้น เอออักขระที่ ๑ ซ้อนหน้าอักขระที่ ๒ เอออักขระที่ ๓ ซ้อนหน้าอักขระที่ ๔ ดังนี้ จตุตาริ-ฐานานิ เป็น จตุตาริภูฐานานิ, เอโสว จ - ฌานผลโต เป็น เอโสวจ ฌานผลโต ฯ

๓. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวจนะไว้เท่าไร อะไรบ้าง วจนะนั้น มีเครื่องหมายให้แปลกกันที่ ไหน จงแจก ปิตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติ ทั้ง ๗ มาดู ๆ

๓. จัดเป็นวจนะไว้ ๒ คือ เอกวจน์ คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑ พหูวจน์ คำพูด สำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ๑ ๆ

วจนะทั้ง ๒ นั้น มีเครื่องหมายให้แปลกกันที่ท้ายศัพท์เหมือนคำว่า ปุริโส ชายคนเดียว เป็นเอกวจนะ, ปุริสา ชายหลายคน เป็นพหูวจนะ ๆ

ปิตุ ศัพท์ แจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ ดังนี้

	เอก.	พหู.
ป.	ปิตา	ปิตโร
ทุ.	ปิตร์	ปิตโร
ต.	ปิตรา ปิตุณา	ปิตเรหิ ปิตเรภิ ปิตูหิ ปิตูภิ
จ.	ปิตุ ปิตุโน	ปิตรานํ ปิตุนํ
ปญ.	ปิตรา	ปิตเรหิ ปิตเรภิ ปิตูหิ ปิตูภิ
ฉ.	ปิตุ ปิตุโน	ปิตรานํ ปิตุนํ
ส.	ปิตร์	ปิตเรสุ ปิตุสุ
อา.	ปิตา	ปิตโร ๆ

๔. วิภัติอาขยาดเป็นเครื่องหมายให้รู้อะไรบ้าง วิภัติไหนเมื่อลงแล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา วิภัติไหนลบเสียบ้างก็ได้ และวิภัติไหนมักรัสสะเป็น อ ในหมวดธาตุทั้งปวง ๆ จงเขียนวิภัติหมวดวัตตมานาเฉพาะอัตตโนบทมาดู ๆ

๔. วิภัติอาขยาดเป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ บุรุษ ๆ

มิ-ม วัตตมานากีติ หิ-มิ-ม ปัญจมีกีติ อยู่ข้างหลังต้องทิ้งอะ อ ที่สุดปัจจัยเป็น อา ใน หมวดธาตุทั้งปวง (อุ.คจฺณาหิ คจฺณามิ คจฺณาม เป็นต้น) ๆ

ทิ ปัญจมี ลบเสียบ้างก็ได้ (แต่เมื่อลบบอย่างทิ้งอะป็น อา ในหมวดธาตุทั้งปวง) ๆ

อา หยตุตฺนึ มักรัสสะเป็น อ ในหมวดธาตุทั้งปวง (อทุกทส) และ รัสสะ อา กาลาติปฺตฺติ (สุตา) เป็น อ ในหมวดธาตุทั้งปวง (อุ. อภิวิสุต)

วตุตมานา - อุตฺตโนปทํ

เอก.		พหู.
ป.	เต	อนฺเต
ม.	เส	วฺเห
อุ.	เอ	มฺเห

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาค

ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- (๑) ฌมฺมํ จรติ สีเลนาติ ฌมฺมจารี
- (๒) นิสฺสาย นํ วสตีติ นิสฺสโย
- (๓) วหิตฺพุโฑติ วาโห

ข. กิริยาภคที่ต่อไปนี้แปลอย่างไร สำเร็จรูปมาจากอะไร อจฺฉิซฺช, อภิซฺฉิตฺโต

๕. ก. (๑) ฌมฺมํ จรติ สีเลนาติ ฌมฺมจารี^๑ (ผู้ใด) ย่อมประพฤติซึ่งธรรมโดยปกติเหตุหนึ่ง (ผู้หนึ่ง) ชื่อว่า ผู้ประพฤติซึ่งธรรมโดยปกติ ฯ

กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่ง ตัสสีสะ ณี ปัจจัย ฯ

(๒) นิสฺสาย นํ วสตีติ นิสฺสโย (ศัพท์) อาศัย ซึ่งอาจารย์นั้น อยู่ เหตุหนึ่ง (อาจารย์ นั้น) ชื่อว่า เป็นที่อาศัยอยู่ของศิษย์ ฯ กัตตุรูป กัมมสาธนะ อ ปัจจัย ฯ

(๓) วหิตฺพุโฑติ วาโห (ภาระใด) อันเขาพึงนำไป เหตุหนึ่ง (ภาระนั้น) ชื่อว่าอัน เขาพึงนำไป ฯ กัมมรูป กัมมสาธนะ ฌ ปัจจัย ฯ

ข. อจฺฉิซฺช ชิงเอาแล้ว อา + ฉิ + ตฺวา อุปสัคอยู่หน้า แปลง ตฺวา เป็น ย ชาติ มิ ทุ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดชาติเป็น ชฺช ช้อน จ สำเร็จรูปเป็น อจฺฉิซฺช ฯ

อภิซฺฉิตฺโต อันเขาพึงจำเพราะแล้ว อภิ + ฉา + ต ฐมิ อา เป็นที่สุดก็ติ ต เป็น กัมมวาทกก็ติ ลง อิ ช้อน ชฺ สำเร็จรูปเป็น อภิซฺฉิตฺโต ฯ

^๑ ฌมฺมจารี ตามรูปวิเคราะห์แปลว่า “ผู้ประพฤติซึ่งธรรมโดยปกติ” นักเรียนผู้ไม่สังเกตมักแปลเป็นว่า “ผู้มีปกติประพฤติซึ่งธรรม” อันเป็นสำนวนแปลโดยอรรถ จดว่าแปลผิด แม้รูปวิเคราะห์ว่า “ฌมฺม จริตุ สลมฺสฺสาติ ฌมฺมจารี” ก็เหมือนกัน ต้องแปลว่า “ผู้ประพฤติซึ่งธรรมโดยปกติ” มิใช่แปลว่า “ผู้มีปกติ ประพฤติซึ่งธรรม” ดังที่กล่าวแล้ว ฯ

๖. สมมติว่าโดยกิจมีเท่าไร อะไรบ้าง ทินฺนฺสูงฺโก (ราชา) กตฺปฺญฺโย (ปุริโส) อปฺปฺปฏิปฺกฺคฺโถ เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์นั้นมาด้วย ฯ

๖. สมมติว่าโดยกิจมี ๒ อย่าง คือ สมาสที่ท่านลบวิภัตติเสียแล้วเรียกว่า ลุตฺตฺสฺมาโส, สมาสที่ท่านยังมีได้ลบวิภัตติเรียกว่า อลุตฺตฺสฺมาโส

ทินฺนฺสูงฺโก^๒ (ราชา) เป็นจตุตถิ พหุพพิหิ

วิ. ทินฺโน สูงฺโก ยสฺส โส ทินฺนฺสูงฺโก (ราชา) ส่วย (นาคเรหิ อ้นชาวเมือง ท.) ถวายแล้ว แต่พระราชานี้ พระราชานั้น ชื่อว่า มีส่วยอ้นชาวเมือง ท. ถวายแล้ว ฯ

กตฺปฺญฺโย^๒ (ปุริโส) เป็น ตติยา พหุพพิหิ

วิ. กตฺ ปฺญฺณํ เยน โส กตฺปฺญฺโย (ปุริโส) บุญฺ อ้นบุรุษใด ทำแล้วบุรุษนั้น ชื่อว่ามีบุญอันทำแล้ว ฯ

อปฺปฺปฏิปฺกฺคฺโถ เป็น นบุพพท พหุพพิหิ

วิ. นตฺถิ ตสฺส ปฺปฏิปฺกฺคฺโถติ อปฺปฺปฏิปฺกฺคฺโถ บุคคลเปรียบไม่มี แก่ท่าน เหตุนั้น (ท่าน) ชื่อว่า มีบุคคลเปรียบหาไม่ได้หรือไม่มีบุคคลเปรียบ ฯ

๗. เสฏฺฐัตถิมิปัจจยฺเท่าไร อะไรบ้าง ฯ สงฺฆิกํ มานุโส โสหฺขํ ลงปัจจยฺอะไร ในตฺถิตฺไหน จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ฯ

๗. เสฏฺฐัตถิตฺ มิปัจจยฺ ๕ คือ ตฺร ตม อธิสฺสทฺ อธิ อธิฏฺจ ฯ

สงฺฆิกํ ลง ฦก ปัจจยฺ ในตฺรตยาตฺถิตฺ

วิ. สงฺฆสฺส สนฺตํ สงฺฆิกํ ฯ

มานุโส ลง ฦ ปัจจยฺ ในสมุหตฺถิตฺ

วิ. มนุสฺसानํ สมุโห มานุโส ฯ

โสหฺขํ ลง ฦย ปัจจยฺ ในภาวตฺถิตฺ

วิ. สุหฺทสฺส ภาโว โสหฺขํ ฯ

^๒ ทินฺนฺสูงฺโก ก็ดี กตฺปฺญฺโย ก็ดี หากไม่สังเกตอาจแปลผิด เพราะ ทินฺน - และ กต - นั้น ต่างก็เป็นกัมมวจกด้วยกัน ผู้แปลมักจะเติม อนภิหิตกัตตาเพิ่มเข้าด้วย เหมือนกันทั้งสองศัพท์ โดยมิได้พิจารณาความต่างระหว่าง จตุตถิพหุพพิหิ กับ ตติยาพหุพพิหิ ทินฺนฺสูงฺโก (ราชา) แปลว่า “(พระราช) ผู้มีส่วย อ้นชาวเมืองทั้งหลายถวายแล้ว” จตุตถิพหุพพิหิ นี้มีตัวอนภิหิตกัตตาเข้าใน ทินฺน ด้วย ส่วน กตฺปฺญฺโย (ปุริโส) แปลว่า “(บุรุษ) ผู้มีบุญอันทำแล้ว ตติยาพหุพพิหิ ไม่ต้องมีอนภิหิตกัตตาเข้าใน กต เหมือน ทินฺน เพราะอนภิหิตกัตตา ผู้ไม่สังเกตไว้ให้ดีจึงมักแปลเป็น “(บุรุษ) ผู้มีบุญอันตนทำแล้ว” จัดว่าแปลผิด

ประโยค ๑-๒

และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒

๑. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

“เนื้อความของถ้อยคำทั้งปวง ต้องหมายรู้กันด้วยเมื่อ.....วิบัติแล้วก็เข้าใจ
เนื้อความยาก เพราะฉะนั้น ความเป็นผู้ฉลาดใน.....จึงมีอุปการะมาก ฯ”

๑. เติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

“เนื้อความของถ้อยคำทั้งปวง ต้องหมายรู้กันด้วย **อักขระ** เมื่อ **อักขระ** วิบัติแล้วก็เข้าใจ
เนื้อความยาก เพราะฉะนั้น ความเป็นผู้ฉลาดใน **อักขระ** จึงมีอุปการะมาก ฯ”

๒. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้

ก. ในบาลีภาษามีวิธีต่อศัพท์และ.....ให้เนื่องกันด้วย **อักขระ** เพื่อ.....

ข. **วิกาโร** เป็น ๒ คือ.....๑.....๑

ค. พ อาคม ฉ-อายตน์ เป็น..... ฯ

๒. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้

ก. ในบาลีภาษามีวิธีต่อศัพท์และ **อักขระ** ให้เนื่องกันด้วย **อักขระ** เพื่อ **จะย่นอักขระ**
ให้น้อยลง

ข. **วิกาโร** เป็น ๒ คือ **วิการในเบื้องต้น** ๑ **วิการในเบื้องปลาย** ๑

ค. พ อาคม ฉ-อายตน์ เป็น **ฉพายนน์** ฯ

๓. วิเสสนศัพท์นามแบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง ที่แบ่งแล้วนั้น ชนิดไหน มีศัพท์อะไรบ้าง
เป็นได้ก็ลิงค์ จงแจก อิม ศัพท์ในอิตติลิงค์ ด้วยวิภัตติทั้ง ๗ มาดู ฯ

๓. วิเสสนศัพท์นามแบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม, นิยม, ศัพท์เหล่านี้ คือ ย อญญ อญญตร อญญ
ตม ปร อปร กตร กตม เอก เอกจฺจ สพฺพ ก็ เป็นอนิยม, ต เอต อิม อมฺ เป็นนิยม ฯ

วิเสสนศัพท์นาม ๒ อย่าง ที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นไตรลิงค์ แจกได้ ๓ ลิงค์

อิม ศัพท์ ในอิตติลึงค์ แจกอย่างนี้

เอก.	พหู.
ป. อยัม	อิมา
ท. อิมัม	อิมมา
ต. อิมาย	อิมาहि
จ. อิมิสฺสา อิมิสฺสาย อสฺสา	อิมาสัม อิมาสานัม
ปญ. อิมาย	อิมาहि
ฉ. อิมิสฺสา อิมิสฺสาย อสฺสา	อิมาสัม อิมาสานัม
ส. อิมิสฺสํ อสฺสํ	อิมาสู

๔. ในอาขยาต แบ่งกาลที่เป็นประธานได้เท่าไร อะไรบ้าง กาลที่กล่าวนี้ ในเวลาพูดหรือแต่งหนังสือ อ่านหนังสือ ต้องหมายรู้ด้วยอะไร ๆ จงเขียนวิภัตติหมวดปโรกษา เฉพาะฝ่ายปรัสตบหมาคู ๆ

๔. ในอาขยาตนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ คือ กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะหน้า เรียกว่าปัจจุบัน ๑ กาลล่วงแล้ว เรียกว่าอดีตกาล ๑ กาลยังไม่มาถึง เรียกว่าอนาคตกาล ๑ ๆ
ต้องหมายรู้ด้วยวิภัตติ

ปโรกษา

ป.	อ	อุ
ม.	เอ	ตุถ
อุ.	อัม	มุห

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

(๑) กโรติ สีเลนาติ กตุตา

(๒) ทमितพุโพติ ทมโม

(๓) ส่วนุณียติ เอตายาติ ส่วนุณนา

ข. กิริยาภิคค์ คือ ปมชช, ตินุโณ, แปลอย่างไร สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

๕. ก. (๑) กโรติ สีเลนาติ กตุตา (ผู้ใด) ย่อมทำ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ทำโดยปกติ ฯ

เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัสสึละ ตุ ปัจจัย ฯ

(๒) ทमितพุโพติ ทมโม (ผู้ใด) อันเขาพึงทรمانได้ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า อันเขาพึง

ทรมานได้ ฯ

เป็นกัมมสาธนะ ฌยุ ปัจจัย

(๓) ส่วนุณียติ เอตายาติ ส่วนุณนา (เนื้อความ) อันท่านย่อมพรรณนาพร้อมด้วยวาจา นั้น เหตุนั้น (วาจานั้น) ชื่อว่าออกเป็นเครื่องอันท่านพรรณนาพร้อม (แห่งเนื้อความ) ฯ

เป็นกัมมรูป กรณสาธนะ ยุ ปัจจัย

ข. ปมชช ประมาทแล้ว ป + มทฺ ชาติ ในความประมาท ตฺวา ปัจจัย อุปสัคอยู่หน้า แปลง ตฺวา เป็น ย ชาติมี ทฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดชาติ เป็น ชช ฯ

ตินุโณ ข้ามแล้ว ตรฺ ชาติ ในความข้าม ต ปัจจัย ชาติมี รฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ฌณ แล้วลบที่สุดชาติ (อิ อากม) ฯ

๖. ตัปฺปฺริสสมาส แปลกกันกับกัมมธารยสมาสอย่างไร ฯ ชิตินุทฺริโย (สมโณ), กตทณฺฑกมฺโม (สิสุโส), สมจฺเจรฺ (จิตฺต) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ นั้นมาด้วย ฯ

๖. ตัปฺปฺริสสมาสนี้แปลกกันกับกัมมธารยะ อย่างนี้ กัมมธารยะ นามศัพท์ ๒ บท มีวิกัตติและวจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นประธาน บทหนึ่งเป็นประธาน บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ หรือเป็นวิเสสนะทั้ง ๒ บท ส่วนตัปฺปฺริสสมาส มีวิกัตติและวจนะไม่เสมอกัน ฯ

ชิตินุทฺริโย เป็น ตติยา พหุพพิหิตสมาส

วิ. ชิตานิ อินุทฺริยานิ เยน โส ชิตินุทฺริโย (สมโณ) อินทฺริยํ ท. อันสมณะใดขณะแล้ว สมณะนั้น ชื่อว่า มีอินทฺริยชนะแล้ว ฯ

กตทณฺฑกมฺโม เป็น จตุตถิ พหุพพิสฺมาส

วิ. กตฺ ทณฺฑกมฺมํ ยสฺส โส กตทณฺฑกมฺโม (สิสฺโส) ทัณฺฑกกรรม (อันอาจารย์) ทำแล้ว
แก่ศิษย์ใด ศิษย์นั้น ชื่อว่า มีทัณฺฑกกรรมอันอาจารย์ทำแล้ว ฯ

สมฺจุเณรํ เป็น สหบุพพท พหุพพิสฺมาส

วิ. สห มฺจุเณเรน ยํจตุตถิตฺติ สมฺจุเณรํ (จิตฺตํ) จิตฺโต เป็นไปกับ ด้วยความตระหนี่ เหตุนั้น
(ตํ จิตฺตํ จิตฺตํ) ชื่อว่า เป็นไปกับด้วยความตระหนี่ ฯ

๗. สมุหตฺถทิตฺตมิปฺปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง ฯ สีตาลุ, คุณฺวา, ทณฺฑทิตฺตํ ลงปัจจัยอะไร ในตฺถทิต
ไหน จตั้งวิเคราะห์มาคฺ ฯ

๗.สมุหตฺถทิตฺต มิปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ ฌ ตา ฯ

สีตาลุ ลง อาลุ ปัจจัย ในพหุลตฺถทิต

วิ. สีตํ อสฺส ปกฺติ สีตาลุ

คุณฺวา ลง วนฺตุ ปัจจัย ในทสฺสตฺถทิต

วิ. คุโณ อสฺส อตฺถิตฺติ คุณฺวา ฯ

ทณฺฑทิตฺตํ ลง ตฺต ปัจจัย ในภาวตฺถทิต

วิ. ทณฺฑทิตฺตํ โภาโว ทณฺฑทิตฺตํ ฯ

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓

๑. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่า
- ข. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ตัว
- ค. อักษรเบื้องต้น ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โ อ ชื่อ
- ฅ. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ เรียก กณฺจตาตุโช ๑

๑. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่า อักษร
- ข. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว
- ค. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โ ชื่อ สระ
- ฅ. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาล เรียก กณฺจตาตุโช ๑

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรรมเท่าไร อะไรบ้าง ยสุสินุฑุริยานิ ตัดต่ออย่างไร ๑

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรรม เบื้องต้นครบทั้ง ๘ ขาดแต่สณฺญโคอย่างเดียว คือ โลโป
ลบ ๑ อาเทโส แปลง ๑ อาคโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑ ปกติ
ปกติ ๑ ทีโฆ ทำให้ยาว ๑ รสุสฺ ทำให้สั้น ๑ ๑

ยสุสินุฑุริยานิ ตัดเป็น ยสุส-อินุฑุริยานิ ต่อโดยลบสระหน้า คือ อ ในที่สุดแห่งศัพท์
ยสุส เสี่ย สนธิ เป็น ยสุสินุฑุริยานิ ๑

๓. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. สัพพนาม เป็นชื่อสำหรับใช้แทน
- ข. และ เป็นได้ทั้ง ๓ ลिंगค์
- ค. อุปสัคนั้น สำหรับใช้นำหน้านามและ
- ฌ. โตะ ปัจจัย เป็นเครื่องหมายตติยวิภัตติ แปลว่า.....

๓. จงเติมถ้อยคำที่ถูกต้องที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. สัพพนาม เป็นชื่อสำหรับใช้แทน นามนาม
- ข. คุณนาม และ สัพพนาม เป็นได้ทั้ง ๓ ลिंगค์
- ค. อุปสัคนั้น สำหรับใช้นำหน้านามและ กิริยา
- ฌ. โตะ ปัจจัย เป็นเครื่องหมายตติยวิภัตติ แปลว่า “ข้าง” ๗

๔. ธาตุ ท่านรวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด ธาตุเหล่านี้ คือ อิกฺข, มฺจ, ทิว, สฺ, ชิ, คหฺ, ชาคร, ภู เป็นไปในความอะไร เมื่อประกอบด้วย ติวัตตมานาวิภัตติสำเร็จรูปเป็นอย่างไร ๗

๔. ธาตุ ท่านรวบรวมจัดไว้เป็น ๘ หมวด

อิกฺข	เป็นไปในความ	เห็น	(อิกฺข-อ-ติ)	สำเร็จรูป	อิกฺขติ
มฺจ	”	ปล่อย	(มฺจ-อ-ติ)	”	มฺจจติ
ทิว	”	เล่น	(ทิว-ย-พฺพ-ติ)	”	ทิวพฺพติ
สฺ	”	ฟัง	(สฺ-ณา-ติ)	”	สฺณาติ
ชิ	”	ชำระ	(ชิ-นา-ติ)	”	ชินาติ
คหฺ	”	ถือเอา	(คหฺ-ณฺหา-ติ)	”	คณฺหาติ
ชาคร	”	ตื่น	(ชาคร-โอะ-ติ)	”	ชาครโอะติ
ลกฺข	”	กำหนด	(ลกฺข-ณฺ-ณย-ติ)	”	ลกฺขณฺยติ ลกฺขณฺยติ
ภู	”	มี,ความเป็น	(ภู-อ-ภว-ติ)	”	ภวติ ๗

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปล พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

(๑) ปฏิ สํ ภิษชตีติ ปฏิสมฺภิตา ฯ

(๒) ทลฺลญฺติ เอตายาติมฺติ ฯ

(๓) วทตีติ วตุตา ฯ

ข. มาน ปัจจัย เป็นได้ทั้งกัตตุวจาก และกัมมวจาก จะทราบได้อย่างไรว่า เป็นวจาก ไหน จงยกตัวอย่างมาดู ฯ

๕. ก. (๑) ปฏิ สํ ภิษชตีติ ปฏิสมฺภิตา (ปัญญาใด) ย่อมแตกฉาน ดี โดยต่าง เหตุนั้น (ปัญญานั้น) ชื่อว่า แตกฉานดีโดยต่าง ฯ

กัตตุรูป กัตตุสาธนะ อ ปัจจัย ฯ

(๒) มลฺลญฺติ เอตายาติ มติ (ชน) ย่อมรู้ ด้วยปัญญานั้น เหตุนั้น (ปัญญานั้น) ชื่อว่า เป็นเหตุรู้ (แห่งชน) ฯ

กัตตุรูป กรณสาธนะ ทิ ปัจจัย ฯ

(๓) วทตีติ วตุวา (ผู้ใด) ย่อมกล่าว เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้กล่าว ฯ

กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ตฺ ปัจจัย ฯ

ข. มาน ปัจจัย ถ้าไม่มี ย ปัจจัย ซึ่งลงในกรรม เป็นกัตตุวจาก ถ้ามี ย ปัจจัยนั้นเป็น กัมมวจาก ตัวอย่าง ดังนี้

กัตตุวจาก

กฺรมาโน

ภฺลฺลชฺมาโน

วทมาโน

กัมมวจาก

กริมาโน

ภฺลฺลชฺยมาโน

วฺจฺจมาโน

๖. นิทฺทรณํ, ปวตฺตติปฺปวรชฺฌมจฺกโก เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์ พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์นั้น ๆ มาด้วย ฯ

๖. นิทฺทรณํ เป็น อัพยธีภาวสมาส อุปสัคคปฺพพกะ

วิ. ทรตฺสฺส อภาโว นิทฺทรณํ ความไม่มี แห่งความกระวนกระวาย ชื่อ ความไม่มี ความกระวนกระวาย ฯ

ปวตฺตติปฺปวรชฺฌมจฺกโก เป็น ตติยาตุลยาธิกรณพหุพพิหิ มี กัมมชารยะ อวชารณบุพฺพ และกัมมชารยะ วิเสสนบุพฺพเป็นท็อง

วิ. ฌมฺโม เอว จกฺกํ ฌมฺมจกฺกํ จักร คือธรรม กัม. อว.

ปวริ ฌมฺมจกฺกํ ปวรชฺฌมจกฺกํ ธรรมจกฺกบวร กัม. วิ.

ปวตฺตติตํ ปวรชฺฌมจกฺกํ เยน โส ปวตฺตติปฺปวรชฺฌมจกฺโก ภควา

ธรรมจกฺกบวร อันพระผู้มีพระภาคใด ให้เป็นไปแล้ว พระผู้มีพระภาคนั้น ชื่อว่า มีธรรมจกฺกบวรอันให้เป็นไปแล้ว. ต. พหุพ. ฯ

๗. โคตตตฺตฺทิตฺตมิปฺปัจจยฺเตหาโร อะไรบ้าง เมื่อลงปัจจัยที่มี ณ ต้องทำอะไรบ้าง สากุณฺนิโก, มานุสฺสโก ลงปัจจัยอะไร ในตฺตฺทิตฺตไหนด จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. ในโคตตตฺตฺทิตฺต มิปัจจัย ๘ คือ ณ, ฉายน, ฉาน, ฉนฺย, ฉนิ, ฉนิก, ฉนฺว, ฉเนร ฯ

เมื่อลงปัจจัยที่มี ณ ถ้าสระอยู่น้ำศัพท์เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคอยู่เบื้องหลัง ต้องพฤติ คือ ทีฆะ อ เป็น อา, วิการ อิ เป็น เอ, อุ เป็น โอ เว้นไว้แต่สระที่อยู่หน้าศัพท์เป็นรัสสะ มีพยัญชนะสังโยค อยู่เบื้องหลัง หรือ เป็นทีฆะ ไม่ต้องพฤติ และพยัญชนะ คือ ณ นั้น ต้องลบเสีย คงไว้แต่สระที่ ณ อาศัย และสระพยัญชนะอื่น ๆ

สากุณฺนิโก ลง ฉนิก ปัจจัย ใน ตฺรตฺตยาตีตฺตฺทิตฺต

วิ. สกฺุณฺณ หนฺตฺวา ชีวตีติ สากุณฺนิโก

มานุสฺสโก ลง กณฺ ปัจจัย ใน สมฺหตฺตฺทิตฺต

วิ. มนุสฺसानํ สมฺโห มานุสฺสโก ฯ

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๒๔

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. วลีภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ ๑
ข. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่ จนถึง โอ ชื่อ ๑
ค. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ เรียกว่า อวรรณ ๑
ฅ. กรณที่ทำอักษร มี ๔ คือ ๑

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. วลีภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม ๑ อพยยศัพท์ ๑ สมาส ๑ ตัทธิศ ๑
อาชยาต ๑ กฤต ๑ ๑
ข. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โอ ชื่อ สระ ๑
ค. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ เรียกว่า อวรรณ ๑
ฅ. กรณที่ทำอักษร มี ๔ คือ ชิวหามชฌน์ ท้ามกลางลีน ๑ ชิวโหปลุกค์ ถัดปลายลีน
เข้ามา ๑ ชิวหคคค์ ปลายลีน ๑ สกฏฐานัน ฐานของตน ๑ ๑

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร อะไรบ้าง อริยสัจจาทสนธิ ตัดต่ออย่างไร ๑

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๔ คือ โลโป ๑ อาทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ๑

อริยสัจจาทสนธิ ตัดเป็น อริยสัจจาทน - ทสนธิ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง
ลบนิคคหิตซึ่งอยู่หน้าบ้างก็ได้ต่อเป็น อรินสัจจาทสนธิ ๑

๓. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. ลิงค์นั้นจัดตาม ของภาษาบ้าง ตาม บ้าง ๑

ข. ในอิตถีลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ ๑

ค. ตั้งแต่ เอกุณวิสติ จนถึง เป็น เอกวจนะ อิตถีลิงค์
อย่างเดียว ๑

ฅ. ปัจจัยทั้งหลาย คือ ตฺร ตฺถ เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิกัตติ ๑

๓. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. ลิงค์นั้นจัดตาม สมมติ ของภาษาบ้าง ตาม กำหนด บ้าง ๑

ข. ในอิตถีลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ ฌ ๑

ค. ตั้งแต่ เอกุณวิสติ จนถึง อฏฺฐนวุติ เป็น เอกวจนะ อิตถีลิงค์อย่างเดียว ๑

ฅ. ปัจจัยทั้งหลาย คือ ตฺร ตฺถ ตฺร ตฺถ ห ฐ ธิ หี ห์ หิญจนํ ว เป็นเครื่องหมายสัตตมี
วิกัตติ ๑

๔. อะไรจัดเป็นวาก วากไหนลงปัจจัยอะไรบ้าง ๑

๔. กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วยวิกัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ ธาตุ ดังนี้ จัดเป็นวาก ๑

กัตตุวาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ฌ ณา นา ฌหา โอ ฌ ฌย

กัมมวาก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากม หน้า ย ด้วย

ภาววาก ลง ย ปัจจัย

เหตุกัตตุวาก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ฌ ฌย ฌาเป ฌาปย

เหตุกัมมวาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย, ลงเหตุปัจจัย คือ ฌาเป ด้วย, ลง ย
ปัจจัย กับทั้ง อิ อากม หน้า ย ด้วย ๑

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปล พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. ปาริ คจฺจติ สีเลนาคิ ปารุ ๑

ข. อุทกํ ทธาตีติ อุทฺธิ ๑

ค. คจฺจนฺติ เอตุถาคิ คติ ๑

ข. กิตปัจจัย ในกิริยาภิกตฺก คือปัจจัยอะไรบ้าง ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ๑

๕. ได้ตอบคำถามนั้นต่อไปนี้

ก. คำแปล พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ของรูปวิเคราะห์นั้น ดังนี้

ก. ปารี คจฺจติ สีเลนาคิ ปารุ (ผู้ใด) ย่อมถึง ซึ่งฝั่ง โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ถึงซึ่งโดยปกติ ฯ

เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัสสีละ รุ ปัจจัย ฯ

ข. อุทกํ ทาติติ อุทฺธิ (ประเทศใด) ย่อมทรงไว้ ซึ่งน้ำ เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า ผู้ทรงไว้ซึ่งน้ำ (ทะเล) ฯ

เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ อิ ปัจจัย ฯ

ค. คจฺจนฺติ เอตฺถาคิ คติ (ชน ท.) ย่อมไป ในภูมินั้น เหตุนั้น (ภูมินั้น) ชื่อว่า เป็นที่ไป (แห่งชน ท.) ฯ

เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ติ ปัจจัย ฯ

ข. กิตปัจจัย ในกิริยาภิกถ์ คือ อนุตฺ ตวนฺตุ ตาวิ ฯ อนุตฺ บอกรูปปัจจุบันกาล ตวนฺตุ ตาวิ บอกรอดีตกาล ฯ

๖. ยถาภูตํ, สุวณฺณวณฺโณ เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์ พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์นั้นมาด้วย ฯ

๖. ยถาภูตํ เป็น อัพยภัทาสมาส

วิ. วุฑฺฒานํ ปฏิปาฏิ ยถาภูตํ ลำดับ แห่งคนเจริญแล้ว ท. ชื่อว่า ตามคนเจริญแล้ว ฯ อีกอย่างหนึ่ง วิ. เยเย วุฑฺฒา ยถาภูตํ ชนเจริญแล้ว ท. ไค ไค ชื่อ เจริญแล้วอย่างไร ฯ

สุวณฺณวณฺโณ เป็น ฉัญฉฐี อุปมาพหูพหิสมาส

วิ. สุวณฺณสุตฺต วณฺโณ อิว วณฺโณ ยตฺส โส สุวณฺณวณฺโณ ภควา วรฺรณฺ ของพระผู้มีพระภาคใด เพียงดัง วรฺรณฺ แห่งทอง พระผู้มีพระภาคนั้น ชื่อว่า มีวรฺรณฺเพียงดังวรฺรณฺแห่งทอง

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. เนื้อความของถ้อยคำทั้งปวง ต้องหมายรู้กันด้วย
- ข. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ตัว
- ค. สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ ชื่อรัสสะ
- ฅ. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ เรียกว่า กณฺโฏจฺโช
- ง. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ๑๑ ตัวนี้ เป็นอโฆสะ ๗

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. เนื้อความของถ้อยคำทั้งปวง ต้องหมายรู้กันด้วย อักษร
- ข. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว
- ค. สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อรัสสะ
- ฅ. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า กณฺโฏจฺโช
- ง. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ฒ, ป ผ, และ ส
๑๑ ตัวนี้เป็น อโฆสะ ๗

๒. พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์เท่าไร อะไรบ้าง เอวฺส ตัดต่ออย่างไร ๗

๒. พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑
สณฺโณโค ๑ ๗

เอวฺส ตัดเป็น เอว-อสุส ลบสระเบื้องปลายที่มีนิคคหิตอยู่หน้าแล้ว ถ้าพยัญชนะซ้อน
เรียงกัน ๒ ตัว ลบเสียตัวหนึ่ง

๓. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. คุณนามนี้แบ่งเป็น ๓ คือ
- ข. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วย วิกัตติ
- ค. เอกสังขยา เป็นเอกวจนะอย่างเดียว เอกศัพท์นาม เป็น วจนะ
- ฌ. ศัพท์เหล่านี้ คือ เป็นนิยม
- ง. อุปสรรคนั้น สำหรับใช้ ๑

๓. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. คุณนามนี้แบ่งเป็น ๓ คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑
- ข. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วย ลิงค์ วจนะ วิกัตติ
- ค. เอกสังขยา เป็นเอกวจนะอย่างเดียว เอกศัพท์นาม เป็น ทวิ วจนะ
- ฌ. ศัพท์เหล่านี้ คือ ต เอต อิม อมุ เป็นนิยม
- ง. อุปสรรคนั้น สำหรับใช้ นำหน้านามและกิริยาให้วิเศษขึ้น ๑

๔. ข ฉ ส และ อาย อีย ปัจจัยในอาขยาด เป็นไปในความอะไร จงยกอุทาหรณ์มาคู่ พร้อมทั้งคำแปลมาคู่ด้วย ๑

๔. ข ฉ ส เป็นไปในความปรารณา อุ. พุกฺกฺขติ (ภฺช + ข - พุกฺกฺขติ) ปรารณา จะกิน, ชิมฺจฺจติ (ฌตฺ+ฉ-ชิมฺจฺจติ) ปรารณาจะกิน, ชิกฺกฺสติ (หฺรฺ+ส-ชิกฺกฺสติ) ปรารณจะนำไป ๑

อาย อีย เป็นไปในความประพฤติ อุ. จิรายติ ประพฤติช้ำอยู่, ปฺลฺตฺยติ ย่อมประพฤติ ให้เป็นเพียงดังบุตร ๑

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จงเขียนคำแปล พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยของรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

(๑) สยั ภาวตีติ สยมฏ

(๒) ทุกุเขน รุกขียตีติ ทุรกุขั

(๓) ปฐม ภาวติ เอตสุมาติ ปภโว

ข. กิจปัจจัย ในกิริยาภิตก มีเท่าไร อะไรบ้าง และบอกอะไร ๑

๕. ก. ได้เขียนคำแปล พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัยของรูปวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

(๑) สยั ภาวตีติ สยมิฏ (ผู้ใด) ย่อมเป็นเอง เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้เป็นเอง, เป็น กัตตุรูป กัตตุรูป กัตตุสาธนะ กุวิ ปัจจัย.

(๒) ทุกุเขน รุกขียตีติ ทุรกุขั (จิตใด) อันเขารักษาได้ โดยยาก เหตุนั้น (จิตนั้น) ชื่อว่า อันเขารักษาได้โดยยาก, เป็น กัมมรูป กัมมสาธนะ ข ปัจจัย.

(๓) ปฐม ภาวติ เอตสุมาติ ปภโว (แม่น้ำ) ย่อมเกิดก่อน แต่ประเทศนั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า เป็นแดนเกิดก่อน (แห่งแม่น้ำ), เป็น กัตตุรูป อปาทานสาธนะ อ ปัจจัย ๑

ข. กิจปัจจัย ในกิริยาภิตก ๒ คือ อนิย ตพพ บอกความจำเป็น ๑

๖. นิทุทธถั พหุนทิโก เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์ พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์นั้น มาดู ๑

๖. นิทุทธถั เป็น อพยยธิภาวสมาส วิ. ทรตสุส อภาโว นิทุทธถั ความไม่มีแห่งความกระวนกระวาย ชื่อความไม่มีความกระวนกระวาย ๑

พหุนทิโก เป็น สัตตมีพหุพพิหิตสมาส วิ. พหุ นทิโย ยสุมี โส พหุนทิโก (ชนปโท) แม่น้ำ ท. ในชนบทใด มาก ชนบทนั้น ชื่อว่ามี แม่น้ำมาก ๑

๗. โคตตตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง ๑ สากยปุตฺติโก, สงฺฆิกํ, คุณวา, ลงปัจจัยนตัทธิต ไหน จงตั้งวิเคราะห์หามาด้วย ๑

๗. โคตตตัทธิต มีปัจจัย ๘ คือ ณ ฌายน ฌาน ฌนฺย ฌิ ฌิก ฌว ฌน

สากยปุตฺติโก ลง ฌิก ปัจจัย ในโคตตตัทธิต

วิ. สกยปุตฺตสฺส อปจฺจํ สากยปุตฺติโก ๑

สงฺฆิกํ ลง ฌิก ปัจจัย ในตรตยาตัทธิต

วิ. สงฺฆสฺส สนฺตํ สงฺฆิกํ ๑

คุณวา ลง วนฺตฺ ปัจจัย ในทสฺสตฺติตัทธิต

วิ. कुโณ อสฺส อตฺถิตฺติ คุณวา ๑

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. สระอีก ๕ ตัว อื่นจากรัสสะ ๓ ตัว คือ ชื่อ ๑

ข. พยัญชนะ ตัวนี้ คือ เรียกว่า อวรรค เพราะไม่เป็น ๑

ค. พยัญชนะที่ ๕ สุควรรค ซ่อนหน้าพยัญชนะ ได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเสียแต่
ตัว ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว ๑

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. สระอีก ๕ ตัว อื่นจากรัสสะ ๓ ตัว คือ อา อี อุ เอ โอ ชื่อ ทิฆะ ๑

ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ เรียกว่า อวรรค เพราะไม่เป็น พวกเป็น
หมู่กัน ตามฐานกรณ์ที่เกิด ๑

ค. พยัญชนะที่ ๕ สุควรรค ซ่อนหน้าพยัญชนะ ในวรรคของตน ได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเสีย
แต่ตัว ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. ในสระสนธิ อาเทโส มี ๒ ๑ ๑ ๑

ข. อาทศพยัญชนะนั้น แปลง ท เป็น ต อุ. ว่า ๑

ค. ถ้า เอ และ ห อยู่เบื้อง แปลงนิคคหิตเป็น ดังนี้ ปัจจุตุคฺ-เอว
เป็น ๑

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

ก. ในสระสนธิ อาเทโส มี ๒ แปลงสระเบื้องหน้า ๑ แปลงสระเบื้องหลัง ๑ ๑

ข. อาทศพยัญชนะนั้น แปลง ท เป็น ต อุ. ว่า สุกโท เป็น สุกโต ๑

ค. ถ้า เอ และ ห อยู่เบื้อง แปลงนิคคหิตเป็น ฌ ดังนี้ ปัจจุตุคฺ-เอว เป็น ปัจจุตุคฺฌเวว ๑

๓. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องต่อไปนี้

- ก. คุณนามและศัพท์นามเป็นได้ทั้ง ลिंगค์ ๑
- ข. ภควนฺตา ภควนฺเต ใช้เป็น ภควนฺโต ใช้เป็น ๑
- ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ เอก ถึง จตุ จัดเป็น ตั้งแต่ ปรยจ ไปเป็น ๑
- ฌ. ศัพท์เหล่านี้ คือ ย ก็ เป็น ๑
- ง. ปัจจัยทั้งหลาย คือ เป็นเครื่องหมาย ๑

๓. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องต่อไปนี้

- ก. คุณนามและศัพท์นามเป็นได้ทั้ง ๓ ลिंगค์ ๑
- ข. ภควนฺตา ภควนฺเต ใช้เป็น ทิวจนะ สำหรับกล่าวถึงคน ๒ คน, ภควนฺโต ใช้เป็น พหุจนะ สำหรับกล่าวถึงคนมาก ตั้งแต่ ๓ คน ขึ้นไป ๑
- ค. ปกติสังขยา ตั้งแต่ เอก ถึง จตุ จัดเป็น ศัพพนาม ตั้งแต่ ปรยจ ไปเป็น คุณนาม ๑
- ฌ. ศัพท์เหล่านี้ คือ ย อญฺญ อญฺญตร อญฺญตม ปร อปร กตร กตม เอก เอกจฺจ สพฺพ ก็ เป็น อนิยม ๑
- ง. ปัจจัยทั้งหลาย คือ ตฺร ตฺถ ห ฐ ธิ หี ห์ หิลฺจนํ ว เป็นเครื่องหมาย สัตตมวีริภคฺติ ๑

๔. กาลาติปตฺติ บอกกาลอะไร แปลว่าอย่างไร ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่าอย่างไร จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้งแปลมาให้ดูด้วย ๑

๔. กาลาติปตฺติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต แปลว่า "จัก-แล้ว"

ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า "จักได้-แล้ว"

อุ. โส เจ ยานํ ลภิสฺสา อคฺคฺจิสฺสา ถ้าว่า เขาจักได้แล้ว ซึ่งยานไชรฺว (เขา) จักได้ไปแล้ว" ๑

๕. ก. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และ ปัจจัยมาด้วย

(๑) วิชาชาติ สีเลนชาติ วิญญู ฯ

(๒) นิสุตสาย นํ วสตีติ นิสุตโย ฯ

(๓) อวสนติ เอตถาติ อวาโส ฯ

ข. กิตก์ปัจจัยในกริยาภักก์ คืออะไรบ้าง ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ฯ

๕. ก. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และ ปัจจัย ดังนี้

(๑) (ผู้ใด) ย่อมรู้วิเศษ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้รู้วิเศษ โดยปกติ เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัสลิตะ รุ ปัจจัย ฯ

(๒) (ศิษย์) อาศัย ซึ่งอาจารย์นั้นอยู่ เหตุนั้น (อาจารย์นั้น) ชื่อว่า เป็นที่อาศัย อยู่ (ของศิษย์) เป็นกัตตุรูป กัมมสาธนะ อ ปัจจัย ฯ

(๓) (ภิกษุ ท.) ย่อมอาศัยอยู่ ในประเทศนั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า เป็นที่อาศัยอยู่ (แห่งภิกษุ ท.) เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ณ ปัจจัย ฯ

ข. อนุต ตวนตุ ตาวิ ฯ อนุต บอกปัจจุบันกาล ตวนตุ ตาวิ บอกอดีตกาล ฯ

๖. พุทฺธรตฺนํ, สฺราชิกา (ปริสตา) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์นั้นมาด้วย ฯ

๖. พุทฺธรตฺนํ เป็น อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส

วิ. พุทฺโธ เอว รตฺนํ พุทฺธรตฺนํ รัตนะ คือ พระพุทธเจ้า ฯ

สฺราชิกา เป็น สห บุพพบท พหุพพิหีสมาส

วิ. สห รณฺญา ยา วตฺตตีติ สฺราชิกา ปริสตา บริษัทใด ย่อมเป็นไปกับด้วย พระราชา เหตุนั้น (สา ปริสตา บริษัทนั้น) ชื่อว่า เป็นไปกับด้วยพระราชา ฯ

๗. ซาตาทิตฺตทิตฺต มิปัจจยฺเท่าไร ะไรบ้าง ๑ สากฎิโก, กตุติโก, ซนตา, ลงปัจจยฺอะไร ในตฺตทิตฺตไหนด จตั้งวิเคราะหฺและเขียนคำแปลมาด้วย ๑

๗. มีปัจจยฺ ๓ คือ อิม กिय ๑

สากฎิโก ลง ฦก ปัจจยฺ ในตรตยาทิตฺตทิตฺต

วิ. สกฏฺเณ จรตฺติ สากฎิโก (ซนไต) ย่อมเที่ยวไป ด้วยเกวียน เหตุณั้น (ซนนั้น) ชื่อ สากฎิกะ (ผู้เที่ยวไปด้วยเกวียน) ๑

กตุติโก ลง ฦก ปัจจยฺ ในราคาทิตฺตทิตฺต

วิ. กตุตฺติกาย นียุตฺโต มาโส กตุติโก เดือน ประกอบด้วย ฤกษ์กัตติกา ชื่อ กัตติกะ (เดือนประกอบด้วยฤกษ์กัตติกา) ๑

ซนตา ลง ตา ปัจจยฺ ในสมุหตฺตทิตฺต

วิ. ซนानํสมุโห ซนตา ประชุม แห่งซน ท. ชื่อว่า ซนตา (ประชุมแห่งซน) ๑

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร อะไรบ้าง สระไหนเป็นรัสสะ ทิฆะ กรุ ลหุ ฯ

๑. มี ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ

สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อ รัสสะ

สระอีก ๕ ตัว อื่นจากรัสสะ ๓ ตัว คือ อา อี อู เอ โอ ชื่อ ทิฆะ

สระที่เป็นทิฆะล้วน และสระที่เป็นรัสสะมีพยัญชนะสังโยค และนิกคิตอยู่เบื้องหลัง
ชื่อ กรุ

สระที่เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยค และนิกคิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อ ลหุ ฯ

๒. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. สนธิมีเท่าไร อะไรบ้าง

ข. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์เท่าไร อะไรบ้าง

ค. วิทูนุคค์์ ตัดต่ออย่างไร ฯ

๒. ได้ตอบคำถามนั้น ดังนี้

ก. สนธิมี ๓ คือ สระสนธิ ต่อสระ ๑ พยัญชนะสนธิ ต่อพยัญชนะ ๑ นิกคิตสนธิ
ต่อนิกคิต ๑

ข. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑
ปกติ ๑ สยโลโค ๑

ค. วิทูนุคค์์ ตัดเป็น วิทูนุ - อกุคค์์ เมื่อสระหรือพยัญชนะเบื้องหลังลบนิคคิตซึ่งอยู่หน้า
บ้าง ต่อเป็น วิทูนุคค์์ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คุณนามแบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง
- ข. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง
- ค. ศัพท์ในขณะมีเท่าไร อะไรบ้าง
- ฅ. อุปสรรคนั้นใช้อย่างไร
- ง. นิบาตต่อไปนี้บอกอะไร ปาโต อโธ ยาว วีย มา ฯ

๓. ได้ตอบคำถามนั้น ดังนี้

- ก. คุณนามแบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเศษ ๑ อติวิเศษ ๑
- ข. นามทั้ง ๓ นั้น ต้องประกอบด้วยลิงค์ วจนะ วิภัติ
- ค. ศัพท์มโนคณะ มี ๑๒ ศัพท์ คือ

มน	ใจ	เดช	เดช
อย	เหล็ก	ปย	น้ำนม
อร	อก	ยส	ยศ
เจต	ใจ	วจ	วาจา
ตป	ความร้อน	วย	วัย
ตม	มีด	สิร	หัว

ฅ. อุปสรรคนั้น สำหรับใช้นำหน้านาม และกิริยา ให้วิเศษขึ้น

ง. นิบาต ต่อไปนี้

ปาโต	บอกกาล	วีย	บอกอุปมาอุปไมย
อโธ	บอกที่	มา	บอกปฏิเสธ
ยาว	บอกปริจเฉท		

๔. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. ในอาขยาดนั้น ท่านประกอบวิภัติ
- ข. วิภัตตินั้น ท่านจำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้กาล
- ค. ปัจจัยในกัตตุวาก ๑๐ ตัว คือ
- ฅ. ข ฉ ส ปัจจัย เป็นไปในความ
- ง. ลง อิ อากมหลังธาตุและปัจจัยที่ประกอบ อชฺชตฺตฺนึ ฯ

๔. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. ในอาขยาตนั้น ท่านประกอบวิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย
- ข. วิภัตตินั้น ท่านจำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้กาล บท วจนะ บุรุษ
- ค. ปัจจัยในกัตตุวาก ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ญาหา โอ ฌ ฌย
- ฌ. ข ฉ ส ปัจจัย เป็นไปในความ ประารถนา
- ง. ลง อิ อากมหลังธาตุและปัจจัยที่ประกอบ อชชุดตนิ ภวิสฺสนฺติ และ กาลาตีปฺตติ ฯ

๕. ก. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะและปัจจัยมาด้วย

- ก. ภิกฺขติ สีเลนาติ ภิกฺขุ
- ข. ทุสฺสติ เตนาติ โทโส
- ค. สยฺนติ เอตฺถาติ สยฺนํ

ข. กิตฺกิจจปัจจัยในกิริยาภิตก คืออะไรบ้าง ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ฯ

๕. ก. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ ต่อต่อไปนี้ ดังนี้

- ก. ภิกฺขติ สีเลนาติ ภิกฺขุ (ผู้ใด) ย่อมขอ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ขอ โดยปกติ กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัสสีละ รุ ปัจจัย
- ข. ทุสฺสติ เตนาติ โทโส (ชน) ย่อมประทุษร้าย ด้วยกิเลสนั้น เหตุนั้น (กิเลส นั้น) ชื่อว่า เป็นเหตุ ประทุษร้าย (แห่งชน) กัตตุรูป กรณสาธนะ ฌ ปัจจัย
- ค. สยฺนติ เอตฺถาติ สยฺนํ (เขา ท.) ย่อมนอน ในที่นั้น เหตุนั้น (ที่นั้น) ชื่อว่า เป็นที่นอน (แห่งเขา ท.) กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ฌ ปัจจัย ฯ

ข. กิตฺกิจจปัจจัยในกิริยาภิตก คือ

- มาน ต ตฺน ตฺวา ตฺวาน มาน บอกปัจจุบัณกาล
- ต ตฺน ตฺวา ตฺวาน บอกอดีตกาล ฯ

๖. เอกบุคฺคโล, อสฺสรโถ, อพฺราหฺมโณ, ยถาวุฑฺฒิ, สปุคฺโต (ปีตา) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์ พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๖. **เอกบุคฺคโล** เป็น อสมาหฺรทิกุสฺมาส
 วิ. เอก โภ บุคฺคโล เอกบุคฺคโล บุคฺคลผู้เดียว
- อสฺสรโถ** เป็น ตติยัตถฺปฺริสฺตมาส
 วิ. อสฺเสน (ยฺตุโถ) รโถ อสฺสรโถ รถ (เทียมแล้ว) ด้วยม้า
- อพฺราหฺมโณ** เป็น อุกยัตถฺปฺริสฺ หรือ กัมมชารยสฺมาส มี น เป็นบทรหน้า
 วิ. น พฺราหฺมโณ อพฺราหฺมโณ (อัย ชโน ชนนี้) มิใช่พฺราหฺมณฺ์
- ยถาวุฑฺฒิ** เป็น อัปยยิภาวสฺมาส นิปาทปฺพทกะ
 วิ. วุฑฺฒานํ ปฺฏิปฺภาฎิ ยถาวุฑฺฒิ ลำดับ แห่งคนเจริญแล้ว ท. ชื่อว่า ตามคนเจริญแล้ว
- สปุคฺโต (ปีตา)** เป็น สหบุพพบท พหุพพิทิสฺมาส
 วิ. สห ปุคฺเตน โย วตฺตติติ สปุคฺโต ปีตา ชนใด ย่อมเป็นไปกับ ด้วยบุตร เหตุนั้น (โส ชโน ชนนั้น) ชื่อว่า เป็นไปกับด้วยบุตร คือ ปีตา ฯ

๗. สมุหตฺถทิตฺต มิปัจจยฺเท่าไร อะไรบ้าง มานุสโก, อายสฺมา, โปริสฺสุํ ลงปัจจยฺอะไร ในตฺถทิตฺต ไหน จงตั้งวิเคราะห์ และเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๗. สมุหตฺถทิตฺต มิปัจจยฺ ๓ คือ กณฺ ฌ ตา

- มานุสโก** ลง กณฺ ปัจจยฺ ในสมุหตฺถทิตฺต
 วิ. มนุสฺसानํ สมุโห มานุสโก ประชุม แห่งมนุษย์ ท. ชื่อ มานุสกะ (ประชุมแห่งมนุษย์ หรือหมู่แห่งมนุษย์)
- อายสฺมา** ลง มนฺตุ ปัจจยฺ ในตฺถทิตฺต
 วิ. อายุ อสฺส อตฺถิติติ อายสฺมา อายุ ของชนนั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า มีอายุ ฯ
- โปริสฺสุํ** ลง ฌยฺ ปัจจยฺ ในภาวตฺถทิตฺต
 วิ. ปฺริสฺสุสฺ ภาโว โปริสฺสุํ ความเป็นแห่งบุรุษ ชื่อ โปริสสะ ฯ

ประโยค ๑-๒

และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

๑. อักษรที่เหลือจากสระ ชื่อว่า แปลว่าอย่างไร มีเท่าไร แบ่งเป็นกี่พวกอะไรบ้าง ฯ

๑. ชื่อ พยัญชนะ แปลว่า ทำเนื่อความให้ปรากฏ

มี ๓๓ ตัว

แบ่งเป็น ๒ พวก คือ วรรค ๑ อวรรค ๑ ฯ

๒. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. สนธิกริโยปกรณ์ ๘ อย่าง อะไรบ้าง

ข. พยัญชนะอาคมมีเท่าไร อะไรบ้าง

ค. ปจฺจตุตฺตยเณว ตัดต่ออย่างไร ฯ

๒. ได้ตอบคำถามนั้น ดังนี้

ก. คือ โลโป ลบ ๑ อาเทโส แปลง ๑ อาคม ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑ ปกติ ๑ ทีโฆ ทำให้ยาว ๑ รสุตฺ ทำให้อัน ๑ สญฺญโค ช้อนตัว ๑

ข. มี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ

ค. ตัดเป็น ปจฺจตุตฺ + เณว นิคฺคหิตอยู่หน้า เณ อยู่เบื้องหลัง แปลงนิคฺคหิตเป็น ญ ต่อเป็น ปจฺจตุตฺตยเณว ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. สัพพนามเป็นชื่อสำหรับใช้แทนอะไร
- ข. อะไรเรียกว่าการันต์
- ค. ปกติสังขยาตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นเอกวจนะอดีตถึงค้อย่างเดียว
- ฌ. นิบาตต่อไปนี้ บอกอะไร อุทฺธํ ตคฺช ๑

๓. ได้ตอบคำถามนั้น ดังนี้

- ก. สัพพนามเป็นชื่อสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้วเพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะเหตุ
- ข. สระที่สุดแห่งศัพท์ เรียกว่า การันต์
- ค. ปกติสังขยาตั้งแต่เอภวนวิสติ จนถึง อภฺจนวฺติ
- ฌ. อุทฺธํ บอกที่
ตคฺช บอกความเตือน ๑

๔. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. อนาคตกาลจัดเป็น ๒ คือ
- ข. ปัญจมีวิภคฺติ บอกความหวัง แปลว่า
- ค. ในกัมมวจาก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง หน้า ย
- ฌ. วิภคฺตินั้นจัดเป็นบุรุษ ๓ คือ
- ง. อาย อีย เป็นไปใน ๑

๔. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. อนาคตกาลจัดเป็น ๒ คือ อนาคตของปัจจุบัน ๑ อนาคตของอดีต ๑
- ข. ปัญจมีวิภคฺติ บอกความหวัง แปลว่า "เถิด"
- ค. ในกัมมวจาก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากม หน้า ย
- ฌ. วิภคฺตินั้นจัดเป็นบุรุษ ๓ คือ ประถมบุรุษ ๑ มัชฌมบุรุษ ๑ อุตตมบุรุษ ๑
- ง. อาย อีย เป็นไปใน ความประพฤติ ๑

๕. ก. จงเขียนคำแปลวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะและปัจจัยมาด้วย

- ก. ชมม จรติ สีเลนาติ ชมมจารี
- ข. กาทพฺพนฺติ การิยํ
- ค. นิธิยตีติ นิธิ

ข. กิตปัจจัยในกริยาภิกตํ คืออะไรบ้าง บอกกาลอะไร ๆ

๕. ก. ได้เขียนคำแปลวิเคราะห์ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และปัจจัย ดังนี้

ก. (ผู้ใด) ย่อมประพฤติ ซึ่งกรรม โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ประพฤติ ซึ่งกรรมโดยปกติ เป็น กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ ณี ปัจจัย

ข. (กรรมใด) อันเขา พึงทำ เหตุนั้น (กรรมนั้น) ชื่อว่า อันเขาพึงทำ เป็น กัมมรูป กัมมสาธนะ ฌย ปัจจัย

ค. (สมบัติใด) อันเขา ผังไว้ เหตุนั้น (สมบัตินั้น) ชื่อว่า อันเขาผังไว้ เป็น กัมมรูปป กัมมสาธนะ อิ ปัจจัย

ข. กิตปัจจัยในกริยาภิกตํ คือ อนุต ตวนฺตุ ตาวิ ๆ

อนุต บอกปัจจุบันกาล ตวนฺตุ ตาวิ บอกอดีตกาล ๆ

๖. นรวโร, สทฺธาธนํ, อนุโตปาสาทำ, จตฺตปาณิ, สราชิกา เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคาะห์ พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ๆ

๖. นรวโร	เป็น	วิเสสนุตตรบท กัมมชารยสมาส
	วิ.	นโร วโร นรวโร นระประเสริฐ
สทฺธาธนํ	เป็น	อวชารณบุพพบท กัมมชารยสมาส
	วิ.	สทฺธา เอว ธนํ สทฺธาธนํ ทรัพย์คือศรัทธา
อนุโตปาสาทำ	เป็น	อัพยภิภาวสมาส (นิปาตบุพพบท)
	วิ.	ปาสาทสฺส อนุโต อนุโตปาสาทำ ภายใน แห่งปราสาท
จตฺตปาณิ	เป็น	ฉัญฉิตฺตฺตยาธิกรณพหุพพิหิสมาส
	วิ.	จตฺตํ ปาณิมฺหิ ยสฺส โส จตฺตปาณิ ปุริโส ร่ม (มี) ในมือ ของ บุรุษใดบุรุษนั้น ชื่อว่า มีร่มในมือ

สราชิกา เป็น สหบุพพบท พหุพพิหิสมาส
 วิ. สห รณญา ยา วตตตีติ สราชิกา ปริสา บริษัทไค ย่อมเป็นไป
 กับด้วยพระราชา เหตุนี้ (สา ปริสา บริษัทนั้น) ชื่อว่า
 เป็นไปกับด้วยพระราชา ฯ

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง ฯ ฦโจ, ติก, มนุสฺสตุตฺ ลงปัจจัยอะไร
 ในตัทธิตไหน จตั้งวิเคราะห์และเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสฺสก อีย อิจฺจ

ฦโจ ลง จ ปัจจัย ในปุรณตัทธิต
 วิ. ฉนฺนํ ปุโรโณ (ชน) เป็นที่เต็ม แห่งชน ท. ๖ ชื่อว่า ที่ ๖

ติก ลง ก ปัจจัย ในสัชชยตัทธิต
 วิ. ตีณิ ปริมาณานิ อสุสาติ ติก ปริมาณ ท. ของวัตถุนั้น ๓ เหตุ
 นั้น (วัตถุนั้น) ชื่อว่า มีปริมาณ ๓

มนุสฺสตุตฺ ลง ตฺต ปัจจัย ในภาวตัทธิต
 วิ. มนุสฺสตุตฺ ภาโว มนุสฺสตุตฺ ความเป็น แห่งมนุษย์ ชื่อมนุส-
 สัตตะ ฯ

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและ บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๒๕

๑. จงเลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้อง เติมลงในช่องว่างต่อไปนี้
- ก. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่า (สระ, พยัญชนะ, อักษร)
 - ข. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ชื่อ (สระ, พยัญชนะ, อักษร)
 - ค. ถัดปลายลิ้นเข้ามา เป็นกรณีของอักษรที่เป็น (तालु, मूठर, तन्त)
 - ฅ. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น (โฆ, อโฆ)
 - ง. พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น (ลล, ฅน)
๑. ได้เลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้อง เติมลงในช่องว่าง ดังนี้
- ก. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่า อักษร
 - ข. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ชื่อ สระ
 - ค. ถัดปลายลิ้นเข้ามา เป็นกรณีของอักษรที่เป็น มूठर
 - ฅ. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น โฆ
 - ง. พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ เป็น ฅน
๒. ในสระสนธิ อาคม ลงตัวอักษรใหม่ ย่อมลงได้กรณีใดบ้าง และยथाทำ ตัดต่ออย่างไร ๑
๒. ถ้าสระ โอ อยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง ลง โอ เสีย แล้วลง อ อาคมได้บ้าง อ. ว่า โส – สลวา เป็น สสลวา,
พยัญชนะอยู่เบื้องปลาย ลง โอ อาคม ได้บ้าง อ. ว่า ปร – สหสฺ ลบ อ ที่สุด แห่ง ปร ศัพท์ แล้วลง โอ อาคม เป็น ปรอสหสฺ
- ยथाทำ ตัดเป็น ยถา – อิท ถ้าสระอยู่เบื้องหลัง ลง ย อาคมได้ ยถา-อิต ต่อเป็น ยถายิท

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู

- ก. นามศัพท์ท่านแบ่งเป็นลिंगค์เท่าไร
- ข. เอก สัพพนาม แจกได้กี่วณะ เหมือนอะไร
- ค. วิเศษสัพพนาม แบ่งเป็นเท่าไร อะไรบ้าง
- ฅ. นิบาตนั้น สำหรับใช้อย่างไร
- ง. ปัจจัยนั้น ลงที่ไหน เป็นเครื่องหมายอะไร ฯ

๓. ได้ตอบคำถามนั้น ดังนี้

- ก. แบ่งเป็นลึงค์ ๓ (คือ ปลึงค์ เพศชาย ๑ อิตถิลึงค์ เพศหญิง ๑ นปัสกลึงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑)
- ข. แจกได้ทั้ง ๒ วณะ เหมือน ย สัพพ
- ค. แบ่งเป็น ๒ อนิยม นิยม
- ฅ. สำหรับลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยา สัพพบ้าง
- ง. ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายวิภัติปัจจัย ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกิริยาบ้าง

๔. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

- ก. ปัจจุบันแท้ แปลว่า “.....”
- ข. บอกอดีตกาล ไม่มีกำหนด แปลว่า “แล้ว”
- ค. ในภาววาก ลง ปัจจัย อุ. กุยเต เป็นต้น
- ฅ. อา หิยตุตถิ มักรัสสะเป็น ในหมวดธาตุทั้งปวง
- ง. เอา ฅา ธาตุ เป็น ฯ

๔. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังนี้

- ก. ปัจจุบันแท้ แปลว่า “อยู่”
- ข. **ปโรกษา** บอกอดีตกาล ไม่มีกำหนด แปลว่า “แล้ว”
- ค. ในภาววาก ลง ย ปัจจัย อุ. กุยเต เป็นต้น
- ฅ. อา หิยตุตถิ มักรัสสะเป็น อ ในหมวดธาตุทั้งปวง
- ง. เอา ฅา ธาตุ เป็น **ชา** ฯ

๕. ก. จงเขียนคำแปลวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะและปัจจัยมาด้วย

๑. ปจฺมํ ภาวติ เอตสฺมาติ ปกฺโว.
๒. สมปฺชฺชิตฺตพฺพิ สมปฺตฺติ.
๓. กุชฺฌติ สีเลนาคิ โทธโน.

ข. กรณียํ, ตินฺนโณ เป็นธาตุ และปัจจัย อะไร ๆ

๕. ก. ได้เขียนคำแปลวิเคราะห์ บอกรูป สาธนะ และปัจจัย ดังนี้

๑. (แม่น้ำ) ย่อมเกิดก่อน แต่ประเทศนั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่าเป็นแดนเกิดก่อน (แห่งแม่น้ำ) กัตตุรูป อปาทานสาธนะ อ ปัจจัย
๒. (ธรรมชาติใจ) อันเขา ฟังถึงพร้อม เหตุนั้น (ธรรมชาตินั้น) ชื่อว่าอันเขาฟังถึงพร้อม กัมมรูป กัมมสาธนะ ติ ปัจจัย
๓. (ผู้ใด) ย่อมโกรธ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้โกรธโดยปกติ กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัดสี่ละ ยุ ปัจจัย

ข. กรณียํ เป็น กรฺ ธาตุ อนิย ปัจจัย (เอา น เป็น ณ สำเร็จรูปเป็น กรณียํ) ตินฺนโณ เป็น ตฺรฺ ธาตุ ต ปัจจัย (ธาตุมี ร เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ณฺณ แล้วลบที่สุดธาตุ สำเร็จรูปเป็น ตินฺนโณ)

๖. อะไร เรียกว่า ลุตตสมาส และ อลุตตสมาส ๆ สมณปฏิญญา, อชฺฌตฺตํ, อคฺยาคิโต (พฺราหฺมโณ) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ๆ

๖. สมาสที่ท่านลงวิภัตติเสียแล้ว เรียกว่า ลุตตสมาส

สมาสที่ท่านยังมีได้ลบวิภัตติ เรียกว่า อลุตตสมาส

สมณปฏิญญา เป็น กัมมชารยสมาส สัมภวานบุพพบท

วิ. สมโณ (อหํ) อิติ ปฏิญญา สมณปฏิญญา ปฏิญญาว่า (เรา เป็น) สมณะ

อชฺฌตฺตํ เป็น อภัยภิภาวสมาส อุปสัคคบุพพบท

วิ. อตฺตานํ อธิวตฺตตฺติ อชฺฌตฺตํ (สิ่งใด) ย่อมเป็นไปทับ ซึ่งคน เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่าทับตน

อภยาหิโต เป็น ตติยาพหุพหิสมาส
 วิ. อภฺคิ อหิโต เยน โส อภยาหิโต (พฺราหฺมโณ) ใฝ อํนพฺราหฺมณํ
 ไคบุชฺชาแลวฺ พฺราหฺมณํ นันฺนํ ชื่อว่ามีไฟอันบูชาแล้ว ฯ

๗. โคตตตัทธิตมิปัจจยเทวไร อะไรบ้าง ฯ ปุตุติโม, จกฺขุมา, อโยมยํ ลงปัจจยอะไร ในตัทธิต
 ไหน จงตั้งวิเคราะห์ และเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๗. มีปัจจย ๘ ตัว คือ ณ, ฉายน, ฉาน, ฉนฺย, ฉิ ฉิก, ฉว, ฉน

ปุตุติโม ลง อิม ปัจจย ใน ชาตาทิตัทธิต
 วิ. ปุตุโต อสุส อตฺถิติ ปุตุติโม บุตร ของชนนันฺนํ มีอยู่ เหตุนันฺนํ
 (ชนนันฺนํ) ชื่อว่ามีบุตร

จกฺขุมา ลง มนฺตุ ปัจจย ใน ตทสฺสตฺถิตัทธิต
 วิ. จกฺขุ อสุส อตฺถิติ จกฺขุมา จักฺขุ ของชนนันฺนํ มีอยู่เหตุนันฺนํ
 (ชนนันฺนํ) ชื่อว่า มีจักฺขุ

อโยมยํ ลง มย ปัจจย ใน ปกติตัทธิต
 วิ. อยฺสา ปกตํ อโยมยํ (ภาชนะ) อํนบุคฺคฺลทํแลวฺด้วยเหล็ก ชื่อว่า
 อโยมยะ (อํนบุคฺคฺลทํแลวฺด้วยเหล็ก) อยฺโส วา วิกาโร อโยมยํ
 อีกอย่างหนึ่ง (ภาชนะ) เป็นวีการ แห่งเหล็ก ชื่อว่า อโยมยะ
 (เป็นวีการแห่งเหล็ก)

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหาและ บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๓๐

๑. จงเลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้องเติมลงในช่องว่างต่อไปนี้
- ก. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ตัว (๓๓, ๔๑)
 - ข. สระ ๘ ตัวนี้ เป็น (นิส, นิสสัย)
 - ค. เอ โอ ๒ ตัวนี้ เป็น (อัทธสระ, สังยุตสระ)
 - ฌ. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ (คอและริมฝีปาก, คอและเพดาน)
 - ง. พยัญชนะที่ถูกรฐานของตนหย่อน ๆ ชื่อ (อโฆสระ, ลีลิต, ธนิต)

๑. ได้เลือกคำในวงเล็บที่เห็นว่าถูกต้อง เติมลงในช่องว่างนั้นดังนี้

- ก. อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว ๆ
- ข. สระ ๘ ตัวนี้ เป็น นิสสัย ๆ
- ค. เอ โอ ๒ ตัวนี้ เป็น สังยุตสระ ๆ
- ฌ. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก ๆ
- ง. พยัญชนะที่ถูกรฐานของตนหย่อน ๆ ชื่อ ลีลิต ๆ

๒. พยัญชนะอาคมมีเท่าไร อะไรบ้าง? อภินนฺตฺติ. อิโตนายติ. ตนฺนินฺนฺตฺตํ ตัดต่ออย่างไร ๆ

๒. พยัญชนะอาคม มี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ

อภินนฺตฺตํ ตัดเป็น อภินนฺ + อติ นิคคหิตอยู่หน้า ลบสระเบื้องต้นปลายได้บ้าง (แปล นิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุควรรค ของพยัญชนะที่อยู่หลังคือ ต) ต่อเป็น อภินนฺตฺตํ

อิโตนายติ ตัดเป็น อิโต + อายติ ถ้าสระอยู่เบื้องหลังลง น อาคม ต่อเป็น อิโตนายติ ๆ

ตฺนฺนินฺนฺตฺตํ ตัดเป็น ตํ + นินฺนฺตฺตํ เมื่อมีพยัญชนะอยู่หลังนิคคหิตอยู่หน้า แปลงนิคคหิต เป็นพยัญชนะที่สุควรรคได้ แปลงนิคคหิตเป็น น ต่อเป็น ตฺนฺนินฺนฺตฺตํ ๆ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาค

- ก. ลิงค์ที่จัดตามสมมตินั้น หมายความว่าอย่างไร ยกอุทาหรณ์มาด้วย
- ข. นปัสกลิงค์ มีการันต์เท่าไร คืออะไรบ้าง
- ค. เอกุณวิสติ จนถึง อฏฺฐนวุติ เป็นวจนะ และลิงค์อะไร
- ฅ. อุปสัค ๒๐ ตัว คืออะไรบ้าง จงเขียนคำแปลมาด้วย
- ง. สมนฺตา, อปฺเปว นาม แปลว่าอย่างไร เป็นนิบาตบอกอะไร ๑

๓. ได้ตอบคำถามนั้นดังนี้

ก. หมายความว่าเหมือนหนึ่งกำเนิดสตรี สมมติให้เป็นปัสกลิงค์และของที่ไม่มีวิญญูณสมมติให้เป็นปัสกลิงค์ และอิตถิลิงค์ เหมือนคำว่า ทาโร เมย สมมติให้เป็นนปัสกลิงค์ปเทโส ประเทศ สมมติให้เป็น ปัสกลิงค์ ภมิ แผ่นดิน สมมติให้เป็นอิตถิลิงค์ ๑

- ข. มีการันต์ ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ๑
- ค. เป็นเอกวจนะ อิตถิลิงค์ อย่างเดียว ๑
- ฅ. อุปสัค มี ๒๐ คือ

อติ	ยั้ง, เกิน, ล่วง	อธิ	ยั้ง, ใหญ่, ทับ
อนุ	น้อย, ภายหลัง, ตาม	อป	ปราศ, หลีก
อปิ	หรือ ปิ ไกล่ บน	อภิ	ยั้ง, ใหญ่, จำเพาะ, ข้างหน้า
อว	หรือ โอ ลง	อา	ทั่ว, ยั้ง, กลับความ
อุ	ขึ้น, นอก	อุป	เข้าไป, ไกล่, มั่น
ทุ	ชั่ว, ยาก	นิ	เข้า, ลง
นิ	ไม่มี, ออก	ป	ทั่ว, ข้างหน้า, ก่อน, ออก
ปฏฺิ	เฉพาะ, ตอบ, ทวน, กลับ	ปรา	กลับความ
ปริ	รอบ	วิ	วิเศษ, แจ้ง, ต่าง
ตี	พร้อม, กับ, ดี	สุ	ดี, งาม, ง่าย

- ง. สมนฺตา รอบคอบ นิบาตบอกปริกัปป ๑

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาค

- ก. วิภัติ หมวคหิยัตตนิ บอกกาลอะไร แปลว่าอย่างไร
- ข. อัคตโนบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กริยาที่เป็นวาจกอะไร
- ค. กริยาศัพท์เช่นไร ชื่อเหตุกัตตฺวาจก
- ฌ. ปัจจัยในกัตตฺวาจกมีเท่าไร อะไรบ้าง
- ง. ชานาติ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ๑

๔. ได้ตอบคำถามนั้นดังนี้

- ก. บอกอดีตกาล ตั้งแต่เวลานี้ แปลว่า “แล้ว” ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า “ได้-แล้ว” ๑
- ข. อัคตโนบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กริยาที่เป็นกัมมวาจก และภาววาจก ๑
- ค. กริยาศัพท์โลกลาวผู้ให้คนอื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกริยาของผู้ใช้ให้คนอื่นทำนั้น กริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัตตฺวาจก ๑
- ฌ. มี ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ณฺ ณา นา ณาหา โอ ฌ ฌย ๑
- ง. ประกอบด้วย ณา + นา + ติ แปลง ณา เป็น ชา สำเร็จรูปเป็น ชานาติ ๑

๕. ก. จงเขียนคำแปลวิเคราะห์ และบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาค

- ๑. อุทกํ ทธาตีติ อุทธิ
- ๒. อาวาสนฺติ เอตฺถาติ อาวาโส
- ๓. สรติ เอตฺยาติ สติ, สรณํ วา สติ

ข. ตฺถุโจ, ปมชช, สำเร็จรูปมาจากอะไร ๑

๕. ก. ได้เขียนวิเคราะห์ และบอกปัจจัย รูปและสาธนะดังนี้

- ๑. (ประเทศใด) ย่อมทรงไว้ ซึ่งน้ำ เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า ผู้ทรงไว้ซึ่งน้ำ (ทะเล) อิ ปัจจัย เป็นกัตตฺรูป กัตตฺสาธนะ ๑
- ๒. (ภิกษุ ท.) ย่อมอาศัยอยู่ในประเทศนั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่า เป็นที่อาศัยอยู่ (แห่งภิกษุ ท) ณ ปัจจัย เป็น กัตตฺรูป อธิกรณสาธนะ ๑
- ๓. (ชน) ย่อมระลึก ด้วยธรรมชาตินั้น เหตุนั้น (ธรรมชาตินั้น) ชื่อว่า เป็นเหตุระลึก (แห่งชน), อีกอย่างหนึ่งความระลึก ชื่อว่า สติ, ติ ปัจจัย วิเคราะห์ต้น เป็นกัตตฺรูป กรณสาธนะ วิเคราะห์หลัง เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ๑

ข. คุฏโจ มาจาก คุ + จอ + ต ชาติมี ส เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ฎจ แล้วลบ
 ที่สุดธาตุสำเร็จรูปเป็น คุฏโจ ฯ

ปมชช มาจาก ป + ม + ช + ฐา อุปสัคอยู่หน้า แปลง ฐา เป็น ย ชาติมี ท เป็น
 ที่สุดอยู่หน้าแปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ชช สำเร็จรูปเป็น ปมชช ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่ออภัยยิภาวสมาส ฯ ขตุติมานุ, ปญญาปโชโต, นิทุทธัง, อากตสมโน
 (อาราโม) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์และเขียนคำแปลมาดู ฯ

๖. สมาสที่มีอุปสัค หรือ นิบาต อยู่ข้างหน้า ชื่อ อภัยยิภาวสมาส

ขตุติมานุ เป็น กัมมธรรยสมาส สัมภวานบุพพบท

วิ. ขตุติโย (อห) อิติ มาโน ขตุติมานุ มานะว่า (เราเป็น) กษัตริย์ ฯ

ปญญาปโชโต เป็น กัมมธรรยสมาส อวธารณบุพพบท

วิ. ปญญา เอว ปโชโต ปญญาปโชโต (ประทีป) อัน โพลงทั่ว คือ
 ปัญญา ฯ

นิทุทธัง เป็น อภัยยิภาวสมาส อุปสัคคบุพพบท

วิ. ทรตสุส อภาโว นิทุทธัง ความไม่มีแห่งความกระวนกระวาย
 ชื่อ ความไม่มีความกระวนกระวาย ฯ

อากตสมโน (อาราโม) เป็น ทุตติยาพหุพพิหิ

วิ. อากตา สมณา ย โส อากตสมโน (อาราโม) สมณะ ท.
 มาแล้ว สู่อารามใดอารามนั้น ชื่อว่ามี สมณะมาแล้ว ฯ

๗. ซาตาทิตฺตทิตฺต มีปัจจัยเท่าไร อะไรบ้าง ฯ ปญฺจทิตฺตชาติโย, เวยากรโณ, สีตาลุ ลงปัจจัยอะไร
 ในตฺตทิตฺตไหนจงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๗. มีปัจจัย ๓ ตัว คือ อิม อีย กีย

ปญฺจทิตฺตชาติโย ลง อีย ปัจจัย ในซาตาทิตฺตทิตฺต

วิ. ปญฺจทิตฺตชาติยา ซาโต ปญฺจทิตฺตชาติโย (ชน) เกิดแล้วโดยชาติแห่ง
 บัณฑิต ชื่อ ปันฑิตชาติยะ (เกิดแล้วโดยชาติแห่งบัณฑิต)

ประโยค ๑-๒

และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑

๑. เสียงกัศิ ตัวหนังสือกัศิ ชื่อว่าอะไร แปลว่าอย่างไร ฯ
๑. ชื่อว่า อักขระ แปลว่า ไม่รู้จักสั้นอย่าง ๑ ไม่เป็นของแข็งอย่าง ๑
๒. พยัญชนะสนธิได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร อะไรบ้าง ฯ เอตทโวจ, สทฺธิชฺช, อธิปฺปโมทติ ตัด
ต่ออย่างไร ฯ
๒. ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ สญฺโฆโค ๑ ฯ
- เอตทโวจ** ตัดเป็น เอต – อโวจ ถ้าสระอยู่เบื้องปลาย แปลง นิคคหิตเป็น ท ต่อเป็น
เอตทโวจ.
- สทฺธิชฺช** ตัดเป็น สทฺธา – อธิ ถ้าสระหน้าเป็นที่ฆะสระเบื้องปลายเป็นรัสสะ ถ่าลบ
แล้วต้องที่ฆะสระหลัง ต่อเป็น สทฺธิชฺช.
- อธิปฺปโมทติ** ตัดเป็น อธิ-ปโมทติ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน ต่อเป็นอธิปฺปโมทติ ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู
- ก. นามศัพท์นั้นแบ่งเป็นเท่าไร คืออะไรบ้าง ฯ
- ข. อิตถิลิงค์มีการันต์เท่าไร อะไรบ้าง ฯ
- ค. มโนคณะมีวิธีแจกแปลกอยู่ ๕ วิภคตินั้น คือเป็นอย่างไร ยกตัวอย่างมาดูด้วย ฯ
- ฅ. อพยยศัพท์ ได้แก่อะไรบ้าง ฯ
- ง. ปัจจัยในอพยยศัพท์นั้นลงที่ไหน เป็นเครื่องหมายอะไร ฯ
๓. ได้ตอบคำถามนั้น ดังต่อไปนี้
- ก. แบ่งเป็น ๓ คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑
- ข. มี ๕ คือ อา อี อึ อุ อู
- ค. คือ นา กับ สุมา เป็น อา, ส ทั้ง ๒ เป็น โอ, สุมี เป็นอิ, แล้วลง ส อากม เป็น
สา เป็น โส เป็น ติ ฯ

ตัวอย่าง ดังนี้

เอก.

ต.

จ.

ปญ.

ฉ.

ส.

มนสา

มนโส

มนสา

มนโส

มนสิ

ฉ. อุปสัคบ้าง นิบาตบ้าง ปัจจัยบ้าง

ง. ลงท้ายนามนาม เป็นเครื่องหมายวิภัตติบ้าง ลงท้ายธาตุเป็นเครื่องหมายกิริยาบ้าง

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาดู

ก. วิภัตติหมวดภิสสันติ บอกกาลอะไร แปลว่าอย่างไร ฯ

ข. พุชฺฌติ ประกอบด้วยเครื่องปรุลงอะไรบ้าง ฯ

ค. ธาตุเหล่าใดเรียกสกัมมธาตุ และอ๊กम्मธาตุ ฯ

ฉ. กิริยาศัพท์ใด ชื่อกัมมวาจก ฯ

ง. เหตุกัตตุวาจก ลงปัจจัยอะไรบ้าง ฯ

๕. ได้ตอบคำถามนั้น ดังต่อไปนี้

ก. บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน แปลว่า “จัก”

ข. พุช + ย = ชุฌ + ติ สำเร็จรูปเป็น พุชฺฌติ

ค. ธาตุเหล่าใด เรียกหากรรม คือ สิ่งอันบุคคลพึงทำ ธาตุเหล่านั้นเรียกว่า สกัมมธาตุ
ธาตุมีกรรม

ธาตุเหล่าใดไม่ต้องเรียกหากรรม คือ สิ่งอันบุคคลพึงทำ ธาตุเหล่านั้น เรียกว่า
อ๊กम्मธาตุ ธาตุไม่มีกรรม

ฉ. กิริยาศัพท์ใดกล่าวกรรม สิ่งที่บุคคลพึงทำคือแสดงว่าเป็นกิริยาของกรรมนั่นเอง
กิริยาศัพท์นั้น ชื่อกัมมวาจก

ง. ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ฌ, ฌย, ฌาเป, ฌापย

๕. ก. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และ สาธนะมาดู

ก. วินนติ เตนนติ วินโย

ข. ปจฺหมํ ภวติ เอตสฺมาติ ปภโว

ค. สยํ ภวตีติ สยมฺภู

ข. สุตฺวา, ฉนฺโน แปลว่าอย่างไร สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

๕. ก. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รุ) และสาธนะ ดังนี้

ก. (บัณฑิต) ย่อมแนะนำ ด้วยอุบายนั้น เหตุนั้น (อุบายนั้น) ชื่อว่า เป็นเครื่อง
แนะนำ (ของบัณฑิต) อ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ

ข. (แม่น้ำ) ย่อมเกิดก่อน แต่ประเทศนั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น) ชื่อว่าเป็นแดน
เกิดก่อน (แห่งแม่น้ำ) อ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป อปาทานสาธนะ

ค. (ผู้ใด) ย่อมเป็นเอง เหตุนั้น (คตินั้น) ชื่อว่า ผู้เป็นเอง กวิ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป
กัตตุสาธนะ

ข. สุตวา ฟังแล้ว สฺ + ตวนตฺุ เอา นตุ กับ สิ เป็น อา สำเร็จรูปเป็น สุตวา ฌนฺโน
อันเขามุงแล้ว ฌทฺ + ต ธาตุมี ทฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ฌนฺ แล้วลบทิ สุตธาตฺ
สำเร็จรูปเป็น ฌนฺโน ฯ

๖. กัมมชารยสมาสมิก็อย่าง อะไรบ้าง ฯ พนฺชนมฺตุโต (สตฺโต), สมณพฺราหฺมณา, สมฺจฺเฌริ
(จิตฺต) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์และเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๖. มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนปฺพุพฺโป, วิเสสนฺตุตฺรปฺโป, วิเสสโนภยปฺโป, วิเสสโนปฺมปฺโป,
สัฆวณปฺพุพฺโป, อวชารณปฺพุพฺโป

พนฺชนมฺตุโต (สตฺโต) เป็น ปัญฺจมีตฺปฺริสสมาส

วิ. พนฺชนา มฺตุโต พนฺชนมฺตุโต (สตฺโต สัตฺว์) ฟันแล้ว
จาก เครื่องผูก สมณพฺราหฺมณา เป็นทวันทวันทวสมาส

วิ. สมโณ จ พฺราหฺมโณ จ สมณพฺราหฺมณา สมณะด้วย
พราหฺมณด้วย ชื่อ สมณะและพราหฺมณฺ ท.

สมฺจฺเฌริ (จิตฺต) เป็น สหบุพฺพท พหุพฺพิหิสมาส

วิ. สห มฺจฺเฌเรน ยํ วตฺตตีติ สมฺจฺเฌริ (จิตฺต) จิตฺโต
ย่อมเป็นไป กับ ด้วยความตระหนี่ เหตุนั้น (ตํ จิตฺตํ
จิตฺตํ) ชื่อว่า เป็นไปกับด้วยความตระหนี่ ฯ

๗. เสฏฐัตถิติมิปัจฉัยเทวไร อะไรบ้าง ๑ ทสฺสนิโย, ตปฺสี, มากฺโธ ลงปัจฉัยอะไร
ในตฺถิตินั้น จงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ๑

๗. มิปัจฉัย ๕ คือ ตร, ตม, อธิสฺสก, อีย, อิกฺกุฐ ๑

ทสฺสนิโย ลง อีย ปัจฉัย ใน ฐานตฺถิต

วิ. ทสฺสนํ อรหฺตฺติ ทสฺสนิโย (ชนใด) ย่อมควรซึ่งความเห็น เหตุ
 นั้น (ชนนั้น) ชื่อ ทสฺสนิยะ (ผู้ควรซึ่งความเห็น หรือนาคู)

ตปฺสี ลง สี ปัจฉัย ในตทสฺสตฺถิตตฺถิต

วิ. ตโป อสฺส อตฺถิตฺติ ตปฺสี ตปะ (ความเพียรอันเผาบาป) ของชนมี
 อยู่ เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า มิตปะ

มากฺโธ ลง ณ ปัจฉัย ในราคาทตฺถิต

วิ. มกฺเช ชาโต มากฺโธ (ชน) เกิดแล้ว ในแวนแคว้นมคฺช ชื่อ
 มากฺชะ (ผู้เกิดในแวนแคว้นมคฺช)

 ตสฺมิ วสฺสตี วา มากฺโธ อีกอย่างหนึ่ง (ชนใด) ย่อมอยู่ใน
 แวนแคว้นมคฺชนั้น เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อมากฺชะ (ผู้อยู่ในแวน
 แคว้นมคฺช)

 ตตฺร วา อธิสฺสโร มากฺโธ อีกอย่างหนึ่ง (ชน) เป็นอสิระ ในแวน
 แคว้นมคฺชนั้น ชื่อ มากฺชะ (เป็นอสิระในแวนแคว้นมคฺช) ๑

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามศัพท์นั้นแบ่งเป็นกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

ข. การันต์คืออะไร ในปวงลิงค์มีการันต์เท่าไร คืออะไรบ้าง

ค. สังขยาชื่ออะไร ปกติสังขยา กับ ปุณฺณสังขยา ต่างกันอย่างไรบ้าง ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. แบ่งออกเป็น ๓ คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ สัพพนาม ๑

ข. คือ หลักฐานที่ท่านกำหนดตามสระที่สุดแห่งศัพท์ ในปวงลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อ อี อู อุ

ค. คือ ศัพท์เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม, ปกติสังขยานั้น นับโดยปกติ เป็นต้นว่า หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า สำหรับนามนามให้รู้ว่ามีประมาณเท่าไร ปุณฺณสังขยานั้นสำหรับนับนามนาม ที่เต็มในที่นั้น ฯ คือนับเป็นชั้น ฯ เป็นต้นว่า ที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม ที่สี่ ที่ห้า ฯ

๔. อาชยาคืออะไร ในอาชยาดนั้นท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง และในอาชยาดนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานได้กี่อย่าง อะไรบ้าง ฯ

๔. ศัพท์กล่าวกริยา คือ ความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด, ในอาชยาดนั้นท่านประกอบวิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย, ได้กาลที่เป็นประธาน ๓ คือ กาลที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑ กาลล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑ กาล ยังไม่มาถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ฯ

๕. สาธนะ คืออะไร สาธนะนั้นแบ่งเป็นกี่อย่าง อะไรบ้าง นายโก, ปารคู ลงปัจจัยอะไร เป็นรูป และสาธนะอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

๕. คือ ศัพท์ที่ท่านให้สำเร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น ๗ คือ กัตตุสาธนะ กัมมสาธนะ ภาวสาธนะ กรณสาธนะ สัมปทานสาธนะ อปทานสาธนะ อธิกรณสาธนะ,

นายโก ลง ณฺว ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ รูปวิเคราะห์ว่า เนตติ นายโก,

ปารคู ลง รุ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัดสี่ละ รูปวิเคราะห์ว่า ปารี คจฺจติ สีเลนาคี ปารคู ฯ

๖. วิเสสนบุพพท กับ วิเสสนุตตรบท กัมมชารยสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร จงยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาประกอบคำถามด้วย ฯ

๖. วิเสสนบุพพท มีบทวิเสสนะอยู่ต้น บทประธานอยู่ข้างหลัง อย่างนี้ มหนฺโต ปุริโส มหาปุริโส วิเสสนุตตรบทมีบทวิเสสนะอยู่หลังบทประธานอยู่หน้า อย่างนี้ สตุโต วิเสโส สตุตวิเสโส ฯ

๗. เสฏฐัตถิตมีปัจจัยกี่ตัว ก็อะไรบ้างฯ มายาวี, คามตา, ทยาถู ลง ปัจจัยอะไร ในัตถิตไไหน จงตั้งวิเคราะห์พร้อมกับเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๗. มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสฺส ก อีย อัญ

มายาวี	ลง	วี ปัจจัย ในตทสสัตถิตัตถิต
	วิเคราะห์ว่า	มายา อสุส อตุถิติ มายาวี แปลว่า มายาของชนชั้น มีอยู่ เหตุนั้น ชนนั้น ชื่อว่า มีมายา
คามตา	ลง	ตา ปัจจัย ให้สมุหัตถิต
	วิเคราะห์ว่า	คามานํ สมุโห คามตา แปลว่า ประชุมห่างชาวบ้านทั้งหลาย ชื่อคามตา (ประชุมแห่งชาวบ้าน)
ทยาถู	ลง	อาถู ปัจจัย ในพหุลัตถิต
	วิเคราะห์	ทยา อสุส ปกติ ทยาถู แปลว่า ความเอ็นดู เป็นปกติของชนนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า มีความเอ็นดูเป็นปกติอีกอย่างหนึ่ง วิเคราะห์ว่า ทยา อสุส พหุลา วา ทยาถู แปลว่า ความเอ็นดู ของชนนั้นมาก (ชนนั้น) ชื่อว่า มีความเอ็นดูมาก ฯ

ประโยค ๑-๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑-๒
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. คำว่า “อักษร” ๆ นั้น ว่าตามนักปราชญ์ท่านประสงค์ก็เป็น อย่าง คือ ๑
ข. ฐานที่ตั้งเกิดของอักษรมี คือ ๑
ค. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า ได้แก่ พยัญชนะ ๑
ฅ. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะซ้อนกันได้นั้น ดังนี้ ๑
ง. พยัญชนะ ตัว คือ ถ้าอยู่หลัง พยัญชนะตัวอื่น
ออกเสียงผสมกับพยัญชนะตัวหน้า ๑

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

- ก. เป็น ๒ อย่าง คือ เป็นเสียงอย่าง ๑ เป็นตัวหนังสืออย่าง ๑ ๑
ข. มี ๖ คือ กณฺโจ คอ, ตาลุ เพดาน, มุฑธา ศีรยะ กิว่า ปุมฺเหงือก กิว่า,
ทนฺโต ฟัน, โฏฏโจ ริมฝีปาก, นาสิกา จมูก ๑
ค. เรียกว่า โฆสะ ได้แก่พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ และที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฅ ง,
ช ฌ ฉ, ฑ ฒ ฎ, ท ฐ น, พ ภ ม และ ย ร ล ว ห พ รวม ๒๑ ตัว ๑
ฅ. พยัญชนะที่ซ้อนกัน มีดังนี้
- พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้
- พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้
- พยัญชนะที่ ๕ สดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว
ยกเสียแต่ตัว ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว มิได้มีสำเนียงในภาษาบาลี ซ้อนหน้า
ตัวเองไม่ได้ ๑

ง. พยัญชนะ ๔ ตัว คือ ย, ร, ล, ว, อยู่หลังพยัญชนะตัวอื่นออกเสียงผสมกับ
พยัญชนะตตัวหน้า ๑

๒. การต่ออักษรด้วยอักษรนั้น จัดเป็นกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ๑ อคฺยาคารี, เอกมิทาหํ, เอตทโวจ เป็นสนธิอะไร ตัดและต่ออย่างไร ๑

๒. จัดเป็น ๒ อย่าง คือต่อศัพท์ที่มีวิกัตติให้เนืองด้วยศัพท์ที่มีวิกัตติ เหมือน จตุตาโร อิเม ต่อเข้าเป็น จตุตาโรเม เป็นต้น อย่าง ๑, ต่อบทสมาส ย่นอักษรให้น้อยอีก เหมือน กต อุปกาโร ต่อเข้าเป็น กโตปกาโร เป็นต้น อย่าง ๑ ๑

อคฺยาคารี เป็นอาเทศสระสนธิ คือ แปลงสระหน้าตัดเป็น อฺกฺย อคารี แปลง อฺย สระหน้า เป็น ย แล้วลบพยัญชนะที่ซ้อนกัน ๓ ตัว ทิ้งเสียงตัวหนึ่ง คือ ลบตัว ก ต่อเข้าเป็น อคฺยาคารี ๑

เอกมิทาหํ เป็นอาเทศพยัญชนะสนธิ แยกเป็น เอกํ อธิ อหํ (เอกอยู่หน้า) แปลง ฐ เป็น ท ต่อเข้าเป็น เอกมิทาหํ ๑

เอตทโวจ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ แยกเป็น เอตํ อโวจ แปลงนิคคหิตเป็น ท ต่อเข้าเป็น เอตทโวจ ๑

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามที่แสดงลักษณะของนามนาม แบ่งเป็นกี่ชั้น คืออะไรบ้าง

ข. วิกัตตินามนั้นมีกี่ตัว แบ่งเป็นอย่างไร คืออะไรบ้าง

ค. วิเศษนสัพพนามนั้น แบ่งเป็นกี่อย่าง ได้แก่ศัพท์พวกไหน

ฅ. อพยยศัพท์จำพวกไหน มีกี่อย่าง อะไรบ้าง

ง. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน บอกถึงอะไร ๑

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. แบ่งเป็น ๓ ชั้นคือ ปกติ ๑ วิเศษ ๑ อติวิเศษ ๑ ๑

ข. มี ๑๔ ตัว แบ่งเป็นเอกวจนะ ๗ พหุวจนะ ๗ ดังนี้

		เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปฐมา	ที่ ๑	ลี	โย
ทุติยา	ที่ ๒	อํ	โย
ตติยา	ที่ ๓	นา	หิ
จตุตถิ	ที่ ๔	ส	นํ
ปญจมิ	ที่ ๕	สุมา	หิ

นฏฺจี	ที่ ๖	ส	นํ
สตุตฺมี	ที่ ๗	สมิ	ตุ

ก. แบ่งเป็น ๒ อย่าง ๆ ได้แก่ศัพท์เหล่านี้ ย, อณฺณ, อณฺณตฺร, อณฺณตฺม, ปร, อปฺร, กตฺร, กตฺม, เอก, เอกจฺจ, สพฺพ, ก็ เป็นอนิยฺม, ต, เอต, อิม, อมุ เป็นนิยฺม ๆ

ข. คือ ศัพท์จำพวกจะแจกด้วยวิภัตติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว มี ๓ อย่าง คือ อุปสัคฺบั้ง นิบาตบั้ง ปัจจยฺย ๆ

ง. สำหรับลงที่ระหว่างนามศัพท์บั้ง กิริยาศัพท์บั้ง ๆ บอกถึงกาล, อาลปนะ, ที่, ปริจฺเจท, อุปไมย, ปฏฺิเสช, ความได้ยินเล่าลือ, ความปรึกัป, ความถาม, ความรับ ความเตือน เป็นต้น ๆ

๔. ในอาขยตนั้น ท่านแบ่งกาลที่เป็นประธาน และแบ่งกาลให้ละเอียดไว้อย่างไรบ้าง ๆ

๔. ในอาขยตแบ่งกาลที่เป็นประธาน ๓ คือ กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑ กาลล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑ กาลที่ยังมาไม่ถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ๆ

กาลทั้ง ๓ นั้น แบ่งให้ละเอียดได้ดังนี้ ปัจจุบันกาล จัดเป็น ๓ คือ ปัจจุบันแท้ ๑ ปัจจุบันใกล้เคียง ๑ ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต ๑ ๆ

อดีตกาลจัดเป็น ๓ เหมือนกัน คือ ล่วงแล้ว ไม่มีกำหนด ๑ ล่วงแล้ววานนี้ ๑ ล่วงแล้ววันนี้ ๑ ๆ

อนาคตกาลจัดเป็น ๒ คือ อนาคตของปัจจุบัน ๑ อนาคตของอดีต ๑ ๆ

๕. ปัจจยฺยแห่งกิริยาภิกตฺกจัดไว้อย่างไร ปัจจยฺยตัวไหนบอกถึงอะไร ๆ ฌมฺมวาทิ, กตฺตา ลงปัจจยฺยอะไร เป็นรูป และสาธนะอะไรจงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ๆ

๕. จัดเป็น ๓ พวกเหมือนปัจจยฺยแห่งนามภิกตฺก คือ

ภิกตฺปัจจยฺย อย่างนี้ อนุต, ตวนฺตฺ, ตาวิ

ภิกจฺปัจจยฺย อย่างนี้ อนิย, ตพฺพ

ภิกตฺภิกจฺปัจจยฺย อย่างนี้ มาน, ต, ตฺน, ตฺวา, ตฺวาน

ในปัจจยฺย ๓ พวกนั้น

อนุต, มาน ๒ นี้ บอกปัจจุบันกาล

ตวนฺตฺ, ตาวี, ต, ตฺน, ตฺวา, ตฺวาน ๖ นี้ บอกอดีตกาล

อนึ่ง, ตพุต ๒ นี้ บอกความจำเป็น ๑

ชมฺมวาทิ ลง **ณิ** ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละหรือเป็นสมาสรูป ตัสสีละสาธนะ วิเคราะห์ว่า ชมฺม วทติ สีเลนาติ ชมฺมวาทิ, ชมฺม วตุตุ สีลมสุมาติ วา ชมฺมวาทิ ๑

กตุตา ลง **ตุ** ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ หรือ เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ วิเคราะห์ว่า กโรตีติ กตุตา, กโรติ สีเลนาติ วา กตุตา ๑

๖. ตัปฺปฺริสฺมาส กับ กัมมชารยสฺมาส แปรกันอย่างไร ๑ จิณาสโว, สุวณฺณวณฺโณ เป็นสฺมาสอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ๑

๖. แปรกันอย่างนี้ ตัปฺปฺริสฺมาสมิวิภคฺติและวจนะไม่เสมอกัน

ส่วนกัมมชารยสฺมาสมิวิภคฺติ และวจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นประธาน บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ หรือเป็นวิเสสนะทั้ง ๒ บท ๑

จิณาสโว	เป็น	ฉฺฉฺฐิพฺหุพฺพิหิสฺมาส
	รูปวิเคราะห์ว่า	จิณา อาสวา ยสุส โส จิณาสโว ภิกฺขุ ๑
สุวณฺณวณฺโณ	เป็น	ฉฺฉฺฐิอุปฺมาพฺหุพฺพิหิสฺมาส
	รูปวิเคราะห์ว่า	สุวณฺณ ฌสุส วณฺโณ อิว วณฺโณ ยสุส โส สุวณฺณวณฺโณ ภควา ๑

๗. ทสฺสํตถิตํททิตมิปัจจัยกิตัว คืออะไรบ้าง ๑ กาสาวํ, สฺมุเมชฺโส, ทสฺสนิโย ลงปัจจัยอะไร ในตํททิตไหนจงตั้งวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาดูด้วย ๑

๗. มีปัจจัย ๕ ตัว คือ วิ, ส, สี, อิก, อี, ร, วนฺตุ, มนฺตุ, ณ ๑

กาสาวํ ลง **ณ** ปัจจัยในราชาทิตํททิต วิเคราะห์ว่า กสาเวน รตุตํ วตุถํ กาสาวํ ผํ้า (อันบุคคล) ย่อมแล้ว ด้วยรสฝาด ชื่อว่า กาสาวะ (ผํ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยรสฝาด) ๑

สฺมุเมชฺโส ลง **ส** ปัจจัยในราชาตทิตํททิต วิเคราะห์ว่า สฺมุเมชา อสุส อตุถิติ สฺมุเมช โส เมชาติ ของชนนั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่า มีเมชาติ ๑

ทสฺสนิโย ลง **อีย** ปัจจัยในฐานตํททิต วิเคราะห์ว่า ทสฺสนํ อรหตีติ ทสฺสนิโย (ชนใด) ย่อมควร ซึ่งความเห็น (ชนนั้น) ชื่อว่า ทสฺสนิยะ (ผู้ควรซึ่งความเห็น หรือ น่าดู) ๑

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

.....

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. กรณที่ทำอักษรหมี.....คือ.....ฯ

ข. อักษร ๔๑ ตัว แตกต่างกันโดยฐานที่เกิดเป็นต้น ก็เป็น.....อย่าง คือ เป็น.....ฯ

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. มี ๔ คือ ชิวหามชฌิ ท้ามกลางลัน ๑ ชิวโหปคฺคิ ปลายลันเข้ามา ๑ ชิวหคฺคิ ปลายลัน ๑ สกฺกฺจฺจํ ฐานของตน ๑ ท้ามกลางลัน เป็นกรณของอักษรที่เป็นतालुश्च, ถัดปลายลันเข้ามา เป็นกรณของอักษรที่เป็นमूत्रश्च, ปลายลัน เป็นกรณของอักษรที่เป็นतन्तश्च, ฐานของตน เป็นกรณของอักษรที่เหลือจากนี้ ฯ

ข. เป็น ๒ อย่าง คือ เป็นนิสสัยอย่าง ๑ เป็นนิสสิต อย่าง ๑ สระเป็นที่อาศัยของพยัญชนะ ชื่อนิสสัย, พยัญชนะอันอาศัยสระ ชื่อนิสสิต ฯ

๒. สนธิกิริโยปกรณํ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ฯ อตุตทตุโธ และ รมุมญจเร เป็นสนธิอะไร ตัดและต่ออย่างไร ฯ

๒. มี ๘ อย่าง คือ โลโป ลบ ๑ อาเทโส แปลง ๑ อากโม ลงอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิด จากของเดิม ๑ ปกติ ปรกติ ๑ ทีโฆ ทำให้ยาว ๑ รสฺสฺ ทำให้สั้น ๑ สญฺโลโค ช้อนตัว ๑ ฯ

อตุตทตุโธ เป็นอาคมพยัญชนะสนธิ ตัดเป็น อตุต – อตุโธ ลง ท อาคม ต่อเป็น อตุตทตุโธ ฯ

รมุมญจเร เป็นอาเทศนิกคหิตสนธิ ตัดเป็น รมุม – จเร แปลง นิกคหิตเป็น ฌ ต่อ เป็น รมุมญจเร ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ในภาษาบาลีนั้น ท่านแบ่งลงกี่ไว้อย่าง คืออะไรบ้าง ฯ

ข. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ชื่อว่าอะไร แบ่งเป็นกี่อย่าง คืออะไร ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. แบ่งเป็นลงกี่ไว้อย่าง ๓ อย่าง คือ ปุ่ลิงค์ เพศชาย ๑ อิตถิลิงค์ เพศหญิง ๑ นปุ่สกลิงค์ มิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง ๑ ฯ

ข. ชื่อ สัณฺหา แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ปกติสัณฺหาอย่าง ๑ ปุ่ณฺสัณฺหาอย่าง ๑ ฯ

๔. วิภัติอาขยาตนั้น ท่านจำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้ถึงอะไร จัดเป็นกี่หมวด คืออะไรบ้าง ฯ

๔. ให้รู้ถึงกาล, บท, วจนะ, บุรุษ จัดเป็น ๘ หมวด คือ วตุตมานา ๑ ปญฺจมี ๑ สตุตมี ๑ ปโรภษา ๑ หียตุตตี ๑ อชฺชตุตตี ๑ ภวิสฺสนฺติ ๑ กาลาติปฺตติ ๑ ฯ

๕. คำว่า “กิตก์” นั้น เป็นชื่อของอะไร แบ่งเป็นกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ฯ ฌมฺมจาริ และ ทุภฺกกริ ลงปัจจัยอะไร เป็นรูปและสาธนะอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

๕. เป็นชื่อของศัพท์ที่ท่านประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์และกิริยาศัพท์ที่ต่าง ๆ กัน แบ่งเป็น ๒ คือ เป็นนามศัพท์อย่าง ๑ เป็นกิริยาศัพท์อย่าง ๑ ฯ

ฌมฺมจาริ ลง ฌิ ปัจจัย เป็นกัตตรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ
รูปวิเคราะห์ว่า ฌมฺม จรติ ตีเลนา - ติ ฌมฺมจาริ ฯ

ทุภฺกกริ ลง ข ปัจจัย เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ รูปวิเคราะห์ว่า ทุภฺกเขน กรียตี-ติ
ทุภฺกกริ ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

.....

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. คำว่า อักษร ๆ นั้น ว่าตามที่นักปราชญ์ท่านประสงค์ ก็เป็น ๒ อย่าง คือ.....?

ข. อักษรที่เหลือจากสระนั้น.....ตัว มี.....ชื่อว่า.....?

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. คำว่า อักษร ๆ นั้น ว่าตามที่นักปราชญ์ท่านประสงค์ ก็เป็น ๒ อย่าง คือ เป็นเสียง
อย่าง ๑ เป็นตัวหนังสืออย่าง ๑ ๑

ข. อักษรที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิต เป็นที่สุด ชื่อว่า
พยัญชนะ ๑

๒. การต่ออักษรด้วยอักษรนั้น จัดเป็นกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ?

ปโรสหัสส์, อิจฺเจว, ยถายทิ เป็นสนธิอะไร ตัดต่ออย่างไร ?

๒. การต่ออักษรด้วยอักษรนั้น จัดเป็น ๓ ตามความที่เป็นประธานก่อน คือ สระ
สนธิ ต่อสระ ๑ พยัญชนะสนธิ ต่อพยัญชนะ ๑ นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต ๑ ๑

ปโรสหัสส์ เป็น อากมสนธิ ตัดเป็น พร - สหฺสฺสํ ลบ อ ที่สุดแห่ง
พร ศัพท์ แล้วลง โอ อากม ต่อเป็น ปโรสหัสส์ ๑

อิจฺเจว เป็น อาเทศพยัญชนะสนธิ ตัดเป็น อิติ - เอวฺ สระอยู่หลัง แปลง ติ ที่ท่าน
ทำเป็น ตฺย แล้วให้เป็น จฺ ต่อเป็น อิจฺเจว ๑

ยถายทิ เป็น อากมพยัญชนะสนธิ ตัดเป็น ยถา - อิทฺ สระอยู่เบื้องหลัง
ลง ย อากม ต่อเป็น ยถายทิ ๑

๓. คำว่า นาม, นามนาม, ลิงค์, วจนะ, วิภัติ คืออะไร มีอย่างละเท่าไร อะไรบ้าง ?

๓. นาม คือ ชื่อ แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ ลัพพนาม ๑

นามนาม คือ ชื่อของ คน สัตว์ ที่ ถึงของ มี ๒ อย่างคือ สาธารณนาม ๑
 อสาธารณนาม ๑

ลิงค์ คือ เพศ มี ๓ อย่าง คือ ปุ่ลิงค์ เพศชาย ๑ อิตุ่ลิงค์ เพศหญิง
 ๑ นปุ่สกลิงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑

วจนะ คือ คำพูด มี ๒ อย่าง คือ เอกวจนั คำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ๑
 พหูวจนั คำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว ๑

วิภัตติ คือ การจำแนก หรือ แจก มี ๑๔ ตัว

แบ่งเป็น เอกวจนะ ๗, พหูวจนะ ๗ คือ

		เอกวจนะ	พหูวจนะ
ปฐมา	ที่ ๑	ลี	โย
ทุติยา	ที่ ๒	อ	โย
ตติยา	ที่ ๓	นา	หิ
จตุตถิ	ที่ ๔	ส	นั
ปณจมี	ที่ ๕	สุมา	หิ
ฉกฺขี	ที่ ๖	ส	นั
สคฺคมี	ที่ ๗	สุมี	สุ ๗

๔. กิริยาอาขยต นั้น ท่านแบ่งกาลที่เป็นประธานได้กี่อย่าง คืออะไรบ้าง และแบ่งกาลให้
 ละเอียดออกอีกอย่างละเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

๔. กิริยาอาขยต นั้น ท่านแบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ อย่าง คือ

กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะหน้า เรียกว่าปัจจุบันกาล ๑

กาลล่วงแล้วเรียกว่าอดีตกาล ๑

กาลยังมาไม่ถึงเรียกว่าอนาคตกาล ๑

และแบ่งกาลให้ละเอียด ดังนี้คือ

ปัจจุบันกาล จัดเป็น ๓ คือ ปัจจุบันแท้ ๑

ปัจจุบันกาลคืออดีต ๑

ปัจจุบันกาลคืออนาคต ๑ ๑

อดีตกาล จัดเป็น ๓ คือ ล่วงแล้วไม่มีกำหนด ๑

ล่วงแล้ววานนี้ ๑

ล่วงแล้ววันนี้ ๑ ๑

อนาคตกาล จัดเป็น ๒ คือ อนาคตของปัจจุบัน ๑

อนาคตของอดีต ๑ ๑

๕. สาธนะ คืออะไร มีเท่าไร อะไรบ้าง ? สาวโก, สุกโร ลงปัจจัยอะไร เป็นรูปและสาธนะอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ?

๕. สาธนะ คือ ศัพท์ที่ท่านให้สำเร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ มี ๗ คือ กัตตุสาธนะ ๑ กัมมสาธนะ ๑ ภาวสาธนะ ๑ กรรมสาธนะ ๑ สัมปทานสาธนะ ๑ อปทานสาธนะ ๑ อธิกรรมสาธนะ ๑ ๑

สาวโก ลง ญฺ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ รูปวิเคราะห์ว่า สุณาตี-ติ สาวโก ๑

สุกโร ลง ข ปัจจัย เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ รูปวิเคราะห์ว่า สุขเณ ภริยตี-ติ สุกโร ๑

๖. ตัปปริสสมาส กับ กัมมชารยสมาส ต่างกันอย่างไร ๑ นิทุทรถํ, ฌมฺมจุกํ, สราชิกา (ปริสา) เป็นสมาสอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ๑

๖. ตัปปริสสมาส กับ กัมมชารยสมาส ต่างกันอย่างไร คือ

นามศัพท์มี ๑ วิกัตติเป็นต้น ในที่สุดท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อ ตัปปริสสมาส

นามศัพท์ ๒ บท มีวิกัตติและวจนะ เป็น อย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน คือเป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ คือเป็นคุณนาม หรือ เป็นคุณนามทั้ง ๒ บทมีบทอื่นเป็นประธาน ที่ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อ กัมมชารยสมาส ๑

นิทุทรถํ เป็น อพยยิภาวสมาส มีอุปสรรคอยู่หน้า (อุปสรรคบุพพกะ)

รูปวิเคราะห์ว่า ทรถสุส อภาโว นิทุทรถํ ๑

ธมฺมจกฺกํ เป็น กัมมธารยสมาส อวธารณบุพพบท

รูปวิเคราะห์ว่า ธมฺโม เอว จกฺกํ - ธมฺมจกฺกํ ฯ

สราชิกา (ปริสา) เป็น สหบุพพบท พหุพพิหีสมาส

รูปวิเคราะห์ว่า สห รณฺณา ยา วตฺตตี - ตี สราชิกา ปริสา ฯ

๗. ในปฺรณตฺตํทิตฺต มีปัจจัยกัํตัว คืออะไรบ้าง ฯ สากฺยปฺตฺตติโก, โทวาริโก, ชนตา ลง
ปัจจัยอะไร ในตํทิตฺตํไหน จงเขียนรูปวิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ฯ

๘. ในปฺรณตฺตํทิตฺต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตย, ถ, ฐ, ม, อี ฯ

สากฺยปฺตฺตติโก ลง ฉิก ปัจจัย ใน โคตตตํทิตฺต

รูปวิเคราะห์ว่า สากฺยปฺตฺตตฺส อปจํ สากฺยปฺตฺตติโก

แปลว่า เหล่ากอแห่งบุตรแห่งสักยะ ชื่อ สากฺยปฺตฺตติกะ

โทวาริโก ลง ฉิก ปัจจัย ใน ตฺรตฺยาทิตํทิตฺต

รูปวิเคราะห์ว่า ทฺวาริ นยฺตุโต โทวาริโก

แปลว่า (ชน) ประกอบในประตฺว ชื่อ โทวาริกะ (ผู้ประกอบในประตฺว)

ชนตา ลง ตา ปัจจัย ใน สมฺหตํทิตฺต

รูปวิเคราะห์ว่า ชนํ สฺมฺโห ชนตา

แปลว่า ประชุม แห่งชน ท. ชื่อ ชนตา (ประชุมแห่งชน) ฯ

พระเมธีปริยัตยาภรณ์ อคฺคธมฺโม วัดเบญจมบพิตร

เฉลย.

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

ได้แจก ราช ศัพท์ด้วยวิภัตติทั้ง ๗ ดังนี้ คือ ราช ศัพท์ เป็น ทูวิลิงค์ แจกอย่างนี้

	เอก	พหู
ป.	ราชา	ราชาโน
ท.	ราชานํ	ราชาโน
ต.	รณญา	ราชูหิ ราชูภิ
จ.	รณฺโญ ราชิโน	รณฺญํ ราชูนํ
ปญ.	รณญา	ราชูหิ ราชูภิ
ฉ.	รณฺโญ ราชิโน	รณฺญํ ราชูนํ
ส.	รณฺญเ ราชินิ	ราชูสุ
อา.	ราช	ราชาโน ๑

๔. วิภัตติอาขยาต จัดเป็นกี่หมวด วิภัตตินั้น ๆ บอกกาลอะไร ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ? จงเขียนวิภัตติหมวด กาลาติปัตติ มาดู ?

๕. วิภัตติอาขยาต จัดเป็น ๘ หมวด คือ

๑. วิภัตติหมวด วตุตมานา บอกปัจจุบันกาล ปัจจุบันแท้ แปลว่า อยู่ ปัจจุบันใกล้อดีต แปลว่า ย่อม ปัจจุบันไกลอนาคต แปลว่า จะ

๒. วิภัตติหมวด ปญฺจมี บอกความบังคับ แปลว่า จง

บอกความหวัง แปลว่า เถิด บอกความอ่อนวอน แปลว่า ขอ-จง

๓. วิภัตติหมวด สตุตฺถมี บอกความขอมตาม แปลว่า ควร

บอกความกำหนด แปลว่า พึง บอกความรำพึง แปลว่า พึง

๔. วิภัตติหมวด ปโรกฺษา บอกอดีตกาล ล่วงแล้วไม่มีกำหนด แปลว่า แล้ว

๕. วิภัตติหมวด หิยตุตฺถนิ บอกอดีตกาล ล่วงแล้วตั้งแต่วันนี้ แปลว่า แล้ว ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า ได้-แล้ว

๖. วิภัตติหมวด อชฺชตุตฺถนิ บอกอดีตกาล ล่วงแล้วตั้งแต่วันนี้ แปลว่า แล้ว

ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า ได้-แล้ว

๗. วิภัตติหมวด ภวิสฺสนฺติ บอกรณาคตกาลแห่งปัจจุบัน แปลว่า จัก
 ๘. วิภัตติหมวด กาลาติปฺตติ บอกรณาคตกาลแห่งอดีต แปลว่า จัก-แล้ว
 ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า จักได้-แล้ว

วิภัตติหมวด กาลาติปฺตติ คือ

	ปรัสสบท		อັตตโนบท	
	เอก	พหู	เอก	พหู
ประณมบุรุษ	สฺสา	สฺสํ	สฺสถ	สฺสํ
มํชยมนบุรุษ	สฺเส	สฺสถ	สฺสเส	สฺสวहे
อุตตมบุรุษ	สฺสํ	สฺสามหา	สฺสํ	สฺสามุหเส ๑

๕. รูปวิเคราะห์ข้างท้ายนี้ เป็นรูป สาธนะ ปัจจัยอะไร และแปลว่าอย่างไร คือ
- ก. ฌมฺมํ วทติ สีเลนาคิ ฌมฺมวาที ?
 ข. อวาสนฺติ เอตุถาคิ อวาโส ?
 ค. สฺวเนน ภริยตีติ สฺภโร ?
๕. รูปวิเคราะห์ข้างท้ายนี้ เป็นรูป สาธนะ ปัจจัย และแปลว่า ดังนี้ คือ
- ก. ฌมฺมํ วทติ สีเลนาคิ ฌมฺมวาที ๑ เป็น กัตตุรูป กัตตุสาธนะ
 ลงในอรรถแห่งตัสสีละ ลง ฌ ปัจจัย แปลว่า (ผู้ใด) กล่าวซึ่งกรรมโดยปกติ
 เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้กล่าวซึ่งกรรมโดยปกติ
- ข. อวาสนฺติ เอตุถาคิ อวาโส ๑ เป็น กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ลง ฌ ปัจจัย
 แปลว่า (ภิกษุ ท.) ย่อมอาศัยอยู่ในประเทศนั้น เหตุนั้น (ประเทศนั้น)
 ชื่อว่าเป็นที่อยู่อาศัย (แห่งภิกษุ ท.)
- ค. สฺวเนน ภริยตีติ สฺภโร ๑ เป็น กัมมรูป กัมมสาธนะ ลง ฌ ปัจจัย แปลว่า
 (ผู้ใด) อันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้อันเขาเลี้ยงได้โดยง่าย ๑
๖. สมာสนในภาษาบาลีมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ? ศัพท์ต่อไปนี้เป็นชื่อ อสโม, ฌมฺมจุกฺกํ, นิทฺทธรถํ
 เป็นสมาสอะไร และมีรูปวิเคราะห์อย่างไร ?

๖. สมาสในภาษาบาลี ว่าโดยกิจมี ๒ อย่างคือ สมาสที่ท่านลบวิภัตติเสียแล้ว เรียกว่า ลุตตสมาส สมาสที่ท่านยังมีได้ลวิภัตติ เรียกว่า อลุตตสมาส ว่าโดยชื่อ มี ๖ อย่างคือ กมฺมชารโย, ทิคุ, ตปฺปฺริโส, ทวนฺทโว, อพฺยธิภาโว, พหุพฺพิหิ ฯ

อสมฺ เป็น พหุพฺพิหิสมาโส มีรูปวิเคราะห์ว่า นตฺถิ ตสฺส สโมติ อสมฺ

ชมฺจกฺ เป็น กมฺมชารยสมาสฺ อวชารณฺปฺพฺพโท มีรูปวิเคราะห์ว่า ชมฺโม เอว จกฺ ชมฺจกฺ

นิทฺทรธฺ เป็น อพฺยธิภาวสมาสฺ อุปสคฺคฺปฺพฺพกฺ มีรูปวิเคราะห์ว่า ทรธฺสฺส อภาโว นิทฺทรธฺ ฯ

๗. ตทฺสสฺตฺถิตฺตฺทิตฺตฺ มีปัจจัยที่ตัว คืออะไรบ้าง ฯ รูปวิเคราะห์ข้างท้ายนี้ เป็นตฺทิตฺตฺอะไร ลงปัจจัยอะไร และแปลว่าอย่างไร คือ

๑. ทฺวเร นิยฺตุโต โทวาริโก ?

๒. อภิขฺมา อสฺส ปกฺติ อภิขฺมาลฺ ?

๓. มธฺ อสฺส อตฺถิตฺติ มธฺโร ?

๗. ตทฺสสฺตฺถิตฺตฺทิตฺตฺ มีปัจจัย ๕ ตัว คือ วิ, ส, สฺ, อิก, อี, ร, วนฺตุ, มนฺตุ, ณ รูปวิเคราะห์ข้างท้ายนี้ เป็น ตฺทิตฺตฺ ลงปัจจัย และแปล ดังนี้ คือ

๑. ทฺวเร นิยฺตุโต โทวาริโก ฯ เป็น ตฺรตฺยาทิตฺตฺทิตฺตฺ ลง ณิก ปัจจัย แปลว่า (ชน) ประกอบในประคฺฐ ชื่อว่าทวาริกะ (ผู้ประกอบในประคฺฐ)

๒. อภิขฺมา อสฺส ปกฺติ อภิขฺมาลฺ ฯ เป็น พหุลตฺทิตฺตฺ ลง อาลฺ ปัจจัย แปลว่า อภิขฺมา เป็นปกฺติ ของชนนั้น (ชนนั้น) ชื่อว่ามีอภิขฺมา เป็นปกฺติ

๓. มธฺ อสฺส อตฺถิตฺติ มธฺโร ฯ เป็น ตทฺสสฺตฺถิตฺตฺทิตฺตฺ ลง ร ปัจจัย แปลว่า น้ำฝิ่งของชนมนั้น มีอยู่ เหตุนั้น (ชนมนั้น) ชื่อว่า มีน้ำฝิ่ง (มีรสหวาน) ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๗

.....

๑. จงตอบตามแบบ ในประโยคคำถาม ดังต่อไปนี้

ก. ลักษณะที่ประกอบพยัญชนะซ้อนกันได้นั้น มีอย่างไร ?

ข. ในบาลีภาษามีวิธีต่ออะไร ให้เนื่องกันด้วยอะไร เพื่อประโยชน์อะไร ?

เอตทโวจ , ตสุมาติห เป็นสนธิอะไร ตัด และ ต่อ อย่างไร ?

๑. ได้ตอบประโยคคำถาม ดังต่อไปนี้ ตามแบบ คือ

ก. ลักษณะที่ประกอบพยัญชนะซ้อนกันได้นั้น คือ ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย

พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้า พยัญชนะที่ ๑ และ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้า พยัญชนะที่ ๓ และ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๕ สุกวรรค ซ้อนหน้า พยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเสีย

แต่ตัว ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว มิได้มีสำเนียงในภาษาบาลีซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ ฯ

ข. ในบาลีภาษามีวิธีต่อศัพท์และอักษร ให้เนื่องกันด้วยอักษร เพื่อประโยชน์ จะย่อ
อักษรให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันทและให้คำพูดสละสลวย

เอตทโวจ เป็นอาเทศนิกคหิตสนธิ ตัดเป็น เอต - อโวจ ถ้าสระอยู่เบื้องปลาย แปลง
นิกคหิต ม และ ท ต่อเป็น เอตทโวจ ฯ

ตสุมาติห เป็นอาคมพยัญชนะสนธิ ตัดเป็น ตสุมา - อิห ลง ต อาคม ต่อเป็น
ตสุมาติห

๒. จงเติมข้อความที่ถูกต้องตามแบบ ลงในช่องว่าง ในข้อความดังต่อไปนี้
- ก. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นลิงค์.....คือ.....?
- ข. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนามชื่อ.....แบ่งเป็น.....คือ.....?
๒. ได้เติมข้อความที่ถูกต้องตามแบบ ลงในช่องว่าง ในข้อความดังต่อไปนี้ คือ
- ก. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นลิงค์ ๓ คือ ปุ่ลิงค์ เพศชาย ๑, อิตฺถิลิงค์ เพศหญิง ๑, นปุ่สกลิงค์ มิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง ๑
- ข. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนามชื่อ สังขยา แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยา ๑, ปุ่รณสังขยา ๑ ฯ
๓. สัพพนามเป็นนามประเภทไหน แบ่งเป็นกี่อย่าง อะไรบ้าง ? ศัพท์เหล่านี้ คือ ต, เอกจุจ, อมุ เป็นสัพพนามประเภทไหน ?
๓. สัพพนาม เป็น นามสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะเหตุ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ปุ่ริสสัพพนาม ๑, วิเสสนสัพพนาม ๑ ฯ
- ต เป็น ปุ่รณปุ่ริส หรือ ประถมบุรุษ (ชายที่ ๑)และเป็น นิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ
- เอกจุจ เป็น อนิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ
- อมุ เป็น นิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ
๔. วาจก คืออะไรแบ่งออกเป็นกี่อย่าง อะไรบ้าง และกฺลบุตรจะกำหนดวาจกได้แม่นยำ ต้องอาศัย อะไรเป็นเครื่องกำหนด จงตอบตามแบบ ?
๔. กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ธาตุ ดังนี้ จัดเป็น วาจก คือกล่าววบทที่เป็นประธานของกิริยา
- แบ่งเป็น ๕ อย่างคือกัตตุวาจก ๑, กัมมวาจก ๑, ภาววาจก ๑, เหตุกัตตุวาจก ๑, เหตุกัมมวาจก ๑ วาจกทั้ง ๕ นี้
- กฺลบุตรจะกำหนด ได้แม่นยำ ก็เพราะ อาศัยปัจจัยที่ประกอบ เป็น เครื่องกำหนด ฯ

๕. รูปวิเคราะห์ข้างทำยนี้ เป็นรูป สาธนะ ปัจจัยอะไร และแปลว่าอย่างไร คือ

ก. ภิกขติ สีเลนา - ติ ภิกขุ ?

ข. ทาทพฺพนุ - ติ เทยฺย ?

๕. รูปวิเคราะห์ข้างทำยนี้ เป็นรูป สาธนะ ปัจจัย และแปลว่า ดังนี้ คือ

ก. ภิกขติ สีเลนา - ติ ภิกขุ เป็น กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัสสีละ ลง รุ ปัจจัย

แปลว่า (ผู้ใด) ย่อมขอ โดยปกติ, เหตุนั้น (ผู้ นั้น) ชื่อว่าผู้ขอโดยปกติ ฯ

ข. ทาทพฺพนุ - ติ เทยฺย เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ลง ฌย ปัจจัย

แปลว่า (สิ่งใด) อันเขา พึงให้, เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่าอันเขาพึงให้ ฯ

๖. กัมมชารยสมาส กับ ทิคุสมาส ต่างกันอย่างไร มีอย่างละเท่าไร อะไรบ้าง ?
 สพฺพตฺติโสภโณ (จันโท), อากตสมโณ (อาราโม) เป็นสมาสอะไรจงเขียนรูปวิเคราะห์
 มาดู ?

๖. กัมมชารยสมาส กับ ทิคุสมาส ต่างกันดังนี้ คือ

นามศัพท์ ๒ บท มีวิภคติและวณะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน คือ เป็น
 นามนาม บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ คือ เป็นคุณนาม หรือ เป็น คุณนามทั้ง๒ บท มีบทอื่น
 เป็นประธาน ที่ทำนย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อ กัมมชารยสมาส

กัมมชารยสมาส นั้น มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนปุพฺพปโท ๑, วิเสสนุตฺตรปโท ๑,
 วิเสสโนภยปโท ๑, วิเสสโนปมปโท ๑, สมุทฺทวนปุพฺพปโท ๑, อวชารณปุพฺพปโท ๑ ฯ

กัมมชารยสมาสมีสั่งขยาอยู่ข้างหน้าชื่อ ทิคุสมาส

ทิคุสมาส นั้น มี ๒ คือ สมาหาโร ๑, อสมาหาโร ๑

สพฺพตฺติโสภโณ (จันโท) เป็น ทุติยาตฺปปริสสมาส รูปวิเคราะห์ว่า สพฺพตฺติ
 โสภโณ สพฺพตฺติโสภโณ (จันโท) ฯ

อากตสมโณ (อาราโม) เป็น ทุติยาพหฺพพิสสมาส วิเคราะห์ว่า อากตา สมณา ยํ
 โส อากตสมโณ (อาราโม) ฯ

๗. ตทสัตติตัทธิต มีปัจจัยกี่ตัว คืออะไรบ้าง ? มธฺโร, อฑฺฒเตยฺโย ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิต ไหน จงเขียนรูปวิเคราะห์พร้อมทั้งคำแปล มาดู ?

๘. ตทสัตติตัทธิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ วิ, ส, สึ, อิก, อี, ร, วนฺตุ, มนฺตุ, ณ ฯ

มธฺโร ลง ร ปัจจัย ใน ตทสัตติตัทธิต รูปวิเคราะห์ว่า มธฺ อสฺส อตฺถิ - ติ มธฺโร แปลว่า น้ำผึ้ง ของขมนม นั้น มีอยู่ เหตุ นั้น (ขมนม นั้น) ชื่อว่ามีน้ำผึ้ง (มีรสหวาน) ฯ

อฑฺฒเตยฺโย ลง ตฺย ปัจจัย ใน ปุรณตัทธิต รูปวิเคราะห์ว่า อฑฺฒเณน ตติโย อฑฺฒเตยฺโย แปลว่า ที่ ๑ ทั้ง กิ่ง ชื่อว่า อฑฺฒเตยฺยะ (๒ กิ่ง) ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘

.....

๑. บาลีไวยากรณ์นี้ แบ่งเป็น.....ภาคก่อนคือ..... ?

๑. บาลีไวยากรณ์นี้ แบ่งเป็น ๔ ภาคก่อนคือ

อักษรวิธี ๑ วิจิตรภาค ๑ วากยสัมพันธ์ ๑ ฉันทลักษณ์ ๑ ฯ

๒. คำพูดที่ท่านจัดเป็นลิงค์ และ วจนะ ดังนี้มันต้องอาศัย.....ช่วยอุปถัมภ์ ?
วิภัตตินั้นมี.....ตัว แบ่งเป็น..... ?

๒. คำพูดที่ท่านจัดเป็นลิงค์ และ วจนะ ดังนี้มันต้องอาศัย วิภัตติ ช่วยอุปถัมภ์ ฯ
วิภัตตินั้นมี ๑๔ ตัว แบ่งเป็น เอกวจนะ ๗ พหุวจนะ ๗ ดังนี้

		เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปฐม	ที่ ๑	ลี	โย
ทุติยา	ที่ ๒	อ	โย
ตติยา	ที่ ๓	นา	หิ
จตุตถิ	ที่ ๔	ส	น
ปัญจมี	ที่ ๕	สุมา	หิ
ษष्ठी	ที่ ๖	ส	น
สप्तมมี	ที่ ๗	สุมี	สุ ฯ

๓. อุปสรรคนั้น สำหรับใช้.....นาม และกิริยา ให้.....ขึ้น ?
 นิบาต นั้นสำหรับลง.....นามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง ฯ ปัจจัยนั้น ลงท้าย.....
 เป็นเครื่องหมาย..... ?
๓. อุปสรรคนั้น สำหรับใช้ นำหน้า นาม และกิริยา ให้ วิเศษ ขึ้น ฯ
 นิบาตนั้นสำหรับลงในระหว่าง นามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง ฯ
 ปัจจัยนั้นลงท้าย นามศัพท์ เป็นเครื่องหมาย วิภัติ บ้าง ลงท้าย ธาตุ เป็นเครื่องหมาย
 กิริยา บ้าง ฯ
๔. ศัพท์กล่าวกิริยาคือ..... เป็นต้นว่า.....ชื่อว่า.....ใน.....
 ท่านประกอบ.....ให้ชัดเจน ?
๔. ศัพท์กล่าวกิริยาคือ ความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ชื่อว่า อาขยาต
 ในอาขยาตท่านประกอบ วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ธาตุ วาจก ปัจจัย เพื่อเป็น
 เครื่องหมายเนื้อความ ให้ชัดเจน ฯ
๕. กิตกันั้น แบ่งออกเป็น.....ก่อน คือ เป็น.....อย่าง ๑ เป็น.....อย่าง ๑
 กิตกัทั้ง.....อย่างนี้ ล้วนมี.....เป็นที่ตั้งทั้งสิ้น ?
๕. กิตกันั้น แบ่งออกเป็น ๒ ก่อนคือเป็น นามศัพท์ อย่าง ๑ เป็น กิริยาศัพท์ อย่าง ๑ กิตกัทั้ง ๒
 อย่างนี้ ล้วนมี ธาตุ เป็นที่ตั้งทั้งสิ้น ฯ
๖. समासในภาษาบาลี ว่าโดยกิจมี.....อย่าง คือ समास.....เสียแล้ว เรียกว่า.....
 समास.....วิภัติ เรียกว่า..... ?
๖. समासในภาษาบาลี ว่าโดยกิจมี ๒ อย่าง คือ समास ที่ท่านลบวิภัติ เสียแล้ว เรียกว่า
 ลुप्तसमास समास ที่ท่านยังไม่ได้ลบวิภัติ เรียกว่า อलुप्तसमास ฯ

๗. ตั้ทฐิตนั้ โดยสังเขปแบ่งออกเป็้น..... ?

๗. ตั้ทฐิตนั้ โดยสังเขปแบ่งออกเป็้น ๓ คืือ

สามณญตทฐิตั้ ๑ ภาวตทฐิตั้ ๑ อพุยตทฐิตั้ ๑ ๗

พระเมธีปริยั้ตยากรณั้ อคุคธมโม วั้ดเบญจมบพิตร

สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย.

ตรวจแก้.

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

.....

๑. อักษรที่เหลือจากสระนั้น.....ตัวมี.....เป็นต้นมี.....เป็นที่สุด ชื่อ..... ?
๑. อักษรที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัวมี ก เป็นต้นมี นิคคหิต เป็นที่สุด ชื่อ พยัญชนะ ๗

๒. ใน.....สนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์.....ครบทั้ง.....ขาดแต่.....อย่างเดียว ?
๒. ใน สระ สนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เบื้องต้นครบทั้ง ๘ ขาดแต่ สญญูโค อย่างเดียว ๗

๓. ในปุงลึงค์ ในอิตถิลึงค์ ในนปุงสกลึงค์ มีการันต์เท่าไร ? อะไรบ้าง ?
๓. ในปุงลึงค์มีการันต์ ๕ คือ อ อิ อี อุ อู
 ในอิตถิลึงค์มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ อู
 ในนปุงสกลึงค์มีการันต์ ๓ คือ อ อิ อุ ๗

๔. ในอาขยาดนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร ? อะไรบ้าง ?
๔. ในอาขยาดนั้น แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้ ๓ คือ กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะหน้าเรียกว่า ปัจจุบัน
 กาล ๑ กาลล่วงแล้วเรียกว่า อดีตกาล ๑ กาลยังมาไม่ถึงเรียกว่า อนาคตกาล ๗

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบนามกิตกันั้น จัดเป็นกี่พวก ? อะไรบ้าง ?
๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบนามกิตกันั้น จัดเป็น ๓ พวก คือ
 หมวด กิตปัจจัย สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็น กัตตุรูป อย่างเดียว ๑
 หมวด กิจปัจจัย สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็น กัมมรูป และ ภาวรูป ๑
 หมวด กิตกิจปัจจัย สำหรับประกอบกับศัพท์แม่ทั้ง ๓ เหล่า ๑ ๗

๖. ตัปฺปริสฺสมาสฺนึ มีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

๖. ตัปฺปริสฺสมาสฺนึ มี ๖ อย่าง คือ

ทุติยัตปฺปริโส

ตติยัตปฺปริโส

จตุตถัตปฺปริโส

ปัญจมีตปฺปริโส

ฉกฺขัตปฺปริโส

สตุตมีตปฺปริโส ฯ

๗. เมื่อลงปัจจัยที่มี.....ถ้าสระที่อยู่หน้าศัพท์เป็น.....ล้วนไม่มี.....อยู่เบื้องหลัง
ต้อง.....คือทิมะ.....เป็น.....วิการ..... เป็น..... อุ..... โอ ?

๗. เมื่อลงปัจจัยที่มี ณ ถ้าสระที่อยู่หน้าศัพท์เป็น รัสสะ ล้วน ไม่มี พยัญชนะสังโยค
อยู่เบื้องหลัง ต้อง พฤทธิ คือ ทิมะ อ เป็น อา, วิการ อิ เป็น เอ, อุ เป็น โอ ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๐

.....

๑. อะไรชื่อว่าพยัญชนะ ? พยัญชนะวรรคและอวรรค มีอย่างละเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๑. อักษรที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มี นิคคหิต เป็นที่สุด ชื่อ พยัญชนะ ๗

พยัญชนะวรรคมี ๒๕ ตัว และ พยัญชนะอวรรคมี ๘ ตัว

พยัญชนะวรรคมี ๒๕ ตัว คือ

ก ข ค ฌ ง เรียกว่า ก วรรค

จ ฉ ช ฌ ญ เรียกว่า จ วรรค

ฎ ฐ ฑ ฒ ณ เรียกว่า ฎ วรรค

ด ถ ท ธ น เรียกว่า ด วรรค

ป ผ พ ภ ม เรียกว่า ป วรรค

พยัญชนะอวรรคมี ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ อ ๗

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณณ์เท่าไร ? อะไรบ้าง ? ตาสาหํ เป็นสนธิอะไร ?

ตัดและต่ออย่างไร ?

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณณ์ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ๗

ตาสาหํ เป็นโลปนนิคคหิตสนธิ ตัดเป็น ตาสํ - อหํ และต่อเป็น ตาสาหํ ๗

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามแบ่งออกเป็นกี่ชั้น อะไรบ้าง ?

ข. คุณนามและศัพท์นาม เป็นได้กี่ลิงค์ ?

ค. คำว่า ยโส ในคำว่า ยโส ลทุธา น มชฺเชยฺย เป็นวิภคฺติอะไร ? ทำตัวอย่างไร ?

ฌ. บัณฺฑิณํ มีการันต์เท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ง. ตั้งแต่ ทฺวิ จนถึง อฏฺฐารส เป็นวจนะและลิงค์อะไร ?

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

- ก. คุณนามแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเศษ ๑ อติวิเศษ ๑ ។
- ข. คุณนามและศัพท์นาม เป็นได้ทั้ง ๓ ลिंगค์
- ค. คำว่า ยโส ในคำว่า ยโส ลพฺฐา น มชฺเชยฺย เป็นทุติยวิภคฺติ ។
เอา อํ เป็น โอ ។
- ฅ. ปุ่ลิ่งค์ มี่การันต์ ๕ คือ อ อี อี อู อู ។
- ง. ตั้งแต่ ทฺวิ จนถึง อฏฺจารส เป็นพหฺวจนเอย่างเดียว เป็น ๓ ลิ่งค์ ។

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาคูล

- ก. บัจจุบันกาล จดัเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ?
- ข. วิภคฺติหมวคธัซซัดตนี บอกลกาลอะไร ? แเปลว่าอย่างไร ?
- ค. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกั้มมวจา ?

๔. ได้ตอบคำถามนั้นต่อไปนี้

- ก. บัจจุบันกาล จดัเป็น ๓ คือ บัจจุบันแท้ ๑ บัจจุบันโกลัอดีต บัจจุบันโกลัอนาคต ๑ ។
- ข. บอกลอดีตกาล ตั้งแต่วันนี้ แเปลว่า แลัว, ถ่ามี อ อยู่หน้า แเปลว่า ได้.....แลัว ។
- ค. กิริยาศัพท์ใด กล่าวถึงสิ่งทีเขาใช้ให้บุคคลดทำ คือ แสดงว่าเป็นกิริยของสิ่งนั้น
กิริศัพท์นั้น ชื่อว่า เหตุกั้มมวจก ។

๕. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และ บัจจยมาด้วย

- ก. วิชานาติ สีเลนนาติ วิญญู ?
- ข. สิกฺขยิตฺติ สิกฺขา ?
- ค. สัณฺณยิตฺติ เอตยาติ สัณฺณนา ?

๕. ได้เขียนคำแปลพร้อมทั้งบอกรูป สาธนะ และ บัจจยของรูปวิเคราะห์ ต่อไปนี้ ดังนี้

- ก. วิชานาติ สีเลนนาติ วิญญู แเปลว่า (ผู้ใด) ย่อมรู้วิเศษ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า
ผู้รู้วิเศษ โดยปกติ เป็น กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในตัสสีละ ลง รุ บัจจย ។

ข. สิกขียตีติ สิกขยา แปลว่า (ธรรมชาติใด) อันเขาย่อมศึกษา เหตุนั้น (ธรรมชาตินั้น) ชื่อว่า อันเขาศึกษาเป็น กัมมรูป กัมมสาธนะ ลง อ ปัจจัย ฯ

ค. สำนุณียติ เอตยาติ สำนุณนา แปลว่า (เนื้อความ) อันท่านย่อมพรรณนาพร้อมด้วยวาจานั้น เหตุนั้น (วาจานั้น) ชื่อว่า เป็นเครื่องอันท่านพรรณนาพร้อม (แห่งเนื้อความ) เป็นกัมมรูป กรณสาธนะ ลง ยุ ปัจจัย ฯ

๖. ทวันทวสมาส กับ วิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส แปลกกันอย่างไร ?

๖. ทวันทวสมาส กับ วิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส แปลกกันอย่างไร คือ

วิเสสโนภยบท เป็นบทวิเสสนะทั้ง ๒ บท,

ทวันทวสมาส เป็นบทประธานทั้งสิ้น ฯ

๗. ภาวตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๗. ภาวตัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตุต ญย ตุตตน ตา ณ กณ ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

.....

๑. ในเบื้องต้น ผู้ศึกษาบาลี จำต้องมีความเข้าใจในเรื่องของไวยากรณ์ให้ดีเสียก่อน อยากทราบ ว่า อักษรวิธี ว่าด้วยอะไร จัดเป็น ๒ อย่าง มีอะไรบ้างในแต่ละอย่าง กล่าวถึงเรื่องอะไร ?
 ๑. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ อย่าง คือ สมัญญานิกธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็น สระ และ พยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์ ๑ สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน ๑ ฯ

๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรรมเท่าไร อะไรบ้าง อิจฺเจว เป็นสนธิอะไร ตัดและต่ออย่างไร ?
 ๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรรม ๕ คือ โลโป ลบ ๑ อาเทโส แปลง ๑ อากโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑ ปกติ ปกติ ๑ สยโลโค ช้อนพยัญชนะ ๑
อิจฺเจว เป็นอาเทศสนธิ ตัดเป็น อิติ-เอว ถ้าสระอยู่หลังแปลง ติ ที่ท่านทำเป็น ตย แล้ว ให้เป็น จจ ต่อเป็น อิจฺเจว ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. นามศัพท์ในภาษาบาลีนั้น ท่านแบ่งเป็นกี่ลिंग์ อะไรบ้าง ?
 - ข. ลिंग์ที่จัดตามสมมตินั้นท่านหมายความว่าอย่างไร ยกอุทาหรณ์มาคู่ด้วย ?
 - ค. จงยกตัวอย่างนามนามที่เป็นลिंग์เดียวมาคู่อย่างละ ๕ ศัพท์ ?

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. นามศัพท์ในภาษาบาลีนั้นท่านแบ่งเป็น ๓ ลिंग์ คือ ปุ่ลึงค์ เพศชาย ๑
อิตถीलึงค์ เพศหญิง ๑ นปุ่สกลึงค์ มิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง ๑ ฯ
 - ข. ลिंग์ที่จัดตามสมมตินั้น หมายความว่า เหมือนหนึ่งกำเนิดสตรี สมมติให้เป็นปุงลึงค์ และของที่ไม่มีวิญญูณสมมติให้เป็นปุงลึงค์ และอิตถीलึงค์

อุทาหรณ์ ทาโร เมีย สมมติให้เป็น ปุณฺณลึงค์ ปเทโส ประเทศ สมมติให้เป็น ปุณฺณลึงค์
ภุมิ แผ่นดิน สมมติให้เป็น อิตถิลึงค์

ค. ได้ยกตัวอย่างนามนามที่เป็นลึงค์เดียว อย่างละ ๕ ศัพท์ ดังนี้คือ

ปุณฺณลึงค์ ๑. อมโร เทวดา ๒. อาทิจฺโจ พระอาทิตย์ ๓. อินฺโท พระอินทร์
๔. อีโส คนเป็นใหญ่ ๕. อุทฺธิ ทะเล

อิตถิลึงค์ ๑. อจฺจรา นางอัปสร ๒. อาภา รัศมี ๓. อิทฺธิ ฤทธิ
๔. อีสฺยา งอนไถ ๕. อุพฺพฺ ควงดาว

นปุณฺณลึงค์ ๑. องฺกํ องค์ ๒. อารมฺมณฺ อารมณ์ ๓. อิณฺ หนี้
๔. อีริณฺ ทู่ง (นา) ๕. อุทฺกํ น้ำ ฯ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. วิภัตติอาชยาต เป็นเครื่องหมายให้รู้อะไร ?

ข. วิภัตติอาชยาต จัดเป็นกี่หมวด และในหมวดนั้น ๆ บอกกาลอะไร ?

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. วิภัตติอาชยาต เป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ บุรุษ ฯ

ข. วิภัตติอาชยาต จัดเป็น ๘ หมวด และในหมวดนั้น ๆ บอกกालดังนี้ คือ

หมวดวัตตมานา	บอก	ปัจจุบันกาล
หมวดปัญจมี	บอก	ความบังคับ ความหวัง ความอ่อนนอน
หมวดสัตตมี	บอก	ความยอมตาม ความกำหนด ความรำพึง
หมวดปโรกขา	บอก	อดีตกาลล่วงแล้วไม่มีกำหนด
หมวดหิยัตตนิ	บอก	อดีตกาลล่วงแล้ววานนี้
หมวดอชชัตตนิ	บอก	อดีตกาลล่วงแล้ววันนี้
หมวดภวิสสันติ	บอก	อนาคตกาลของปัจจุบัน
หมวดกาลาติปัตติ	บอก	อนาคตกาลของอดีต

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบนามกิตกัณั้น จัดเป็นที่พวก และแต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง ?

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบนามกิตกัณั้น จัดเป็น ๓ พวก คือ

หมวด กิตปัจจัย มีปัจจัย ๕ ตัว คือ กุ วิ ณี ญุ ตุ ฐ

หมวด กิจปัจจัย มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ข ญย

หมวด กิตกิจปัจจัย มีปัจจัย ๗ ตัว คือ อ อิ ณ ตเว ติ ตุ ญ ฯ

๖. สัมภาวนบุพพท กับ อวธารณบุพพท กัมมชารยสมาส ท่านแสดงลักษณะของบทหน้า และ บทหลังต่างกันอย่างไร จงยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ?

๖. สัมภาวนบุพพท กับ อวธารณบุพพท กัมมชารยสมาส ท่านแสดงลักษณะของบทหน้า และ บทหลังต่างกันดังนี้ คือ

สัมภาวนบุพพท มีบทหน้าอันท่านประกอบด้วย อิติ ศัพท์ บทหลังเป็นประธาน ดังนี้

ขตุติโย (อห) อิติ มาโน - ขตุติยมาโน มานะว่า (เราเป็น) กษัตริย์

สตโต อิติ สญญา - สตตสญญา ความสำคัญว่าสัตว์

อวธารณบุพพท มีบทหน้าอันท่านประกอบด้วย เอว ศัพท์ (เพื่อจะห้ามเนื้อความ อันอื่นเสีย)

ปญญา เอว ปโซโต - ปญญาปโซโต (ประทีป) อันโพล่งทั่วคือปัญญา

พุทฺโธ เอว รตนํ - พุทฺธรตนํ รัตนะคือพระพุทฺธเจ้า

๗. ในโคตตคัททิต มีปัจจัยกี่ตัว อะไรบ้าง ปัจจัยเหล่านั้น

เมื่อลงแล้วต้องทำอะไรบ้าง ?

๗. ในโคตตคัททิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ ฌายน ฌาน ฌะย ณี ฌิก ฌว ฌะร ปัจจัย เหล่านั้น เมื่อลงแล้วต้องทำดังนี้ คือ ถ้าสระอยู่หน้าศัพท์เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะ สังกโยคอยู่เบื้องหลังต้องพทุทธิ คือ ทิฆะ อ เป็น อา, วิการ อิ เป็น เอ, อุ เป็น โอ เว้นไว้ แต่สระที่อยู่หน้าศัพท์เป็นรัสสะ มีพยัญชนะสังโยค อยู่เบื้องหลังหรือเป็นทิฆะ ไม่ต้อง พทุทธิ และ พยัญชนะคือ ณ ต้องลบเสีย คงไว้แต่สระที่ ณ อาศัยและสระพยัญชนะอื่น ๆ

ปัญหาและบาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒

.....

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร ? พยัญชนะไหนจัดเป็น อโฆสะ, โฆสะ, สติล และ ธนิต ?

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มี ๓๓ ตัว

พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส ๑๑ ตัวนี้ จัดเป็น อโฆสะ

พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ฆ ง, ช ฌ ญ, ฑ ฒ ณ, ท ธ น, พ ภ ม, และ ย ร ล ว ส ห พ ๒๑ ตัวนี้ จัดเป็น โฆสะ

พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๓ ในวรรคทั้ง ๕ จัดเป็น สติล

พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ จัดเป็น ธนิต

ในคัมภีร์กัจจายนเภท แสดงไว้ว่า พยัญชนะ ที่สุดวรรค ๕ ตัว ก็เป็น สติล ฯ

๒. อาทศสนธิกิริโยปกรณในสระสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง โนหตุ เป็นสนธิอะไร ? ตัดและต่ออย่างไร ?

๒. อาทศสนธิกิริโยปกรณในสระสนธิ แบ่งเป็น ๒ คือ แปลงสระเบื้องหน้า ๑ แปลงสระเบื้องหลัง ๑ ฯ

โนหตุ เป็นสระสนธิ ตัดเป็น โนหิ - เอตุ ลบสระหน้า คือ อิ ที่สุดแห่งศัพท์ โนหิ เสีย ต่อเป็น โนหตุ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. สัพพนาม คืออะไร ? มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ข. ย, อญฺญ, ตุมฺห จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน ?

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ ดังนี้

ก. สัพพนาม คือ ชื่อสำหรับใช้แทนนามนาม ที่ออกชื่อมาแล้วเพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะหู มี ๒ คือ ปุริสสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑

ข. ย, อญฺญ จัดเป็นวิเสสนสัพพนาม ชนิด อนิยม ย ศัพท์นั้นพิจารณาเห็นว่า ไม่เป็นอนิยมแท้ทีเดียว เพราะเข้ากับ ตุมฺห, อมฺห ศัพท์ก็ได้ แต่เมื่อประสงค์แปล ย ศัพท์ว่า "ใด" แล้วก็ดูเหมือนเป็น อนิยมแท้

ตุมฺห จัดเป็น ปุริสสัพพนาม ฯ

๔. ธาตุ คืออะไร ? ท่านรวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด ? อะไรบ้าง ?

๔. ธาตุ คือ กิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก ท่านรวบรวมจัดไว้เป็น ๘ หมวด คือ

๑. หมวด ภู ธาตุ

๒. หมวด รุฐ ธาตุ

๓. หมวด ทิว ธาตุ

๔. หมวด สฺ ธาตุ

๕. หมวด กิ ธาตุ

๖. หมวด คหฺ ธาตุ

๗. หมวด ตนฺ ธาตุ

๘. หมวด จูรฺ ธาตุ ฯ

๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า กัตตุสาธนะ และ กรณสาธนะ ? สาธนะเหล่านี้ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร

ข. กิตปัจจัย ในกิริยากิตก์ มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ปัจจัยไหน บอกกาลอะไร ?

๕. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

ก. ศัพท์ใด เป็นชื่อของผู้ทำ คือ ผู้ประกอบกิจยานั้น เป็นต้นว่า กุมภกาโร ผู้ทำซึ่งหม้อ ศัพท์นั้น ชื่อว่า กัตตุสาธนะ ท่านบัญญัติ ให้แปลว่า "ผู้" ถ้างลงในอรรถแห่งศีลสึละ แปลว่า "ผู้.....โดยปกติ" ฯ

ผู้ทำ ๆ ด้วยสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น เป็นต้นว่า พนฺชนํ วัตถุเป็นเครื่องผูก ชื่อว่า
กรรมสาธนะ ที่เป็น กัตตุรูป แปลว่า " เป็นเครื่อง....." ก็ได้ "เป็นเหตุ....." ก็ได้ ที่เป็น
กัมมรูป แปลว่า "เป็นเครื่องอันเขา...." ก็ได้ "เป็นเหตุอันเขา...." ก็ได้ ฯ

ข . กิตปัจจย ในกิริยาภิกตฺก มี ๓ ตัว คือ อนุต, ตวานุต, ตาวิ

อนุต บอกปัจจุบันกาล ฯ

ตวานุต, ตาวิ บอกอดีตกาล ฯ

๖. อะไรชื่อว่าอภัยยิวาสมาส ? และอภัยยิวาสมาสนั้นมีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? จตุทฺทิสํ,
กตปฺลฺโย (ปฺริโส) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ?

๖. สมาสที่มีอุปสรรคและนิบาตอยู่ข้างหน้า ชื่อว่า อภัยยิวาสมาส

อภัยยิวาสมาส มี ๒ คือ อุปสรรคปฺพุพโก ๑ นิบาตปฺพุพโก ๑

จตุทฺทิสํ เป็น สมานาหารทิวาสมาส วิเคราะห์ว่า จตฺสฺโส ทิสฺยา จตุทฺทิสํ

กตปฺลฺโย (ปฺริโส) เป็นตติยาพหุพพิหิตสมาส วิเคราะห์ว่า กตํ ปฺลฺโยณฺ ยเณ โส
กตปฺลฺโย (ปฺริโส) ฯ

๗. สมุหัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๗. สมุหัตถิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ, ณฺ, ตา ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๓

.....

๑. บาลีไวยากรณ์ แบ่งเป็น ๔ ภาค มีอะไรบ้าง? และในภาคนั้น ๆ ว่าด้วยเรื่องอะไร?
๑. บาลีไวยากรณ์แบ่งเป็น ๔ ภาค คือ อักษรวิธี ๑, วจีวิภาค ๑, วากยสัมพันธ์ ๑, นันทลักษณ์ ๑ ๑
 - (๑) อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ คือ
สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์
สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่น ให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน
 - (๒) วจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ
นาม อพยยศัพท์ समास ตัทธิต อาขยต กิตก์
 - (๓) วากยสัมพันธ์ ว่าด้วยการกและประพันธ์ผูกคำพูดที่แบ่งไว้ในวจีวิภาคให้เข้าเป็น
ประโยคเดียวกัน
 - (๔) นันทลักษณ์ แสดงวิธีแต่งฉันท์ คือคาถาที่เป็นวรรณพฤทธิ และมาตราพฤทธิ ๑
๒. อะไรเรียกว่าสนธิ? ในสนธิ การต่อมี ๒ อย่าง อะไรบ้าง จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่าง
มาประกอบด้วย?
๒. ในภาษาบาลี มีวิธีต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องด้วยอักขระ เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง
เป็นอุปการะในการแต่งฉันท์และให้คำพูดสละสลวย เรียกว่าสนธิ ๑
 - ในสนธิการต่อมี ๒ อย่าง คือ ต่อศัพท์ที่มีวิภัติให้เนื่องด้วยศัพท์ที่มีวิภัติเหมือน
จตุตาโร อิม ต่อเข้าเป็น จตุตาโรเม เป็นต้น อย่าง ๑
 - ต่อบทสมาสย่ออักขระให้น้อยลงเหมือน กต อุปกาโร ต่อเข้าเป็น กโตปกาโร เป็นต้น
อย่าง ๑ ๑

๓. จงแจก อาจารย์ (อาจารย์) ด้วย อ การันต์ในปุงลิงค์ ซึ่งมีวิธีแจกอย่าง ปุริส (บุรุษ) มาก?

๓. แจก อาจารย์ (อาจารย์) ด้วย อ การันต์ในปุงลิงค์ ดังนี้

	เอกจัน	พหูจัน
ป.	อาจารย์	อาจารย์
ท.	อาจารย์	อาจารย์
ต.	อาจารย์	อาจารย์ อจฺริเย
จ.	อาจารย์สุ อจฺริยา อจฺริยคฺ	อจฺริยานํ
ปญ.	อจฺริยสุมา อจฺริยมฺหา อจฺริยา	อจฺริเย อจฺริเย
ฉ.	อจฺริยสุ	อจฺริยานํ
ส.	อจฺริยสุมี อจฺริยมฺหิ อจฺริเย	อจฺริเยสุ
อา.	อจฺริย	อจฺริยา ฯ

๔. อะไร ชื่อว่าอาขยาต ? ในอาขยาตนั้น ท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ? จงเขียนวิภัตติหมวดกาลาติปัตติ ฝ่ายปรัสบท มาก?

๔. ศัพท์กล่าวกริยา คือ ความทำ เป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ชื่อว่า อาขยาต ฯ

ในอาขยาตนั้นท่านประกอบด้วย วิภัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย ฯ

วิภัตติหมวดกาลาติปัตติ ฝ่ายปรัสบท คือ

	เอก.	พหู.
ป.	สุตา	สุตฺสุ
ม.	สุเส	สุสถ
อุ.	สุสํ	สุสามฺหา ฯ

สพฺพตา ประการทั้งปวง เป็นต้น ฯ
ถึ บัจจยฺย ลงในประการ หลัง กิ และ อิม อย่างนี้
กถึ ประการไร , อย่างไร
อิตุถึ ประการนี้ , อย่างนี้ ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

.....

๑. คำว่าอักษร ๆ นั้นว่าตามทีนักปราชญ์ท่านประสงค์ แบ่งเป็นทีอย่าง ? อะไรบ้าง ?
๑. คำว่าอักษร ๆ นั้น ว่าตามทีนักปราชญ์ท่านประสงค์ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือเป็นเสียงอย่างหนึ่ง เป็นตัวหนังสืออย่างหนึ่ง ๑

๒. พยัญชนะทีมีเสียงก้อง เรียกว่าอะไร ? ทีมีเสียงไม่ก้อง เรียกว่าอะไร ?
๒. พยัญชนะทีมีเสียงก้อง เรียกว่า โมสะ ทีมีเสียงไม่ก้อง เรียกว่า อโมสะ ๑

๓. นามนามแบ่งเป็นทีอย่าง อะไรบ้าง ?
๓. นามนามแบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ สาธารณนาม ๑ อสาธารณนาม ๑ ๑

๔. ในกิริยาอาขยาตนั้น แบ่งกาลทีเป็นประฐานได้ทีอย่าง ? อะไรบ้าง ?
๔. ในกิริยาอาขยาตนั้น แบ่งกาลทีเป็นประฐานได้ ๓ อย่าง คือ
กาลทีเกิดขึ้นเฉพาะหน้า เรียกว่า ปัจจุบันกาล ๑
กาลล่วงแล้ว เรียกว่า อดีตกาล ๑
กาลทียังมาไม่ถึง เรียกว่า อนาคตกาล ๑ ๑

๕. กิตกันั้น เป็นชื่อของศัพท์ประเภทไหน ? มีทีอย่าง ? อะไรบ้าง ?
๕. กิตกันั้น เป็นชื่อของศัพท์ทีท่านประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์ และกิริยาศัพท์ทีต่าง ๆ กัน มี ๒ อย่าง คือนามกิตกั ๑ กิริยากิตกั ๑ ๑

๖. กัมมชารยสมาส ได้แก่ศัพท์ประเภทไหน ?

๖. กัมมชารยสมาส ได้แก่นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัติและวณะเป็นอย่างเดียวกันบทหนึ่งเป็น
ประธาน คือเป็นนามนาม, บทหนึ่งเป็นวิเสสณะ คือเป็นคุณนาม หรือเป็น คุณนามทั้ง
๒ บท มีบทอื่นเป็น ประธาน ที่ทำนย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อ กัมมชารยสมาส ฯ

๗. ในภาวตัดัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๗. ในภาวตัดัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต, ฌย, ตตณ, ตา, ฌ, กณ ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

.....

๑. พยัญชนะวรรคและอวรรค มีอย่างละเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๑. พยัญชนะวรรคมี ๒๕ ตัว และ พยัญชนะอวรรคมี ๘ ตัว

พยัญชนะวรรคมี ๒๕ ตัว คือ

ก ข ค ฉ ม ง เรียกว่า ก วรรค

จ ฉ ช ฌ ญ เรียกว่า จ วรรค

ฎ ฏ ฑ ฒ ณ เรียกว่า ฎ วรรค

ต ถ ท ธ น เรียกว่า ต วรรค

ป ผ พ ภ ม เรียกว่า ป วรรค

พยัญชนะอวรรคมี ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ อ ๑

๒. สนธิกริโยปกรณ์คืออะไร ? มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๒. สนธิกริโยปกรณ์คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ มี ๘ อย่าง คือ โลโป ลบ ๑ อาเทโส แปลง ๑ อากโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑ ปกติ ปรกติ ๑ ทีโฆ ทำให้ยาว ๑ รสุส ทำให้สั้น ๑ สยโลโค ซ้อนตัวอักษร ๑ ๑

๓. สัพพนามคืออะไร ? แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ? เอต อญญ อมฺห จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน ?

๓. สัพพนาม คือ ศัพท์สำหรับใช้แทนชื่อคนและสิ่งของที่ออกชื่อมาแล้วข้างต้น

เพื่อจะไม่ให้เป็นการซ้ำซาก แบ่งเป็น ๒ คือ ปุริสสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑ ๑

เอต อญญ เป็นวิเสสนสัพพนาม

อมฺห เป็นปุริสสัพพนาม

๖. อะไรชื่อวันทวสมาส ? และวันทวสมาสนั้นมีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? จนุทิมสุรียา ,
สมถวิปสุสน์ จัดเป็นอย่างไร ?

๖. นามศัพท์ ตั้งแต่ ๒ ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อ วันทวสมาส ฯ

วันทวสมาสนั้นมี ๒ คือ สมหาโร ๑ อสมหาโร ๑

จนุทิมสุรียา เป็น อสมหาระ

สมถวิปสุสน์ เป็น สมาระ ฯ

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ปณฺหิตฺตโร , เสยฺโย , เขฏฺโฐ ลงปัจจัย
ตัวไหน ?

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร , ตม , อียิสฺสก , อีย , อิกฺก ฯ

ปณฺหิตฺตโร ลง ตร ปัจจัย

เสยฺโย ลง อีย ปัจจัย

เขฏฺโฐ ลง อิกฺก ปัจจัย ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

.....

๑. อักขระที่ใช้ในภาษาบาลีมีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? พวกไหนได้ชื่อว่า สระ ทิฆะ และ รัสสะ ?

๑. อักขระที่ใช้ในภาษาบาลีมี ๔๑ ตัว คือ

อ	อา	อิ	อี	อุ	อุ	เอ	โอ,
ก	ข	ค	ฌ	ง,			
จ	ฉ	ช	ฌ	ณ,			
ฎ	ฏ	ฑ	ฒ	ณ,			
ต	ถ	ท	ธ	น,			
ป	ผ	พ	ภ	ม,			
ย	ร	ล	ว	ศ	ห	ฬ	อิ ๑

อักขระ ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ชื่อว่า สระ ๑

สระ ๕ ตัว คือ อา อี อู เอ โอ ชื่อ ทิฆะ ๑

สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อ รัสสะ ๑

๒. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. อะไรเรียกว่าสนธิ ?

ข. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริยาปกครองเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๒. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ ดังนี้

ก. วิธีต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท และให้คำพูดสละสลวย เรียกว่า สนธิ ?

ข. ในพยัญชนะสนธิได้สนธิกิริยาปกครอง ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ สยโลโค ๑ ๑

๓. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า สังขยา? แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? ตั้งแต่ไหนเป็นเอกวจนะอิติถึงค้อย่างเดียว

๓. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนามชื่อว่า สังขยา ๑

สังขยานั้นแบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยา ๑ ปุณฺณสังขยา ๑ ๑

ตั้งแต่ เอกุณฺวิสติ ถึง อฏฺฐนฺนุติ เป็นเอกวจนะอิติถึงค้อย่างเดียว ๑

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. วิภัติหหมวดอักษัตตนิ บอกกาลอะไร? แปลว่าอย่างไร?

ข. ปัจจัยในกัตตุวจากมีเท่าไร? อะไรบ้าง?

๔. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ ดังนี้

ก. วิภัติหหมวดอักษัตตนิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้

แปลว่า แล้ว ถ้ามี อ อยู่หน้าแปลว่า ได้แล้ว ๑

ข. ปัจจัยในกัตตุวจากมี ๑๐ ตัว คือ อ, เอ, ย, ณฺ, ฉา, นา, ฉหา, โอ, เณ, ฉย ๑

๕. ศัพท์เช่นไรชื่อกรณสาธนะ? และสาธนะนี้ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นรูปและสาธนะอะไร?

ก. ฌมฺม จรติ สีเลนาคิ ฌมฺมจารี ๑

ข. สยนฺติ เอตุถาคิ สยน์ ๑

๕. ผู้ทำ ๑ ด้วยสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น ชื่อว่า กรณสาธนะ กรณสาธนะนี้ท่านบัญญัติให้แปลว่า เป็นเครื่อง ก็ได้ แปลว่า เป็นเหตุ ก็ได้

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นรูปและสาธนะ ดังต่อไปนี้

ก. ฌมฺม จรติ สีเลนาคิ ฌมฺมจารี เป็น กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ ๑

ข. สยนฺติ เอตุถาคิ สยน์ เป็น กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ๑

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. ปลูก อินุทริยานิ ปลูกจินุทริยัม ฯ

ข. ทรถสุส อภาโว นิทฺทรณํ ฯ

ค. สทฺฐา เอว ฐนํ สทฺฐาฐนํ ฯ

ฃ. สลฺยชาติ สํเวโค ยสุส โส สลฺยชาติสํเวโค (ชโน) ฯ

ง. ปตฺต จ จิวฺรณฺจ ปตฺตจิวฺรํ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. ปลูก อินุทริยานิ ปลูกจินุทริยัม

เป็นสมาหารทิกุสมาส

ข. ทรถสุส อภาโว นิทฺทรณํ

เป็นอัพยธิภาวสมาส

ค. สทฺฐา เอว ฐนํ สทฺฐาฐนํ

เป็นอวธารณบุพพบท กัมมชารยสมาส

ฃ. สลฺยชาติ สํเวโค ยสุส โส สลฺยชาติสํเวโค (ชโน)

เป็นจุดติพหูพหิสมาส

ง. ปตฺต จ จิวฺรณฺจ ปตฺตจิวฺรํ

เป็นสมาหารวันทวสมาส

๗. ในชาดาทิตฺททิตฺต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? สากุณิโก , ปุริโม , สุมะโรส ลงปัจจัยอะไร ? ในตฺททิตฺตไหน ?

๗. ในชาดาทิตฺททิตฺต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ อิม อีย กิย ฯ

สากุณิโก ลง ฃก ปัจจัย ใน ตฺรตฺยาทิตฺททิตฺต

ปุริโม ลง อิม ปัจจัย ใน ชาดาทิตฺททิตฺต

สุมะโรส ลง ส ปัจจัย ใน ตทฺสสฺตติตฺททิตฺต ฯ

ปัญหาบาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓

.....

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักษร มี คือ ?

ข. พยัญชนะที่มีเสียงก้องเรียกว่า ได้แก่พยัญชนะ

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. ฐานที่ตั้งของอักษร มี ๖ คือ กุณโจ คอ, ตาลุ เพดาน, มุทธา ศีรษะก็ว่า ปุ่มเหงือกก็ว่า ทนุโต ฟัน, โอฏฐู ริมฝีปาก, นาลิกา จมูก

ข. พยัญชนะที่มีเสียงก้องเรียกว่า โฆสะ ได้แก่พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฌ ง, ช ฌ, ฑ ฌ, ฌ, ท ฐ น, พ ภ ม, และ ย ร ล ว ห พ, ๒๑ ตัวนี้เป็น โฆสะ ๙

๒. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ในสระสนธิ อาเทโส มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ข. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร? อะไรบ้าง?

๒. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ในสระสนธิ อาเทโส มี ๒ คือ แปลงสระเบื้องหน้า ๑ เบื้องหลัง ๑

ข. ในนิคคหิตสนธิได้สนธิกริโยปกรณ์ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ศัพท์เช่นไรเรียกว่า อัพยศัพท์ ?

ข. นิบาตต่อไปนี้บอกอะไร เสว , พหิทฺฐา , อิว , น , สเจ ?

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ศัพท์อีกจำพวกหนึ่งจะแจกด้วยวิภัตติทั้ง ๗ ไม่ได้ แปลงรูปไปต่างๆเหมือนนามทั้ง

๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่อย่างเดียว ศัพท์เหล่านี้เรียกว่า อัพยศัพท์

ข. เสว นิบาตบอกกาล

พหิทฺฐา นิบาตบอกที่

อิว นิบาตบอกอุปมาอุปไมย

น นิบาตบอกปฏิเสธ

สเจ นิบาตบอกปริกัป ฯ

๔. บุรุษในอาขยาตมีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? จะทราบบุรุษได้ต้องอาศัยอะไร ? จงเขียนวิภัตติ
หมวด อชฺชัตตนิ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ?

๔. บุรุษในอาขยาต มี ๓ คือ ประถมบุรุษ ๑ มัชฌมบุรุษ ๑ อุตตมบุรุษ ๑ ฯ

จะทราบได้ต้องอาศัยวิภัตติ ฯ

ได้เขียนวิภัตติหมวดอชฺชัตตนิ เฉพาะฝ่ายปรัสสบท คือ

ป. อี อู๋

ม. โอ ตฤ

อุ. อี มุหา ฯ

๕. ศัพท์เช่นไรชื่อว่าอริกธนะ ? และสาธนะนี้ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ?
รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นรูปและสาธนะอะไร ?

ก. ทุกุเขน รุกขียตีติ ทุรกุขํ ฯ

ข. วินนติ เตนนติ วินโย ฯ

๕. ผู้ทำ ฯ ในที่ใดศัพท์ที่เป็นชื่อของที่นั้นเป็นต้นว่า จานํ ที่ตั้ง, ที่ยืน, อาสนํ ที่นั่ง, สยนํ ที่นอน ชื่อว่าอริกธนะสาธนะ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่” ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา” ฯ

ก. ทุกุเขน รุกขียตีติ ทุรกุขํ เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ

ข. วินนติ เตนนติ วินโย เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็น

ก. ฌาณํ จกขุ อิว ฌาณจกขุ ฯ

ข. พนุชฌา มุตโต พนุชฌามุตโต (สตุโต) ฯ

ค. จิวสุส ยตุตโก ปริจฺเจโท ยาวชีวํ ฯ

ฌ. วิโต ราโค ยสุมา วิตราโค (ภิกฺขุ) ฯ

ง. นตฺถิ ตสฺส ปุตุตตติ อปุตุตโต ฯ

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็น

ก. ชื่อ วิเสสโนปมบต กัมมชารยสมาส

ข. ชื่อ ปัญฺจมีตํปฺปฺริสสมาส

ค. ชื่อ นิปาตปุพฺพกะ อภัยยิภาวสมาส

ฌ. ชื่อ ปัญฺจมีพหุพฺพิหิสมาส

ง. ชื่อ น บุปฺพบต พหุพฺพิหิสมาส

๘. ในสมุหัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ทิวาทลี, ปณฺณวา, โกสลฺลํ ลงปัจจัย
อะไร? ในถิตไหน?

๘. ในสมุหัตถิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณ,ณ,ตา

ทิวาทลี ลง อ ปัจจัย ในปุณฺณถิต

ปณฺณวา ลง วนฺตฺ ปัจจัย ในคทฺสสฺสถิตถิต

โกสลฺลํ ลง ณย ปัจจัย ในภาวถิต

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘

.....

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. อักษรวิधि ว่าด้วยอักษรจัดเป็น ๒ คือ

ข. กรณ์ที่ทำอักษร มี ๔ คือ

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. อักษรวิधि ว่าด้วยอักษรจัดเป็น ๒ คือ สมัญญานิกธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็น สระและพยัญชนะ พร้อมทั้งฐานกรณ์ ๑ สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน ๑

ข. กรณ์ที่ทำอักษร มี ๔ คือ

ชีวหามหุฒิ ท่วมกลางลิ้น เป็นกรณ์ของอักษรที่เป็น ตาลุชะ ๑

ชีวโหปคัค ถัดปลายลิ้นเข้ามา เป็นกรณ์ของอักษรที่เป็น มุทชะ ๑

ชีวหคัค ปลายลิ้น เป็นกรณ์ของอักษรที่เป็น ทันตชะ ๑

สกฎจัน ฐานของตน เป็นกรณ์ของอักษร ที่เหลือนอกจากนี้คือ กณชะ โกฎชะ นาสิกกฎจันชะ ๑

๒. สนธิกริโยปกรณคืออะไร ? ในสระสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๒. สนธิกริโยปกรณคือ วิธีที่เป็นอุปการะแก่การทำสนธิ ในสระสนธิได้สนธิกริโยปกรณ ๗ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ วิกาโร ๑ ปกติ ๑ ทีโฆ ๑ รสุต ๑ ฯ

๓. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวจนะไว้เท่าไร ? อะไรบ้าง ? วจนะนั้นมีเครื่องหมายให้แปลกกันที่ไหน ?

๓. คำพูดในบาลีภาษาจัดเป็นวจนะไว้ ๒ คือ เอกวจนะ ๑ พหุวจนะ ๑

วจนะนั้นมีเครื่องหมายให้แปลกกันที่ท้ายศัพท์ เหมือนคำว่า ปุริโส ชายคนเดียว เป็นเอกวจนะ ปุริสา ชายหลายคน เป็นพหุวจนะ ฯ

๔. วิภัติอาชยัต จัดเป็นกี่หมวด ? หมวดนั้น ๆ บอกกาลอะไร ? จงเขียนวิภัติหมวด ปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัศสพทมาดู ?

๔. วิภัติอาชยัต จัดเป็น ๘ หมวด คือ

หมวด วตุตมานา ปญจมี สตุตมี บอกปัจจุบันกาล

หมวด ปโรกขา หียตุตนิ อชุตตนิ บอกอดีตกาล

หมวด ภวิสฺสนฺติ กาลาติปฺตติ บอกอนาคตกาล

วิภัติหมวด ปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัศสพท ดังนี้คือ

	เอก	พหู
ป .	ตุ	อนตุ
ม .	หิ	ถ
อุ .	มิ	ม ๆ

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกริยาภิกตฺก แบ่งเป็นกี่หมวด ? อะไรบ้าง ? ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร ? รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปและสาธนะอะไร ?

ก. กจฺณนฺติ เอตุถาติ คติ ฯ

ข. ภูณชิตพฺพนฺติ โภชนํ ฯ

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกริยาภิกตฺก แบ่งเป็น ๓ หมวด คือ

กิตปัจจัย มีปัจจัย ๓ ตัว คือ อนตุ ตวนตุ ตาวิ ๑

กิจปัจจัย มีปัจจัย ๒ ตัว คือ อนีย ตพฺพ ๑

กิตกิจปัจจัย มีปัจจัย ๕ ตัว คือ มาน ต ตฺวน ตฺวา ตฺวาน ๑

อนตุ มาน บอกปัจจุบันกาล

อนีย ตพฺพ บอกความจำเป็น

ตวนตุ ตาวิ ตฺวน ตฺวา ตฺวาน บอกอดีตกาล ฯ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปและสาธนะ ดังนี้คือ

ก. กจฺณนฺติ เอตุถาติ คติ ฯ เป็น กัตตฺรูป อธิกรณสาธนะ

ข. ภูณชิตพฺพนฺติ โภชนํ ฯ เป็น กัมมรูป กัมมสาธนะ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. สีสถจ สมภูจถจ สีสถภูจ (จანი) ฯ
- ข. สห มจฺนเรน ยํ วตฺตตีติ สมจฺนเร (จิตฺตํ) ฯ
- ค. สํสारे ทุกฺขํ สํสારทุกฺขํ ฯ
- ฅ. สมโณ จ พุราหุโณ จ สมณพุราหุณฺณา ฯ
- ง. อาคตา สมณา ยํ โส อาคตสมโณ (อาราโม) ฯ

๖. สมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ มีชื่อคังต่อไปนี้

- ก. สีสถจ สมภูจถจ สีสถภูจ (จანი) ฯ ชื่อ วิเสสโนภยบท กัมมชารยสมาส
- ข. สห มจฺนเรน ยํ วตฺตตีติ สมจฺนเร (จิตฺตํ) ฯ ชื่อ สหบุพพบท พหุพพิหีสมาส
- ค. สํสारे ทุกฺขํ สํสારทุกฺขํ ฯ ชื่อ สัตตमितํปฐีสมาส
- ฅ. สมโณ จ พุราหุโณ จ สมณพุราหุณฺณา ฯ ชื่อ อสมาหาร ทวันทวสมาส
- ง. อาคตา สมณา ยํ โส อาคตสมโณ (อาราโม) ฯ ชื่อ ทุติยาพหุพพิหีสมาส

๗. ในโคตตตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ปุชนีโย, สติมา, ทูริชา ลงปัจจัยอะไร ?
ในตัทธิตไหน ?

๗. ในโคตตตัทธิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ, ฌายน, ฌาน, ฌเญย, ฌิ, ฌิก, ฌว, ฌเณร ฯ

ปุชนีโย ลง อีย ปัจจัย ใน ฐานตัทธิต

สติมา ลง มนฺตุ ปัจจัย ใน ตทฺสสํตติตัทธิต

ทูริชา ลง ธา ปัจจัย ใน วิภาคตัทธิต

๓. วิภัตตินามนั้นมีกี่ตัว ๆ แบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง

๓. วิภัตตินามนั้น มี ๑๔ ตัว ๆ

แบ่งออกเป็นเอกวจนะ ๗ พหูวจนะ ๗ ๆ

ปฐมา	ที่ ๑	ลี	โย
ทุติยา	ที่ ๒	อ	โย
ตติยา	ที่ ๓	นา	หิ
จตุตถิ	ที่ ๔	ส	น
ปณจมี	ที่ ๕	สุมา	หิ
ฉฐี	ที่ ๖	ส	น
สप्तตมี	ที่ ๗	สุมี	สุ ๆ

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. กิริยาศัพท์เช่นไร ชื่อกัมมวาก ๑

ข. ปัจจัยในเหตุกัตตวาก มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ

๔. ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

ก. กิริยาศัพท์ใดกล่าวสิ่งที่บุคคลพึงทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของกรรมนั่นเอง กิริยาศัพท์นั้น ชื่อกัมมวาก ๑

ข. ปัจจัยในเหตุกัมมวาก มี ๔ ตัว ๆ คือ เณ ฌย ฌาเป ฌาปย ๆ

๕. ต ปัจจัยในกิริยาภิตต์ เมื่อประกับธาตุซึ่งมี รุ หรือ ส เป็นที่สุดแปลง ต เป็นอะไรได้บ้าง ๆ จงตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ ๆ รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูปและสาธนะอะไร

ก. ฌมมံ วตตุํ สีตมสุสาติ ฌมมวาที ๑

ข. ลิกฺขณํ ลิกฺขา ๑

๕. ธาตุซึ่งมี ร เป็นที่สุด แปลง ต เป็น ณฺณ ยกตัวอย่างเช่น ชินฺโน ๑
ธาตुซึ่งมี ส เป็นที่สุด แปลง ต เป็น ฏฺฐ ยกตัวอย่างเช่น ตฺฐุโจ ๑
ก. เป็นสมาสรูป ตั้สเสีสาธนะ ๑
ข. เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ๑

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้
ก. รณฺโณ ปุตุโต ราชปุตุโต ๑
ข. พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ ๑
ค. ปตุโต จ จีวรณฺจ ปตุตจิวรี ๑
ฌ. กตํ ปุณฺณํ เยน โส กตปุณฺโณ (ปุริโธ)
ง. นครสฺส พหิ พหิโนครี ๑

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้
ก. ชื่อฉัฏฐิตุปฺปรีสมาส ๑
ข. ชื่ออวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ๑
ค. ชื่อสมาหารวันทวสมาส ๑
ฌ. ชื่อตติยาพหุพหิสมาส ๑
ง. ชื่อนิบาดบุพพบท อัပ္ยยีภาวสมาส ๑

๗. ในตทสัตถิตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ สุจิ, อโยมยํ, นาวิโก ลงปัจจัยอะไร ๑
ในตัทธิตไหน ๑

๗. มี ปัจจัย ๕ ตัว คือ วิ ส ลี อิก ร วนฺต มนฺตุ ณฺ ๑
สุจิ ลง อี ปัจจัย ในตทสัตถิตัทธิต ๑
อโยมยํ ลง มย ปัจจัย ในปกติตัทธิต ๑
นาวิโก ลง ฉิก ปัจจัย ในตรตยาทิตัทธิต

พระศรีสุธรรมโมลี สมจิตฺโต วัดโมลีโลกยาราม

เฉลย.

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

.....

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. บาลีไวยากรณ์แบ่งเป็น.....ภาค คือ..... ๑

ข. สระมีมาตราเบา.....ตัว คือ.....ชื่อว่า รัสสะ ๑

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. แบ่งเป็น ๔ ภาค คือ อักษรวิธี ๑ วจิวภาค ๑ วากยสัมพันธ์ ๑ นันทลักษณ์ ๑ ๑

ข. มี ๓ ตัว คือ อะ อิ อุ ชื่อว่า รัสสะ ๑

๒. อาเทศในสระสนธิมีกี่อย่าง ๑ อะไรบ้าง ๑ ชุมมญจเร เป็นสนธิอะไร ๑

๒. มี ๒ อย่าง คือ แปลงสระหน้า ๑ แปลงสระหลัง ๑ ๑

ชุมมญจเร เป็นอาเทศนิกคหิตสนธิ ๑

๓. อะไรจัดเป็นนามนาม ๑ แบ่งออกเป็นเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ และนามนามนั้น เป็นได้กี่ลิงค์ ?

๓. นามที่เป็น ชื่อของคน, สัตว์, ที่, สิ่งของ, จัดเป็นนามนาม, แบ่งออกเป็น ๒ ๑

สาธารณนาม ๑ อสาธารณนาม ๑ ๑ นามนามเป็นได้ ๓ ลิงค์ ๑

๔. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าอาขยาต ๑ ในอาขยาตนั้นท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ๑

จงเขียนวิภัตติ หมวดกวิสสันติ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาตุ ๑

๔. ศัพท์ที่กล่าวกริยาคือความทำเป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ชื่อว่า อาขยาต ๑

ประกอบด้วย วิภัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย ๑

ปรสฺสปรทํ

	เอก.	พหู.
ป.	สฺสติ	สฺสนฺติ
ม.	สฺสตี	สฺสถ
อุ	สฺสามิ	สฺสาม

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากัตตุสาธนะ ฯ และกัตตุสาธนะนั้นท่านบัญญัติให้ แปลว่าอย่างไร ฯ
 กิริยาภคค์คือ ตินฺโน, ปมฺชฺช แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ

๕. ศัพท์ใดเป็นชื่อของผู้ทำ คือ ผู้ประกอบกิจยานั้น เป็นต้นว่า กุมฺภกาโร ผู้ทำซึ่งหม้อ
 ศัพท์นั้นชื่อว่า กัตตุสาธนะ ฯ

ให้แปลว่า ผู้ ถ้างลงในอรรถแห่งตัสสิตะ แปลว่า ผู้- โดยปกติ ฯ

ตินฺโน แปลว่า ข้ามแล้ว ปมฺชฺช แปลว่า ประมาทแล้ว ฯ

- ตินฺโน สำเร็จรูปมาจาก ตฺร ธาตุ ในความข้าม ต ปัจจัย ธาตุมี ร เป็นที่สุด
 อยู่หน้า แปลง ต เป็น ฌณ แล้วลบที่สุดธาตุเสีย ลง อิ อากม ต้นธาตุ ฯ

- ปมฺชฺช สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า มฺท ธาตุในความประมาท ตฺวา ปัจจัย
 อุปสัคอยู่หน้า แปลง ตฺวา เป็น ย ธาตุที่มี ท เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับ ที่สุด
 ธาตุ เป็น ชฺช ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าอัพยยิภาวสมาส ฯ และอัพยยิภาวสมาณั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ
 อนุโตปาสาทํ, นิทฺทรถํ จัดเป็นอย่างไรหน ฯ

๖. สมาส ที่มีอุปสัคหรือนิบาตอยู่ข้างหน้า ชื่อว่า อัพยยิภาวสมาส ฯ

มี ๒ อย่าง คือ อุปสัคบุพพกะ ๑ นิบาตบุพพกะ ๑ ฯ

อนุโตปาสาทํ จัดเป็น นิบาตบุพพกะ,

นิทฺทรถํ จัดเป็น อุปสัคบุพพกะ ฯ

๗. ในภาวตั้งทฐิต มีปัจจัยเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ สามณฺณํ, นาวิโก, ปุณฺณวา ลงปัจจัยอะไร ๆ ในตั้งทฐิตไหน ๆ

๗. มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตุต, ญย, ตุตฺน, ตา, ณ, กุณ ฯ

- **สามณฺณํ** ลง ญย ปัจจัย ใน ภาวตั้งทฐิต ฯ

- **นาวิโก** ลง ฦิก ปัจจัย ใน ทรตยาหิตตั้งทฐิต ฯ

- **ปุณฺณวา** ลง วนฺตุ ปัจจัย ใน ตทสสัตถิตตั้งทฐิต ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕

.....

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. สระที่เป็น.....ชื่อ ครู มีเสียงหนัก ?

ข. ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ..... เรียกว่า ทนุโตฏจโซ ?

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. สระที่เป็นรัสสะ มีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อ ครู มีเสียงหนัก ?

ข. ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฟันและริมฝีปาก เรียกว่า ทนุโตฏจโซ ?

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรรมเท่าไร อะไรบ้าง ? เอตทโวจ เป็นสนธิอะไร ?

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรรม ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑

เอตทโวจ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

๑. อะไรจัดเป็นคุณนาม ? แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๑. นามที่แสดงลักษณะของนามสำหรับหมายให้รู้ว่า นามนามนั้นดีหรือชั่ว เป็นต้น จัดเป็น
คุณนาม

แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑

๔. ธาตุคืออะไร ? ธาตุนั้นท่านรวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด ? อะไรบ้าง ?

๔. ธาตุคือกิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก

จัดเป็น ๘ หมวด คือ

หมวด ภู ธาตุ ๑

หมวด รุ ธาตุ ๑

หมวด ทิว ธาตุ ๑

หมวด สฺ ธาตุ ๑

หมวด กี ธาตุ ๑

หมวด กหฺ ธาตุ ๑

หมวด ตนฺ ธาตุ ๑

หมวด จรู ธาตุ ๑

๕. ในกิริยาภิกค์ แบ่งกาลที่เป็นประธานได้เท่าไร ? และแบ่งให้ละเอียดออกอีกเป็นเท่าไร ?
อะไรบ้าง ฯ

๕. ในกิริยาภิกค์ แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๒ ฯ

แบ่งให้ละเอียดอีก

ปัจจุบันกาลแบ่งเป็น ๒ คือ ปัจจุบันแท้ ๑ ปัจจุบันกาลย้อนอดีต ๑

อดีตกาลแบ่งเป็น ๒ คือ ล่วงแล้ว ๑ ล่วงเสร็จแล้ว ๑ ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อพหูพหิสมาส ? และพหูพหิสมาสนั้น มีเท่าไร อะไรบ้าง ? รูป
วิเคราะห์ต่อไปนี้ จัดเป็นพหูพหิสมาสอะไร ?

ก. วิโต ราโค ยสุมา โส วิตราโค (ภิกขุ) ?

ข. อาคตา สมณา ย โส อาคตสมโณ (อาราโม) ?

๖. สมาสที่มีบทร้องเป็นประธาน ชื่อ พหูพหิสมาส ฯ

พหูพหิสมาส นั้นมี ๖ อย่าง คือ

ทุตติยาพหูพหิสมาส ๑

ตติยาพหูพหิสมาส ๑

จตุตถิยาพหูพหิสมาส ๑

ปัญจมีพหูพหิสมาส ๑

ฉกฺฐิพหูพหิสมาส ๑

สัตตมีพหูพหิสมาส ๑ ฯ

ก. จัดเป็นปัญจมีพหูพหิสมาส ๑ ฯ

ข. จัดเป็นทุตติยาพหูพหิสมาส ๑ ฯ

๗. ในอัมพยัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? สหายตา ลงปัจจัยอะไร ? ในตัทธิตไหน ?

๗. ในอัมพยัตถิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ตา ถิ ฯ

สหายตา ลง ตา ปัจจัย ในภาวตัทธิต ฯ

พระศรีสุธรรมโมลี สมจิตโต วัดโมลีโลกยาราม

เฉลย.

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

.....

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

" อักษรที่เหลือจากสระมี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุดชื่อ.....
แปลว่า.....มี.....ตัวแบ่งเป็น.....พวก คือ....." ?

๑. เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

อักษรที่เหลือจากสระมี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุดชื่อ พยัญชนะ แปลว่า ทำ
เนื่อความให้ปรากฏ มี ๓๓ ตัวแบ่งเป็น ๒ พวก คือ วรรค ๑ , อวรรค ๑ ฯ

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร ? อะไรบ้าง ? โนเหตุเป็นสนธิอะไร ?

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๗ อย่าง คือ โลโป ๑ , อาเทโส ๑ , อาคโม ๑ , วิกาโร ๑ ,
ปกติ ๑ , ทีโม ๑ , รสฺสํ ๑ ฯ โนเหตุเป็น โลโปสระสนธิ ฯ

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่า อพยยศัพท์ ? ได้แก่ศัพท์จำพวกไหนบ้าง ? เฉพาะอุปสัคใช้อย่างไร ?

๓. ศัพท์ที่จะแจกด้วยวิภคิตทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่เป็น
อย่างเดียว ศัพท์เหล่านี้ เรียกว่า อพยยศัพท์ "ได้แก่ศัพท์จำพวก อุปสัคบ้าง นิบาตบ้าง ปัจจัย
บ้าง ฯ

เฉพาะอุปสัค ใช้นำหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำหน้านามมีอาการคล้าย
คุณศัพท์ เมื่อนำหน้ากริยามีอาการคล้ายกริยาวิเศษณะ ฯ

๔. อะไรจัดเป็นวาก ? มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? จงเขียนวิภัตติหมวด อັชชัตตนิ เฉพาะ ฝ่ายปริสสบทมาดู ?

๔. กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วยวิภัตติ กาล บท วณะ บุรุษ ชาติ ดังนี้ จัดเป็นวาก ๗

วาก นั้น มี ๕ อย่าง

คือ กัตตุวาก ๑ กัมมวาก ๑ ภาววาก ๑ เหตุกัตตุวาก ๑ เหตุกัมมวาก ๑

วิภัตติหมวด อັชชัตตนิ เฉพาะฝ่ายปริสสบท ดังนี้

	เอก	พหู
ป.	อี	อุ
ม.	โอ	ตุถ
อุ.	อี	มหา ๗

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าอธิกรณสาธนะ ? และอธิกรณสาธนะนั้น ท่านบัญญัติให้แปลว่า อย่างไร ? กิริยาภิกถ์ คือ หนุโจ, ปหาย แปลว่าอย่างไร ? สำเร็จรูปมาจากอะไร ?

๕. ผู้ทำ ๆ ในที่ใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของที่นั้น เป็นต้นว่า जान ที่ตั้ง ที่ยืน ชื่อว่าอธิกรณสาธนะ และ อธิกรณสาธนะ ท่านบัญญัติให้แปลว่า เป็นที่..... ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า เป็นที่อันเขา ๗

หนุโจ แปลว่ารำเริงแล้ว สำเร็จรูปมาจาก หสุ ชาติ ในความหวัระะ ต ปัจจย ชาติมี ส เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ฐ แล้วลงที่สุดชาติ

ปหาย แปลว่า ละแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า हा ชาติในความละ ตฺวา ปัจจย อุปสัคอยู่หน้า แปลง ตฺวา เป็น ย ๗

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าวันทวสมาส ? และวันทวสมาสนั้น มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? สมณพฺราหฺมณา, ปตฺตจิวรี จัดเป็นอย่างไรน ?

๖. สมาสที่มีนามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าวันทวสมาส มี ๒ อย่าง คือ สมาหาระ ๑ อสมาหาระ ๑

สมณพฺราหฺมณา จัดเป็นอสมาหาระ ,

ปตฺตจิวรี จัดเป็นสมาหาระ ๗

๗. ในสมุหัตถัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ชนตา, สติมา, จตุตโถ ลงปัจจัยอะไร ?
ในตัทธิตไหน ?

๗. ในสมุหัตถัทธิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ ฌ ตา ฯ

ชนตา ลง ตา ปัจจัย ในสมุหัตถัทธิต,
สติมา ลง มนฺตุ ปัจจัย ในตทสสัตถัทธิต,
จตุตโถ ลง ถ ปัจจัย ในปุรณัตถัทธิต

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๐

.....

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. สระที่เป็น.....ชื่อลหุ มีเสียงเบา ?

ข. อักขระ ๘ ตัวนี้ คือ.....เกิดในคอ เรียกว่า กณฺจชา ?

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. สระที่เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคและนิกคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อลหุ มีเสียงเบา ฯ

ข. อักขระ ๘ ตัวนี้ คือ อ อา ก ข ค ฃ ง ห เกิดในคอ เรียกว่า กณฺจชา ฯ

๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณฺ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ อิธปฺปโมทติ เป็นสนธิอะไร ?

๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณฺ์ ๕ อย่าง คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ สณฺโโลโค ฯ

อิธปฺปโมทติ เป็น สณฺโโลโค พยัญชนะสนธิ ฯ

๓. จงแจก ขตุติย (กษัตริย์) ด้วย อ การันต์ในปฺลึงค์ ซึ่งมีวิธีแจกอย่าง บุริส (บุรุษ) มาดู ?

๓. ได้แจก ขตุติย (กษัตริย์) ด้วย อ การันต์ในปฺลึงค์ ซึ่งมีวิธีแจกอย่าง บุริส (บุรุษ) ดังนี้

	เอก.			พหู.	
ป.	ขตุติโย			ขตุติยา	
ท.	ขตุติยํ			ขตุติเย	
ต.	ขตุติเยน			ขตุติเยหิ	ขตุติเยภิ
จ.	ขตุติยสุส	ขตุติยาย	ขตุติยตุถิ	ขตุติยานํ	
ปญ.	ขตุติยสุมา	ขตุติยมฺหา	ขตุติยา	ขตุติเยหิ	ขตุติเยภิ
ฉ.	ขตุติยสุส			ขตุติยานํ	
ส.	ขตุติยสุมี	ขตุติยมฺหิ	ขตุติเย	ขตุติเยสุ	
อา.	ขตุติย			ขตุติยา	

๔. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

“ กิริยาศัพท์ใด กล่าว.....กิริยาศัพท์นั้น ชื่อว่าเหตุกัมมวาจก, มีอุทาหรณ์ว่า..... ?

๔. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

“ กิริยาศัพท์ใด กล่าวสิ่งที่เขาใช้ให้บุคคลอื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของสิ่งนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อว่าเหตุกัมมวาจก, มีอุทาหรณ์ว่า สามิเกน สุเทน โอทโน ปาจาปิยเต ฯ

๕. ต ปัจจัย ใน กิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ฐ และ ภู เป็นที่สุด แปลง ต เป็นอะไรได้บ้าง ? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ ? รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็นรูป และสาธนะอะไร

ก. อวสนติ เอตุถาติ อวาโส ?

ข. สรณํ สติ ?

๕. ต ปัจจัย ใน กิริยาภิตก์ เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ฐ และ ภู เป็นที่สุด แปลง ต เป็น ทฐ เช่น พุทฺโธ รู้แล้ว มาจาก พุฑฺ ธาตุ ในความรู้ ต ปัจจัย ต ปัจจัย ธาตุมี ฐ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น ทฐ แล้วลบที่สุดธาตุ สำเร็จรูปเป็น พุทฺโธ, ลทฺโธ อันเขาได้แล้ว มาจาก ลภฺ ธาตุ ในความได้ ต ปัจจัย ธาตุมี ภู เป็นที่สุด อยู่หน้า แปลง ต เป็น ทฐ แล้วลบที่สุดธาตุ สำเร็จรูปเป็น ลทฺโธ ฯ

รูปวิเคราะห์ ต่อไปนี้เป็นรูปและสาธนะดังนี้

ก. อวสนติ เอตุถาติ อวาโส เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ฯ

ข. สรณํ สติ เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. อนุโธ จ วธิโร จอนุชวธิโร ?

ข. จตฺตฺโส ทิสฺวา จตฺตฺทิสฺ ?

ค. พนฺธนา มุตฺโต พนฺธนมุตฺโต ?

ฅ. ภตฺตฺตฺส ปจฺฉา ปจฺฉาภตฺตฺ ?

ง. สนฺตํ จิตฺตํ ยสฺส โส สนฺตจิตฺโต (ภิกขุ) ?

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. อนุโฆ จ วธิโร จอนุชวธิโร	ชื่อวิเศษโนภยบท กัมมชารยสมาส ฯ
ข. จตสุโส ทิสา จตุทฺทิสํ	ชื่อสมาหารทิกุสสมาส ฯ
ค. พนฺธนา มุตฺโต พนฺธนมุตฺโต	ชื่อปัญจมีตปฺปริสมาส ฯ
ฅ. ภคฺตสฺส ปจฺจนา ปจฺจนาภคฺตํ	ชื่อนิปาตปฺพทกัณฺณยิภาวสมาส ฯ
ง. สนฺตํ จิตฺตํ ยสฺส โส สนฺตจิตฺโต (ภิกขุ)	ชื่อนัฏฐิพฺพพิหิสมาส ฯ

๗. ในปฐมตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง สดฺตโม, ราชคฺหิโก, มุฑฺดา ลงปัจจัยอะไร ? ในตัทธิตอะไร ?

๗. ในปฐมตัทธิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ คฺย ฅ ฐ ม อี ฯ

สดฺตโม	ลง	ม	ปัจจัย	ในปฐมตัทธิต ฯ
ราชคฺหิโก	ลง	ฅ	ปัจจัย	ในตราตยาตัทธิต ฯ
มุฑฺดา	ลง	ตา	ปัจจัย	ในภาวตัทธิต ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๑

.....

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

พยัญชนะที่.....ในวรรคทั้ง๕ คือ.....และส ๑๑ ตัวนี้ เป็น อโฆสะ,
พยัญชนะที่.....ในวรรคทั้ง ๕ คือและ.....๒๑ ตัวนี้ เป็น โฆสะ ๑

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

พยัญชนะที่๑ ที่๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส ๑๑ ตัวนี้ เป็น
อโฆสะ พยัญชนะที่๓ ที่๔ ที่๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ท ฒ ณ, ท ฐ น, พ ภ ม
และ ย ร ล ว ห พ ๒๑ ตัวนี้เป็น โฆสะ ๑

๒. ในสระสนธิวิกาโร มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ พุทธานสาสน์ เป็นสนธิอะไร ๑

๒. ในสระสนธิ วิกาโร มี ๒ คือ วิการในเบื้องต้น ๑ วิการในเบื้องปลาย ๑ ๑

พุทธานสาสน์ เป็น โลปนिकคหิตสนธิ ๑

๓. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า สังขยา ๑ แบ่งเป็นเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ จงแจก จตุ ศัพท์ (สังขยา)
เฉพาะอดีตติลิ่งค์ ด้วยวิภคิตทั้ง ๗ มาดู ๑

๓. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ชื่อว่า สังขยา ๑ แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยา ๑
ปุณณสังขยา ๑ ๑ ได้แจก จตุศัพท์ (สังขยา) เฉพาะอดีตติลิ่งค์ดังนี้

พหูวนะ

ป. จตสุโต

ท. จุตสุโต

ค. จตุหิ

จ. จตสุสนุนิ

ปญ. จตุหิ

ฉ. จตสุสนุนิ

ส. จตุสุ ๑

๔. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. วิภัติหรวดกาลาติปัตติ บอกกาลอะไรๆ แปลว่า อย่างไรๆ

ข. เหตุกัมมวาก ลงปัจจัยอะไรบ้าง ๆ

๔. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. วิภัติหรวดกาลาติปัตติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต ๆ

แปลว่า จัก - แล้ว ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า จักได้ - แล้ว ๆ

ข. เหตุกัมมวาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ณฺ ณา นา ณาหา โอ ฌ ฌย

ในกัตตุวากนั้นด้วยลงเหตุปัจจัยคือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากม
หน้า ย ด้วย ๆ

๕. ในกิริยาภิกถ์แบ่ง กาลที่เป็นประธานได้เท่าไรๆ อะไรบ้าง ๆ

รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ เป็น รูปและสาธนะอะไร ๆ

ก. ฌมฺ ฌรติ สีเลนาติ ฌมฺ ฌาริ ๆ

ข. กโรติ เตนาติ กรณํ ๆ

๕. ใน กิริยาภิกถ์ แบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๒ คือปัจจุบันกาล ๑ อดีตกาล ๑ ๆ

ก. ฌมฺ ฌรติ สีเลนาติ ฌมฺ ฌาริ เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่ง ตัสสึละ ๆ

ข. กโรติ เตนาติ กรณํ เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ ๆ

๖. อะไรชื่อว่า กัมมชารยสมาส ๆ และ กัมมชารยสมาส นั้น มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
พหุชรรตน์, ปญญาปาสาทิ จัดเป็นอย่างไร ๆ

๖. นามศัพท์สองบท มีวิภัติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน คือเป็นนาม
นาม บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ คือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนาม ทั้งสองบท มีบทอื่นเป็น
ประธานที่ทำนย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า กัมมชารยสมาส ๆ

กัมมชารยสมาส นั้น มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนบุพพบท ๑ วิเสสนุตตรบท ๑
วิเสสโนภยบท ๑ วิเสสโนปมบท ๑ สัมภวานบุพพบท ๑ อวชารณบุพพบท ๑ ๆ

พหุชรรตน์ จัดเป็น อวชารณบุพพบท ๆ

ปญญาปาสาทิ จัดเป็น วิเสสโนปมบท ชนิด อนุมาณุตตรบท มี อนุมา อยู่หลัง ๆ

๗. อะไรเรียกว่า ตัทธิต ฯ โดยสังเขปแบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

สุเมธโส, ทูริชา ลงปัจจัย อะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ

๗. ปัจจัยหมู่หนึ่งเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่เนื้อความย่อ สำหรับใช้แทนศัพท์ ย่อคำพูดลงให้สั้น เรียกว่าย่อ ฯ เหมือนคำว่า สุยาม ชาโต เกิดในสยาม ลงปัจจัยแทน ชาต เอาไว้แต่ สุยาม เป็น สยามิโก เรียกว่า ตัทธิต ฯ

โดยสังเขปแบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ สามัญญัตัทธิต ๑ ภาวตัทธิต ๑ อพยยัตัทธิต ๑

สุเมธโส ลง ส ปัจจัยใน ตทสสัตถิตัทธิต ฯ

ทูริชา ลง ฐา ปัจจัย ใน วิภาคตัทธิต ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑

.....

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

“อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น มี.....ตัว คือ.....

๘ ตัวนี้ ชื่อ..... ๓๓ ตัวนี้ ชื่อ.....”

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

“อักขระที่ใช้ในบาลีภาษานั้น มี ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ

๘ ตัวนี้ ชื่อ สระ

ก ข ค ฉ ง, จ ฉ ช ฉ ฉ, ฎ จ ฃ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ

ป ผ พ ภ ม, ย ร ว ส ห พ อ ๓๓ ตัวนี้ ชื่อ พยัญชนะ ๓

๒. สนธิกริโยปกรณ คืออะไร ? มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๒. สนธิกริโยปกรณ คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ ?

มี ๘ อย่าง คือ โลโป ลบ ๑ อาเทโส แปลง ๑ อากโม ลงอักษรตัวใหม่ ๑
วิการโร ทำให้ผิดจากเดิม ๑ ปกติ ปกติ ๑ ทีโฆ ทำให้ยาว ๑ รสุส ทำให้สั้น ๑
สญโยโค ช้อนตัว ๑ ๓

๓. สัพพนาม คืออะไร ? แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๓. สัพพนาม คือ ชื่อสำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ ซ้ำ ๆ ซาก ซึ่ง
ไม่เพราะหู ๓ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ปุริสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑ ๓

๔. อะไรจัดเป็นวาก ? แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๔. กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วยวิภคิตติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ ดังนี้ จัดเป็น วาก ๓

แบ่งเป็น ๕ อย่าง คือ กัตตุวาก ๑ กัมมวาก ๑ ภาววาก ๑ เหตุกัตตุวาก ๑

เหตุกัมมวาก ๑ ๓

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่ากัมมชารยสมาส ? และกัมมชารยสมาสนั้น ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ?

๕. นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน คือเป็นนามนามบทหนึ่ง เป็นวิเศษณะคือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธานที่ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อ กัมมชารยสมาส ฯ

วิเศษนบุพพบท และวิเศษนุตตรบท แปลออกสำเนียงวิเศษณะว่า ผู้, อัน, ตัว เป็นต้น ตามลักษณะของนามนาม

วิเศษโนภยบท แปลว่า ทั้ง - ทั้ง -

วิเศษโนปมบท แปลว่า เพียงดัง

สัมภวานบุพพบท แปลว่า ว่า

อวธารณบุพพบท แปลว่า คือ ฯ

๖. อะไร ชื่อว่าสมาส ? และสมาสนั้น ว่าโดยชื่อ มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๖. นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อ สมาส ฯ

และสมาสนั้น ว่าโดยชื่อ มี ๖ อย่าง คือ

กมุขชารโย	๑	ทิกุ	๑
ตปุริโส	๑	ทวนทโว	๑
อพยยีภาโว	๑	พหุพพิหิ	๑

๑

๗. ในวิภาคัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๗. ในวิภาคัตถิต มีปัจจัย ๒ ตัว ฯ

คือ ธา, โส ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ก. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ..... เรียกว่า อวรรณ เพราะ.....?

ข. อักษร ๗ ตัวนี้ คือ..... เกิดที่พื้น เรียกว่า.....?

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ว ส ห ล อ เรียกว่า อวรรณ เพราะ ไม่เป็นพวกเป็น หมู่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด ฯ

ข. อักษร ๗ ตัวนี้ คือ ต ถ ท ธ น, ล ส เกิดที่พื้น เรียกว่า ทนตชา ?

๒. ในพยัญชนะสนธิ สยโลโค มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? จาตุทฺทสี จัดเป็นอย่างไร ?

๒. ในพยัญชนะสนธิ สยโลโค มี ๒ อย่าง คือ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ฯ

จาตุทฺทสี จัดเป็นซ้อนหน้าพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน ฯ

๓. ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งลิงค์เป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ? นามนามเป็นได้กี่ลิงค์ ?

๓. ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งลิงค์เป็น ๓ คือ ปุ่ลิงค์ เพศชาย ๑ อิตถิลิงค์ เพศหญิง ๑ นปุ่สกลิงค์ มิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง ๑ ฯ

นามนามเป็นลิงค์เดียว คือ จะเป็นปุ่ลิงค์ อิตถิลิงค์ หรือนปุ่สกลิงค์ ก็อย่างเดียวกัน

เป็น ๒ ลิงค์ คือ ศัพท์อย่างเดียวกัน มีรูปอย่างเดียวกันเป็นได้ทั้ง ๒ ลิงค์ หรือมูลศัพท์ อย่างเดียว เปลี่ยนแต่สระที่สุดให้แปลกกัน พอเป็นเครื่องหมายให้ต่างลิงค์กันบ้าง ฯ

๔. ในอาขยาดนั้น ท่านแบ่งบทเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ? แต่ละบทเป็นเครื่องหมายให้รู้อะไร ?

๔. ในอาขยาดนั้น ท่านแบ่งบทเป็น ๒ บท คือ ปรีสสบท บทเพื่อผู้อื่น ๑ อัตตโนบท บทเพื่อตน ๑ ฯ ปรีสสบทเป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัตตฺวาจาก อัตตโนบทเป็น เครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัมมฺวาจากและภาวฺวาจาก ฯ

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อสาธนะ ? มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? นายโก, โภชนั จัดเป็นสาธนะอะไร ?
๕. ศัพท์ที่ท่านให้สำเร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ ชื่อ สาธนะ ๗ มี ๗ คือ กัตตุสาธนะ, กัมมสาธนะ, ภาวสาธนะ, สัมปทานสาธนะ, อปานสาธนะ, อธิกรณสาธนะ ๗
- นายโก จัดเป็นกัตตุสาธนะ ๗
- โภชนั จัดเป็นกัมมสาธนะ ๗

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. สทุชา เอว ธนั สทุชาธนั ?
- ข. สมโล จ วิปสุสนา จ สมถวิปสุสนั ?
- ค. น อริโย อนริโย ?
- ฅ. ปาสาทสุส อนุโต อนุโตปาสาทั ?
- ง. วิโต ราโค ยสุมา โส วิตราโค (ภิกขุ) ?

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. สทุชา เอว ธนั สทุชาธนั เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ๗
- ข. สมโล จ วิปสุสนา จ สมถวิปสุสนั เป็นสมาหารทวันทวสมาส ๗
- ค. น อริโย อนริโย เป็นอุภยตป์ริสมาสบ้าง กัมมธารยสมาส มี น เป็นบทหน้าบ้าง ๗
- ฅ. ปาสาทสุส อนุโต อนุโตปาสาทั เป็นนิปาตบุพพกะ อัพยยีภาวสมาส ๗
- ง. วิโต ราโค ยสุมา โส วิตราโค (ภิกขุ) เป็นปัญญาหิมพหุพิหิตสมาส ๗

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? พนฺชนียํ, อโยมยํ, ฉญฺโจ ลงปัจจัยอะไร ?

ในตัทธิตอะไร

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร, ตม, อียิสฺสก, อีย, อิจฺจ ๗

- พนฺชนียํ ลง อีย ปัจจัย ในฐานตัทธิต ๗
- อโยมยํ ลง มย ปัจจัย ในปกตติตัทธิต ๗
- ฉญฺโจ ลง จ ปัจจัย ในปุรณตัทธิต ๗

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบ ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๒

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

สระมีมาตราเบา.....ตัว คือ.....ชื่อ.....?

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้

สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อ รัสสะ ฯ

๒. อะไรเรียกว่าสนธิ ? มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๒. ในบาลีภาษานั้นมีวิธีต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท์และให้คำพูดสละสรวาย เรียกว่า สนธิ ฯ

มี ๓ อย่าง คือ สระสนธิ ต่อสระ ๑ พยัญชนะสนธิ ต่อพยัญชนะ ๑ นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต ๑ ฯ

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่า มโนคณะ ? จงแจก ปิตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ?

๓. ศัพท์ ๑๒ ศัพท์ มี มน ศัพท์เป็นต้น เรียกว่า มโนคณะ ฯ

ได้แจก ปิตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ ดังนี้

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ป.	ปิตา	ปิตโร
ท.	ปิตร์	ปิตโร
ต.	ปิตรา ปิตุณา	ปิตเรหิ ปิตเรภิ ปิตูหิ ปิตูภิ
จ.	ปิตุ ปิตุโน	ปิตุรานํ ปิตูนํ
ปญ.	ปิตรา	ปิตเรหิ ปิตเรภิ ปิตูหิ ปิตูภิ
ฉ.	ปิตุ ปิตุโน	ปิตุรานํ ปิตูนํ
ส.	ปิตริ	ปิตเรสุ ปิตูสุ
อา.	ปิตา	ปิตโร

ฯ

๔. กิริยาศัพท์เช่นไร ชื่อเหตุกัตตฺวาจก ? จงเขียนวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัสสบท มาดู ฯ

๔. กิริยาศัพท์ใดกล่าวผู้ใช้ให้ผู้อื่นทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของผู้ใช้ให้ผู้อื่นทำนั้น กิริยา ศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัตตฺวาจก ฯ

ได้เขียนวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัสสบท ดังนี้

	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ป.	ตุ	อนตุ
ม.	หิ	ถ
อุ.	มิ	ม

๕. ต ปัจจัยในกิริยาภิกตฺก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี มุ หรือ หุ เป็นที่สุด แปลง ต เป็นอะไร ได้บ้าง ? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบ ?

๕. ต ปัจจัยในกิริยาภิกตฺก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี มุ เป็นที่สุด แปลง ต เป็น นตุ แล้วลบที่สุดธาตุ เช่น ปกุกนฺโต หลีกไปแล้ว มาจาก ป บทหน้า กมุ ธาตุ ในความก้าวไป, เมื่อประกอบกับธาตุที่มี หุ เป็นที่สุด แปลง ต เป็น พุห แล้วลบที่สุด ธาตุ เช่น รุพฺโห งอกแล้ว มาจาก รุพฺ ธาตุ ในความงอก ฯ

๖. อะไร ชื่อตปฺปรัสสมาส ? ตปฺปรัสสมาสนั้น มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? คามลโต (ปฺริโส), รุกฺขสาขา จัดเป็นอย่างไรหน ?

๖. นามศัพท์มี อ วิภัตติเป็นที่สุด ท่านย่อเข้าเป็นบทเบื้องปลาย ชื่อตปฺปรัสสมาส ฯ
 ตปฺปรัสสมาสนั้น มี ๖ คือ ทุตฺยตปฺปฺริโส, ตตฺยตปฺปฺริโส, จตุตฺถิตปฺปฺริโส, ปญจมิตปฺปฺริโส, ฉกฺขิตปฺปฺริโส, สตฺตมิตปฺปฺริโส ฯ

คามลโต (ปฺริโส) จัดเป็นทุตฺยตปฺปฺริโส

รุกฺขสาขา จัดเป็นฉกฺขิตปฺปฺริโส ฯ

๗. ในไตรทศัตถัทธิต มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? สามเนโร, มากโช, ปุณฺณวา ลงปัจจัยอะไร ?
ในตัทธิตไหน ?

๗. ในไตรทศัตถัทธิต มี ๕ ตัว คือ วี, ส, สี่, อิก, ร, วนฺตุ, ณ ฯ

สามเนโร ลง เนร ปัจจัย ในโคตตตัทธิต

มากโช ลง ณ ปัจจัย ในราคาทัทธิต

ปุณฺณวา ลง วนฺตุ ปัจจัย ในไตรทศัตถัทธิต ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว คือ..... ๘ ตัวนี้ สระ,
.....๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ ?

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ
๘ ตัวนี้ สระ

ก ข ค ฌ ง,

จ ฉ ช ฌ ญ,

ฎ ฐ ฑ ฒ ณ,

ด ถ ท ธ น,

ป ผ พ ภ ม,

ย ร ล ว ส ห พ อ ๓๓ ตัวนี้ ชื่อพยัญชนะ ?

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรรมเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรรม ๗

คือ โลโป ลบ ๑

อาเทโส แปลง ๑

อากโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑

วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑

ปกติ ปกติ ๑

ทีโฆ ทำให้ยาว ๑

รสฺถ์ ทำให้สั้น ๑

๓. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า สังขยา ? แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ? จงแจก จตุ ศัพท์ (เฉพาะ อิตถิลิงค์) ด้วยวิภัตติทั้ง ๗ มาดู ?

๓. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ชื่อว่า สังขยา ๗

แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยา ๑ ปุณฺณสังขยา ๑ ๗

ได้แจก จตุ ศัพท์ (เฉพาะอิตถิลิงค์) ด้วยวิภัตติทั้ง ๗ ดังนี้

พหูวนะ

ป. จตฺสฺโส

ท. จตฺสฺโส

ต. จตฺสู

จ. จตฺสฺสนฺ

ปญ จตฺสู

ฉ. จตฺสฺสนฺ

ส. จตฺสู ๗

๔. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า อาขยาด ? ในอาขยาดนั้น ท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ?

๔. ศัพท์กล่าวกริยา คือ ความทำ เป็นต้นว่า ยิน เคน นัง นอน กิน ดื่ม ทำ พุด คิด ชื่อว่า อาขยาด ๗

ในอาขยาดนั้น ท่านประกอบด้วยวิภัตติ กาล บท วนะ บุรุษ ธาตุ วาจก ปัจจัย เพื่อเป็นเครื่องหมายเพื่อความให้ชัดเจน ๗

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า กัมมสาธนะ ? และกัมมสาธนะนั้น ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ?

๕. ผู้ทำ ๗ ซึ่งสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้น เป็นต้นว่า ปิโย เป็นที่รัก รโส วิสัยเป็นที่ ยินดีก็ดี ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งของที่เขาทำ เป็นต้นว่า กิจจํ กรรมอันเขาพึงทำ ทานํ สิ่งของอันเขาพึงให้ ก็ดี ชื่อ กัมมสาธนะ ๗

กัมมสาธนะนั้น ท่านบัญญัติให้แปลว่า ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า เป็นที่ ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า เป็นที่อันเขา ๗

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่า พหุพหิหีสมาส ? และพหุพหิหีสมาสนั้น มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๖. สมาสอย่างหนึ่ง มีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่า พหุพหิหีสมาส ๑

พหุพหิหีสมาส นั้น มี ๖ อย่าง คือ ทุติยาพหุพหิหิ ๑

ตติยาพหุพหิหิ ๑

จตุตถิพหุพหิหิ ๑

ปัญจมิพหุพหิหิ ๑

ฉกฺฐิพหุพหิหิ ๑

สัตตมิพหุพหิหิ ๑ ๑

๗. ในชาตาติตฺถริต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ราชคหิโก, มชฺฌิโม, เมธาวิ ลงปัจจัย
อะไร ? ในตฺถริตไหน ๑

๗. ในชาตาติตฺถริต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ อิม อีย กิย ๑

ราชคหิโก ลง ฉกฺฐิ ปัจจัย ในตรัตยาติตฺถริต

มชฺฌิโม ลง อิม ปัจจัย ในชาตาติตฺถริต

เมธาวิ ลง วิ ปัจจัย ในตทสฺสตฺถริต ๑

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องในช่องว่างต่อไปนี้
 อักษรที่เหลือจากนั้น.....ตัว มี.....
 ชื่อว่า.....แปลว่า.....?

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องในช่องว่างต่อไปนี้
 อักษรที่เหลือจากนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อว่า พยัญชนะ
 แปลว่า ทำเนื่อความให้ปรากฏ ฯ

๒. การต่ออักษรด้วยอักษรนั้น จัดเป็นกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

๒. การต่ออักษรด้วยอักษรนั้น จัดเป็น ๓ อย่าง คือ สระสนธิ ต่อสระ ๑ พยัญชนะสนธิ
 ต่อพยัญชนะ ๑ นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต ๑ ฯ

๓. คำพูดในบาลีภาษานั้นเป็นวจนะไว้เท่าไร ? อะไรบ้าง ? วจนะนั้น มีเครื่องหมายให้
 แปรลกกันที่ไหน ? จงแจก ภควนตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ มาดู ?

๓. คำพูดในบาลีภาษานั้นเป็นวจนะไว้ ๒ อย่าง คือ เอกวจน์ คำพูดสำหรับออกชื่อ
 สิ่งเดียว ๑ พหูวจน์ คำพูดสำหรับออกชื่อสิ่งของมากกว่าสิ่งเดียวคือ ตั้งแต่ ๒
 สิ่งขึ้นไป ๑ ฯ

วจนะนั้น มีเครื่องหมายให้แปรลกกันที่ท้ายศัพท์ เหมือนคำว่า ปุริโส ชายคนเดียวเป็น
 เอกวจนะ ปุริสา ชายหลายคนเป็นพหูวจนะ ฯ

ได้แจก ภควนตุ ศัพท์ ด้วยวิภัติทั้ง ๗ ดังนี้

	เอกวจนะ	พหูวจนะ	
ป.	ภควา	ภควนฺตา	ภควนฺโต
ท.	ภควนฺตํ	ภควนฺเต	ภควนฺโต
ต.	ภควตา	ภควนฺเตหิ	ภควนฺเตภิ
จ.	ภควโต	ภควตํ	ภควนฺตานํ
ปญ.	ภควตา	ภควนฺเตหิ	ภควนฺเตภิ

ฉ.	ภควโต		ภควตี	ภควนฺตานํ	
ศ.	ภควตี	ภควนฺเต	ภควนฺเตสุ		
อา.	ภคว	ภควา	ภควนฺตา	ภควนฺโต	ฯ

๔. วิภัติอาขยาคเป็นเครื่องหมายให้รู้อะไรบ้าง ? วิภัติไหน เมื่อลงแล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุด ปัจจุบันเป็น อา ในหมวดธาตุทั้งปวง ?

๔. วิภัติอาขยาคเป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ บุรุษ ฯ

มิ, ม วตุตมานา กิตฺติ หิ, มิ, ม ปญฺจมิ กิตฺติ อยู่ข้างหลัง เมื่อลงแล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุดปัจจุบันเป็น อา ในหมวดธาตุทั้งปวง ฯ

๕. กิริยาภคกต์ต่อไปนี้ คือ ภคฺโต, นิภขมฺม แปลว่าอย่างไร ? สำเร็จรูปมาจากอะไร ?

๕. กิริยาภคกต์ต่อไปนี้ คือ ภคฺโต แปลว่า อันเขากินแล้ว นิภขมฺม แปลว่า ออกแล้ว ฯ

ภคฺโต สำเร็จรูปมาจาก ภขฺ ธาตุ ในความกิน ต ปัจจุบัน ธาตุมี ชุ เป็นที่สุด เอาที่สุดธาตุเป็น ต

นิภขมฺม สำเร็จรูปมาจาก นิ บทหน้า ขมฺ ธาตุ ในความออก อุปสัค อยู่หน้า แปลงปัจจุบันทั้ง ๓ ตัว (ตฺนาทิจปัจจุบัน คือ ตฺน, ตฺวา, ตฺวาน) เป็น ย ธาตุมี มิ เป็นที่สุดอยู่ หน้า แปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น มฺม ฯ

๖. อะไรชื่อว่าสมาส ? สมาสนั้น ว่าโดยกิจและโดยชื่อ มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๖. นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าสมาส ฯ

สมาสนั้นว่าโดยกิจ มี ๒ อย่าง คือ

สมาสที่ท่านลบวิภัติเสียแล้วเรียกว่า ลุตฺตสมาโส ๑

สมาสที่ท่านยังมีได้ลบวิภัติเสียแล้วเรียกว่า อลุตฺตสมาโส ๑ ฯ

ว่าโดยชื่อ มี ๖ อย่าง คือ

กมฺมธารโย, ทิคุ, ตปฺปฺริโส, ทวนฺทโว, อพฺยธิภาโว, พหุพพิหิ ฯ

๗. ในตทัสสตีตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ทสฺสนีโย, ฉฺฉโจ, อายสุมา ลง
ปัจจัยอะไร ? ในตัทธิตอะไร ?

๘. ในตทัสสตีตัทธิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ วิ, ส, ลี, อิก, ร, วนฺตุ, มนฺตุ, ณ ฯ

ทสฺสนีโย ลง อีย ปัจจัย ในฐานตัทธิต

ฉฺฉโจ ลง จ ปัจจัย ในปรณตัทธิต

อายสุมา ลง มนฺตุ ปัจจัย ในตทัสสตีตัทธิต ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๔

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องในช่องว่างต่อไปนี้

ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักษร ๖ คือ.....

ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ.....เรียกว่า.....?

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องในช่องว่างต่อไปนี้

ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักษร ๖ คือ กณฺโจ คอ, ตาตุ เพดาน, มุทธา ศรีษะก็ว่า
ปุมเหงือกก็ว่า, ทนโต ฟัน, โกฎฺโจ ริมฝีปาก, นาสิกฯ จมูก

ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฟันและริมฝีปาก เรียกว่า ทนโตกฎฺโจ ฯ

๒. ในสระสนธิ โลโป มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? จตุตาโรเม, โนเหตฺ จัดเป็นอย่างไร ?

๒. ในสระสนธิ โลโป มี ๒ คือ ลบสระหน้า ๑ ลบสระหลัง ๑ ฯ

จตุตาโรเม จัดเป็นลบสระหลัง

โนเหตฺ จัดเป็นลบสระหน้า ฯ

๓. เสฏฺฐิ (เศรษฐิ) ซึ่งเป็น อี การันต์ในปุงลึงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภคิตทั้ง ๗ อย่างไรบ้าง ?

๓. เสฏฺฐิ (เศรษฐิ) ซึ่งเป็น อี การันต์ในปุงลึงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภคิตทั้ง ๗ อย่างนี้

เอกวจนํ		พหูวจนํ		
ป.	เสฏฺฐิ	เสฏฺฐิโน	เสฏฺฐิ	
ท.	เสฏฺฐิ	เสฏฺฐิโน	เสฏฺฐิ	
ค.	เสฏฺฐินา	เสฏฺฐิหิ	เสฏฺฐิภิ	
จ.	เสฏฺฐิสฺส	เสฏฺฐิโน	เสฏฺฐินํ	
ปญ.	เสฏฺฐิสฺมา	เสฏฺฐิมฺหา	เสฏฺฐิหิ	เสฏฺฐิภิ
ฉ.	เสฏฺฐิสฺส	เสฏฺฐิโน	เสฏฺฐินํ	
ศ.	เสฏฺฐิสฺมี	เสฏฺฐิมฺหิ	เสฏฺฐิสฺสุ	
อา.	เสฏฺฐิ	เสฏฺฐิโน	เสฏฺฐิ	ฯ

๔. กิริยาศัพท์ใด ชื่อกัมมวาท ? มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ? และในกัมมวาทนี้ลงปัจจัยอะไรบ้าง ?

๔. กิริยาศัพท์ใดกล่าววกรรม สิ่งทีบุคคลพึงทำ คือแสดงว่าเป็นกิริยาของกรรมนั่นเอง กิริยาศัพท์นั้น ชื่อกัมมวาท ฯ

อุทาหรณ์ว่า สูเทน โอทโน ปจียเต ข้าวสุก อันพ้อคร้ว หุงอยู่ ฯ
และในกัมมวาทนี้ ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อากม หน้า ย ฯ

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกิริยาภิกตฺ์ จัดเป็นกี่พวก ? แต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง ? บอกกาลอะไร ?

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกิริยาภิกตฺ์ จัดเป็น ๓ พวก ฯ

แต่ละพวกมีปัจจัยดังนี้

กิตปัจจัย อนุต, ตวนุต, ตาวี,

กิจปัจจัย อนีย, ตพพ

กิตกิจปัจจัย มาน, ต, ตูน, ตฺวา, ตฺวาน ฯ

อนุต, มาน บอกปัจจุบันกาล

ตวนุต, ตาวี, ต, ตูน, ตฺวา, ตฺวาน บอกอดีตกาล

อนีย, ตพพ บอกความจำเป็น ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่า อัพยยีภาวสมาส ? และอัพยยีภาวสมาสนั้นมีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ปรากฏตฺ์, อชฺมตฺ์ จัดเป็นอย่างไร ?

๖. สมาสที่มีอุปสรรคหรือนิบาตอยู่หน้า ชื่อว่า อัพยยีภาวสมาส ฯ

อัพยยีภาวสมาส นั้น มี ๒ คือ อุตฺกคฺพฺพกะ ๑ นิปาตคฺพฺพกะ ๑ ฯ

ปรากฏตฺ์ จัดเป็นนิปาตคฺพฺพกะ

อชฺมตฺ์ จัดเป็นอุตฺกคฺพฺพกะ ฯ

๗. ในภาวตัดัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ปุชนีโย, อโยมยํ, ปุณฺณวา ลงปัจจัยอะไร ?
ในตัดัทธิตไหน

๗. ในภาวตัดัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต, ญย, ตตฺน, ตา, ฌ, กณฺ ๗

ปุชนีโย ลง อีย ปัจจัย ในฐานตัดัทธิต

อโยมยํ ลง มย ปัจจัย ในปกตัตัทธิต

ปุณฺณวา ลง วนฺตุ ปัจจัย ในตทสสัตถิตัตัทธิต ๗

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๔

๑. พยัญชนะวรรคในบาลีภาษา มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๑. พยัญชนะวรรคในบาลีภาษา มี ๒๕ คือ

ก	ข	ค	ฌ	ง	
จ	ฉ	ช	ฌ	ณ	
ฎ	ฏ	ท	ฒ	ณ	
ด	ถ	ท	ธ	น	
ป	ผ	พ	ภ	ม	๑

๒. สนธิกริโยปกรณ มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๒. สนธิกริโยปกรณ มี ๘ อย่าง คือ

โลโป	ลบ	๑	
อาเทโส	แปลง	๑	
อากโม	ลงตัวอักษรใหม่	๑	
วิกาโร	ทำให้ผิดจากของเดิม	๑	
ปกติ	ปรกติ	๑	
ทีโฆ	ทำให้ยาว	๑	
รสสุ	ทำให้สั้น	๑	
สญฺโณโค	ซ้อนตัว	๑	๑

๓. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า สังขยา ? แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

๓. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ชื่อ สังขยา ๑

แบ่งเป็น ๒ คือ ปกติสังขยาอย่าง ๑ ปุณฺณสังขยาอย่าง ๑ ๑

๔. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า อาขยาด ? ในอาขยาดนั้น ท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ?
๔. ศัพท์กล่าวกริยาคือความทำเป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ชื่อว่า อาขยาด ฯ
- ในอาขยาดนั้นท่านประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย เพื่อเป็นเครื่องหมายเนื้อความให้ชัดเจน ฯ
๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า สาธนะ ? แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ?
๕. ศัพท์ที่ท่านให้สำเร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ ชื่อว่า สาธนะ ฯ
- แบ่งเป็น ๗ คือ กัตตุสาธนะ กัมมสาธนะ ภาวสาธนะ กรรมสาธนะ สัมปทานสาธนะ อปาทานสาธนะ อธิกรณสาธนะ ฯ
๖. อะไร ชื่อว่า ตัปปริสสมาส ? และตัปปริสสมาสนั้น มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?
๖. นามศัพท์มี อ วิภัติเป็นต้นในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื่องปลาย ชื่อว่า ตัปปริสสมาส ฯ
- และตัปปริสสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ ทุตียาตปุริโส ตุตียาตปุริโส จตุตถิตปุริโส ปลจมีตปุริโส ฉฐฐิตปุริโส สตุตมีตปุริโส ฯ
๗. ในโคตตตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ?
๗. ในโคตตตัทธิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ฌ, ฌายน, ฌาน, ฌะย, ฌิ, ฌิก, ฌว, ฌเร ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....,
และ ย....., ๒๑ ตัวนี้ เป็นโฆสะ ๑

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้ พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕
คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ฑ ฒ ณ, ท ฐ น, พ ภ ม, และ ย ร
ล ว ห พ, ๒๑ ตัวนี้ เป็นโฆสะ ๑

๒. ในพยัญชนะสนธิ สัญญโค มีเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ อิธูปโมทติ จัดเป็น อย่างไร ๑

๒. ในพยัญชนะสนธิ สัญญโค มี ๒ คือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑
ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ๑

อิธูปโมทติ จัดเป็นอย่างไรซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน ๑

๓. วิสสนศัพท์นาม แบ่งเป็นเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ ที่แบ่งแล้วนั้น ชนิดไหน มีศัพท์อะไรบ้าง ๑

๓. วิสสนศัพท์นามแบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม นิยม ๑

อนิยมมีศัพท์ คือ ย, อญ, อญต, อญตม, ปร, ปร, กต, กตม,
เอก, เอกจ, สพุพ, กี,

นิยมมีศัพท์ คือ ต, เต, อิม, อมุ ๑

๔. ในอาขยัตนั้น ท่านแบ่งกาลที่เป็นประธาน และแบ่งกาลให้ละเอียดไว้ อย่างไรบ้าง ๑

๔. ในอาขยัตนั้นท่านแบ่งกาลที่เป็นประธานได้ ๓ คือ

กาลที่เกิดขึ้นจำเพาะหน้า เรียกว่าปัจจุบันกาล ๑

กาลล่วงแล้ว เรียกว่าอดีตกาล ๑

กาลยังไม่มาถึง เรียกว่าอนาคตกาล ๑

และแบ่งกาลให้ละเอียดไว้ดังนี้คือ

ปัจจุบันกาลจัดเป็น ๓ คือ	ปัจจุบันแท้ ๑
	ปัจจุบันใกล้เคียงอดีต ๑
	ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต ๑
อดีตกาลจัดเป็น ๓ เหมือนกัน คือ	ล่วงแล้วไม่มีกำหนด ๑
	ล่วงแล้ววานนี้ ๑
	ล่วงแล้ววันนี้ ๑
อนาคตกาลจัดเป็น ๒ คือ	อนาคตของปัจจุบัน ๑
	อนาคตของอดีต ๑

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า กรรมสาธนะ ฯ และกรรมสาธนะนี้ ท่านบัญญัติให้แปลว่า อย่างไร ฯ
๕. ผู้ทำ ฯ ด้วยสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้นเป็นต้นว่า พุทธน์ วัตถุเป็นเครื่องผูก ปุหณฺ วัตถุเป็นเครื่องประหาร วิชฺฌณฺ วัตถุเป็นเครื่องไข ชื่อว่า กรรมสาธนะ ฯ
- และกรรมสาธนะนี้ท่านบัญญัติให้แปลว่าที่เป็นกัตตุรูปแปลว่าเป็นเครื่องก็ได้ แปลว่าเป็นเหตุก็ได้ ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า เป็นเครื่องอันเขาก็ได้ เป็นเหตุอันเขาก็ได้ ฯ
๖. อะไร ชื่อว่า ทวันทวสมาส ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ปุตตจิวรี, สมณพราหมณา จัดเป็นอย่างไร ฯ
๖. นามนาม ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า ทวันทวสมาส ฯ
- มี ๒ คือ สมมาหาโร อสมมาหาโร ฯ
- ปุตตจิวรี จัดเป็น สมมาหาโร
- สมณพราหมณา จัดเป็น อสมมาหาโร ฯ
๗. ในชาตาทิตฺตทิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ กาสาวํ, ปจฺฉิม, เมธาวิ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺตทิตไหน ฯ
๗. ในชาตาทิตฺตทิตมีปัจจัย ๓ ตัว คือ อิม, อिय, กिय ฯ
- กาสาวํ ลง ณ ปัจจัย ในราชาติตฺตทิต
- ปจฺฉิม ลง อิม ปัจจัย ในชาตาทิตฺตทิต
- เมธาวิ ลง วิ ปัจจัย ในตทิสตฺตทิต ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๕

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ในสระ ๘ ตัวนั้น สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ.....ชื่อ.....
สระอีก ๕ ตัว อื่นจากนั้น คือ.....ชื่อ..... ?

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

ในสระ ๘ ตัวนั้น สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อ รัสสะ มีเสียงสั้น
สระอีก ๕ ตัว อื่นจากนั้น คือ อา อี อุ เอ โอ ชื่อ ทีฆะ มีเสียงยาว ?

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร ? อะไรบ้าง ? พุทธศาสนานำ จัดเป็น
ชนิดไหน ?

๒. ในนิคคหิตสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๔ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ ฯ
พุทธศาสนานำ จัดเป็นชนิดโลโป ฯ

๓. กุล (ตระกูล) ซึ่งเป็น อ การันต์ใน นปุงสกลิงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ อย่างไรบ้าง ?

๓. กุล (ตระกูล) ซึ่งเป็น อ การันต์ใน นปุงสกลิงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ อย่างนี้

	เอก.	พหู.
ป.	กุล	กุลานิ
ทุ.	กุล	กุลานิ
ต.	กุลเณ	กุลเอหิ กุเลภิ
จ.	กุลสุส กุลา ย กุลตุถิ	กุลาน
ปญ.	กุลสุมา กุลมฺหา กุลา	กุลเอหิ กุเลภิ
ฉ.	กุลสุส	กุลาน
ส.	กุลสุมี กุลมฺหิ กุเล	กุลเอสุ
อา.	กุล	กุลานิ ๗

๔. กิริยาศัพท์เช่นไร จัดเป็นวาก ? มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?
๔. กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วยวิภัติ กาล บท วณะ บุรุษ ชาติ ดังนี้ จัดเป็นวาก ๗
มี ๕ อย่าง คือ กัตตุวาก ๑ กัมมวาก ๑ ภาววาก ๑ เหตุกัตตุวาก ๑
เหตุกัมมวาก ๑ ๗
๕. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูปและสาธนะมาด้วย
(ก) ปาริ คจฺจติ สีเลนาคิ ปารุ ?
(ข) อวสนฺติ เอตฺถาคิ อวาโส ?
๕. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูปและสาธนะมา ดังนี้
(ก) ปาริ คจฺจติ สีเลนาคิ ปารุ ผู้ใดยอมถึงซึ่งฝั่งโดยปกติ เหตุนั้น ผู้นั้น
ชื่อว่า ผู้ใดยอมถึงซึ่งฝั่งโดยปกติ เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสึละ ๗
(ข) อวสนฺติ เอตฺถาคิ อวาโส ภิกษุทั้งหลาย ย่อมอาศัยอยู่ในประเทศนั้น เหตุนั้น
ประเทศนั้น ชื่อว่าเป็นที่อาศัยอยู่ (แห่งภิกษุทั้งหลาย) เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ๗
๖. อะไรชื่อว่ากัมมชารยสมาส ? มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?
๖. นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัติและวณะเป็นอย่างเดียวกันบทหนึ่งเป็นประธาน คือเป็นนาม
นาม, บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ คือเป็นคุณนาม หรือเป็น คุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็น
ประธาน ที่ทำนย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อ กัมมชารยสมาส ๗
มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนปุพฺพปโท, วิเสสนุตฺตรปโท, วิเสสโนภยปโท,
วิเสสโนปมปโท, สมุทฺถวณปุพฺพปโท, อวชารณปุพฺพปโท ๗
๗. ในเสฏฐตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ราชคหิโก แปลว่าอะไร ? ลงปัจจัย
อะไร ? ในตัทธิตไหน ?
๗. ในเสฏฐตัทธิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร, ตม, อียิสฺส, อีย, อิฏฺฐ ๗
ราชคหิโก แปลว่า ชนผู้เกิดในเมืองราชคฤห์ หรือผู้อยู่ในเมืองราชคฤห์
ลง ฌิก ปัจจัย ในตรัตยชาติตัทธิต ๗

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้
- ก. วลีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น.....ส่วน คือ.....?
- ข. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ.....เรียกว่า.....?
๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้
- ก. วลีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม ๑ อพยยศัพท์ ๑ สมาส ๑ ตัทธิศ ๑ อาขยต ๑ กิตก์ ๑ ฯ
- ข. โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า กณฺโฏจฺโจ ๑
๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์เท่าไร ? อะไรบ้าง ? ฉพายนํ จัดเป็นชนิดไหน ?
๒. ในพยัญชนะสนธิได้สนธิกิริโยปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ สณฺโณโค ๑ ฯ
- ฉพายนํ จัดเป็น อากโม ๑
๓. ปัจจัยในอพยยศัพท์ เฉพาะที่ลงท้ายนาม มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? เป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร ?
๓. ปัจจัยในอพยยศัพท์เฉพาะที่ลงท้ายนามมี ๑๗ คือ โต ตฺร ตฺถ ห ฐ ธิ หี หํ หิณฺจนํ ว ทา ทานิ รหิ ฐฺนา ทาจฺนํ ชฺช ชฺชฺ ๑
- โตะ ปัจจัยเป็น เครื่องหมายตติยวิภัตติและปัญจมีวิภัตติ
- ตฺร ตฺถ ห ฐ ธิ หี หํ หิณฺจนํ ว เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัตติ
- ทา ทานิ รหิ ฐฺนา ทาจฺนํ ชฺช ชฺชฺ เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัตติลงในกาล ฯ

๔. อชชตฺตฺนึ บอกกาลอะไร ? แปลว่าอย่างไร ? ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า อย่างไร ?
จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้งแปลมาให้ด้วย ?

๔. อชชตฺตฺนึ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้ ฯ

แปลว่าแล้ว ฯ

ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า ได้แล้ว ฯ

อุ. เถโร คามิ ปิณฺฑทาย ปาวิสิ พระเถระเข้าไปแล้ว สูบ้าน เพื่อบิณฑะ ฯ

เอวรูปุ กมฺมิ อกาสิ (เข้า) ได้ทำแล้ว ซึ่งกรรม มีอย่างนี้เป็นรูป * ฯ

๕. จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูป และสาธนะมาด้วย

ก. ทุกฺเคน รุกฺขิยตีติ ทฺรฺกฺขํ ฯ

ข. กโรติ เตนาคิ กรณํ ฯ

๕. ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกรูปและสาธนะมาดังนี้

ก. ทุกฺเคน รุกฺขิยตีติ ทฺรฺกฺขํ (จิตใด) อันเขารักษาได้โดยยาก เหตุนั้น (จิตนั้น) ชื่อว่า
อันเขารักษาได้โดยยาก เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ

ข. กโรติ เตนาคิ กรณํ (เขา) ย่อมทำ ด้วยสิ่งนั้น เหตุนั้น (สิ่งนั้น) ชื่อว่าเป็นเครื่องทำ
(แห่งเขา) เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ ฯ

๖. กัมมชารยสฺมาส กับ ตปฺปฺริสฺสฺมาส ต่างกันอย่างไร ฯ

๖. กัมมชารยสฺมาส กับ ตปฺปฺริสฺสฺมาส ต่างกันอย่างไร

กัมมชารยสฺมาส มีวิภัตติและวจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นประธาน บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ
หรือเป็นวิเสสนะทั้ง ๒ บท

ส่วนตปฺปฺริสฺสฺมาส มีวิภัตติและวจนะไม่เสมอกัน ฯ

*ปาวิสิ เข้าไปแล้ว, อกาสิ ได้ทำแล้ว

๗. ในสมุหัตถัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สงฺฆิกํ, สฺขี, โกสลฺลํ ลงปัจจัยอะไร ฯ
ในตัทธิตไหน ฯ

๗ ในสมุหัตถัทธิตมีปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ ฌ ตา ฯ

สงฺฆิกํ ลง ฌิก ปัจจัย ใน ตริตยาหิตัทธิต

สฺขี ลง อี ปัจจัย ใน ตทิสฺสตีตัทธิต

โกสลฺลํ ลง ฌย ปัจจัย ใน ภาวตัทธิต ฯ

ประโยค ๑ - ๒

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๖

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้
- ก. นิคคหิต แปลว่า..... ?
- ข. กรณฺ์ที่ทำอักษรหะ มี ๔ คือ..... ?
๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้
- ก. นิคคหิต แปลว่า กคสระหรือกรณฺ์คืออวัยวะที่ทำเสียง ฯ
- ข. กรณฺ์ที่ทำอักษรหะมี ๔ คือ ชิวหามชฺณํ ทามกลางลิ้น ๑ ชิวโหปคฺคํ ถัดปลายลิ้นเข้ามา ๑ ชิวหคฺคํ ปลายลิ้น ๑ สกฏฺจานํ ฐานของตน ๑ ฯ
๒. พยัญชนะอาคม มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ในที่เช่นไรจึงลงอาคมได้ ? อิโตนายติ, สพุภิเรว ลงอาคมตัวไหน ฯ
๒. พยัญชนะอาคมมี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ฯ
- ในที่ที่มีสระอยู่เบื้องหลังจึงลงอาคมได้ ฯ
- อิโตนายติ ลง น อาคม,
สพุภิเรว ลง ร อาคม ฯ
๓. คุณนามคืออะไร ? แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ? แต่ละอย่างมีลักษณะอย่างไร ?
๓. คุณนาม คือ นามที่แสดงลักษณะของนามนามสำหรับหมายถึงรู้ว่า นามนาม นั้น ดีหรือชั่ว เป็นต้น ฯ
- แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑ ฯ
- แต่ละอย่างมีลักษณะอย่างนี้ คุณนามที่แสดงความคิดหรือชั่วเป็นปกติ ชื่อปกติ
- คุณนามที่แสดงความคิดหรือชั่ว มากกว่าน้อยกว่าปกติ ชื่อวิเสส
- คุณนามที่แสดงความคิดหรือชั่วมากที่สุดหรือน้อยที่สุดชื่ออติวิเสส ฯ

๔. อะไรจัดเป็นวาก ๗ วากไหน ลงปัจจัยอะไรบ้าง ๗

๔. กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วณะ บุรุษ ชาติ ดังนี้ จัดเป็นวาก ๗

กัตตุวากลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ฌ ณา นา ฌหา โอ ฌ ฌย

กัมมวาก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมหน้า ย

ภาววาก ลง ย ปัจจัย

เหตุกัตตุวาก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ฌ ฌย ฌาเป ฌาปย ตัวใดตัวหนึ่ง

เหตุกัมมวาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัย คือ ฌาเป ด้วย ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากม หน้า ย ด้วย ๗

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า อธิกรณสาธนะ ๗ โภชนีย, รุโน แปลว่าอย่างไร ๗ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๗

๕. ผู้ทำ ๗ ในที่ใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของที่นั้น เป็นต้นว่า ฐาน ที่ตั้ง, ที่ยืน อาสน์ ที่นั่ง สยน์ ที่นอน ชื่อว่า อธิกรณสาธนะ ๗

โภชนีย แปลว่า อันเขาพึงกิน สำเร็จรูปมาจาก ภู ชาติ ในความกิน อนีย ปัจจัย พฤทธิ อุ เป็น โอ

รุโน แปลว่า ร้องไห้แล้ว สำเร็จรูปมาจาก รุ ชาติ ในความร้องไห้ ต ปัจจัย ชาติมี ทุ เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ต เป็น นุน แล้วลบที่สุดชาติ ๗

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. ทิพพ์ อิว จกขุ ทิพพจกขุ ๗

ข. สัสสเร ทุกขํ สัสสเรทุกขํ ๗

ค. นตฺถิ ตสฺส ปุตุตฺตาติ อปุตุตฺตโก ๗

ฌ. ภตฺตสฺส ปจฺจนา ปจฺจนาภตฺตํ ๗

ง. ฉินฺนนา หตฺถา ยสฺส โส ฉินฺนหตฺถโ (ปุริโส) ๗

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. ทิพพ์ อิว จกขุ ทิพพจกขุ เป็นอุปมาบุพพบท วิเสสโนปมบท กัมมชารยสมาส ๗

ข. สัสสเร ทุกขํ สัสสเรทุกขํ เป็นสัทตมีตปปริสสมาส ๗

ค. นตฺถิ ตสฺส ปุตุตฺตาติ อปุตุตฺตโก เป็น น บุพพบทพหุพพิหิสมาส ๗

ฌ. ภคตสฺส ปจฺจนา ปจฺจนาภคตฺตํ เป็นนิปาตบุพพะอะอัพยยีภาวสมาส ฯ

ง. ฉินฺนนา หตฺถา ยสฺส โส ฉินฺนหตฺถโ (ปริโศ) เป็น ฉัณฺฐีพหุพพิหิสมาส ฯ

๗. สามัญญตัทธิต แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

๗. สามัญญตัทธิต แบ่งเป็น ๑๗ อย่าง

คือ	โคตตตัทธิต	๑	
	ตรัตยาถิตัทธิต	๑	
	ราคาถิตัทธิต	๑	
	ชาตาถิตัทธิต	๑	
	สมุหตัทธิต	๑	
	ฐานตัทธิต	๑	
	พหุลตัทธิต	๑	
	เสฏฐตัทธิต	๑	
	ตทสสฺสถิตัทธิต	๑	
	ปกติตัทธิต	๑	
	สังขยาตัทธิต	๑	
	ปุรณตัทธิต	๑	
	วิภาคตัทธิต	๑	ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. สระที่เป็น.....ชื่อ ครุ มีเสียงหนัก ?

ข. อักขระ ๘ ตัวนี้ คือ.....เกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลูชา ?

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้

ก. สระที่เป็นทิมะล้วน และสระที่เป็นรัสสะมีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลังชื่อ ครุ มีเสียงหนัก ๗

ข. อักขระ ๘ ตัวนี้ คือ อี อี้ จ ฉ ช ฌ ญ ย เกิดที่เพดานเรียกว่า ตาลูชา ๗

๒. ทิมะสนธิกริโยปกรณ ในสระสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ? กิสูธ, สทฐิธ, จุกย จัดเป็นอย่างไร ?

๒. ทิมะสนธิกริโยปกรณในสระสนธิ แบ่งเป็น ๒ คือ ทิมะสระหน้าอย่าง ๑ ทิมะสระหลังอย่าง ๑ ๗

กิสูธ จัดเป็นทิมะ สระหน้า

สทฐิธ จัดเป็นทิมะ สระหลัง

จุกย จัดเป็นทิมะ สระหลัง ๗

๓. ศัพท์ที่มีวิธีแจกอย่างหนึ่งต่างหาก ซึ่งเรียกว่า กติปยศัพท์ นั้น ได้แก่ศัพท์อะไรบ้าง ? ศัพท์ไหนเป็นทวิลิงค์ ?

๓. ศัพท์ที่มีวิธีแจกอย่างหนึ่งต่างหากซึ่งเรียกว่า กติปยศัพท์นั้น ได้แก่ อุตต พุรหุม ราช ภควนตุ อรหนุต ภวนุต สตตุ ปิตุ มาตุ มน กมม โค ๗

ราช อรหนุต ภวนุต มน เป็นทวิลิงค์ ๗

๔. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกัมมวาทก ? มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ? และในเหตุกัมมวาทกนี้ ลงปัจจัยอะไรบ้าง ?

๔. กิริยาศัพท์ใด กล่าวถึงที่เขาใช้ให้บุคคลทำคือแสดงว่าเป็นกิริยาของสิ่งนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัมมวาทก ฯ

มีอุทาหรณ์ว่า สามิเกน สูเทน โอทโน ปาจาปิยเต ข้าวสุก อन्नาย ใช้ฟ้อครัว ให้หุงอยู่ ฯ
และในเหตุกัมมวาทกนี้ ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ณ ณา นา ณาหา โอ ฌ ฌย นั้นด้วย
ลงเหตุปัจจัย คือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อากมน้ำ ย ด้วย ฯ

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์ แบ่งเป็นกี่พวก ? แต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง ?

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์แบ่งเป็น ๓ พวก ฯ แต่ละพวกมีปัจจัย ดังนี้

กิตปัจจัยอย่างนี้ กุ วิ ฌิ ฌุ ฑุ ฐุ

กิจปัจจัยอย่างนี้ ข ฌย

กิตกิจปัจจัยอย่างนี้ อ อิ ฌ ตเว ติ ฑุ ฌุ ฯ

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. สมโณ จ พุราหุมนา จ สมณพุราหุมนา ?

ข. สตโต อิติ สลญา สตตสลญา ?

ค. อสิ หตุเถ ยสุส โส อสิหตุโ (โยโ) ?

ฌ. นครสุส สมปี อุปนกร ?

ง. สัสเร ทุกข์ สัสเรทุกข์ ?

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. สมโณ จ พุราหุณโณ จ สมณพุราหุณา ชื่อ อสมหาระ ทวันทวสมาส ฯ

ข. สตโต อิติ สลญา สตตสลญา ชื่อ สัมภวานบุพพท กัมมชารยสมาส ฯ

ค. อสิ หตุเถ ยสุส โส อสิหตุโ (โยโ) ชื่อ ภินนาธิกรณพหุพพิสสมาส ฯ

ฌ. นครสุส สมปี อุปนกร ชื่อ อุปสัคคบุพพะอภัยยิวาสสมาส ฯ

ง. สัสเร ทุกข์ สัสเรทุกข์ ชื่อ สัตตมิตป์ปฐิสสมาส ฯ

๗. ในราชาศัพท์ทศทิศ มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ปุริโม, เตชสี, ติกัม ลงปัจจัยอะไร ?
ในศัพท์ใด?

๗. ในราชาศัพท์ทศทิศ มีปัจจัย ๑ ตัว คือ ณ ฯ

ปุริโม ลง อิม ปัจจัย ในราชาศัพท์ทศทิศ

เตชสี ลง สี ปัจจัย ในคหฬศัพท์ทศทิศ

ติกัม ลง ก ปัจจัย ในสังขยาศัพท์ทศทิศ ฯ

๔. วิภัติในอาขยัตนั้น จัดบุรุษเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ? จงเขียนวิภัติหมวดกาลาติปัติ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ?

๔. วิภัติในอาขยัตนั้น จัดบุรุษเป็น ๓ คือ ประถมบุรุษ ๑ มัชฌิมบุรุษ ๑ อุตตมบุรุษ ๑ ๗
ได้เขียนวิภัติหมวดกาลาติปัติ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมา ดังนี้

ปรัสสบท

	เอก	พหู	
ป.	สุสา	สุสสุ	
ม.	สุเส	สุสถ	
อุ.	สุส	สุสามุหา	๗

๕. กิริยาภิคค์ต่อไปนี้ คือ ภูตฺตฺวา, ปกุกฺนุโ, อารพฺก แปลว่าอย่างไร ? สำเร็จรูปมาจากอะไร ?

๕. กิริยาภิคค์ต่อไปนี้คือ

ภูตฺตฺวา แปลว่า กินแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ภูฯ ธาตุ ในความกิน ตฺวณฺตุ ปัจจัย เอาที่สุดธาตุเป็น ต ๗

ปกุกฺนุโ แปลว่า หลีกไปแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า กฺม ธาตุ ในความก้าวไป ต ปัจจัย ธาตุมี ม เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ต เป็น นฺต แล้วลบที่สุด ธาตุ ๗

อารพฺก แปลว่า ปรารภแล้ว สำเร็จรูปมาจาก อา บทหน้า รกฺ ธาตุ ในความเริ่ม ตฺนาทิจปัจจัย อุปสัคอยู่หน้า แปลงปัจจัยทั้ง ๓ คือ ตฺน ตฺวา ตฺวาน เป็น ย ธาตุ มี ภู เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น พก ๗

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. ภตฺตฺสฺส ปจฺฉา = ปจฺฉาภตฺตํ ?

ข. จตฺสฺโส ทิสฺสา = จตฺทฺทิสํ ?

ค. พุทฺโธ เอว รตฺนํ = พุทฺธรตฺนํ ?

ฅ. นตฺถิ ตสฺส ปฺตฺตาติ อปฺตฺตโก ?

ง. วิโธ ราโค ยสฺมา โส วิตราโค (ภิกฺขุ) ?

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. ภตฺตฺสฺส ปจฺฉา = ปจฺฉาภตฺตํ ชื่อ นิปาตปุพฺพกะ อัပ္พยิภาวสมาส ๗

- ข. จตฺสูโธ ทิสฺสา = จตฺตฺสูทิสฺสํ ชื่อ สมาหารทิกุสฺมาส ฯ
ค. พุทฺโธ เอว รตนํ = พุทฺธรตนํ ชื่อ อวธารณบุพฺพทกัมมชารยสฺมาส ฯ
ฅ. นตฺถิ ตสฺส ปฺตฺตาติ อปฺตฺตโก ชื่อ น บุพฺพท พุทฺพิหิสฺมาส ฯ
ง. วิโต ราโค ยสฺมา โส วิตราโค (ภิกฺขุ) ชื่อ ปัญฺจมีพุทฺพิหิสฺมาส ฯ

๗. ในพหุลตฺถิตฺต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ปุชฺณีโย, จกฺขุมา, โกสลฺลํ ลงปัจจัยอะไร ? ในตฺถิตฺตไหน ?

๗. ในพหุลตฺถิตฺตมีปัจจัย ๑ ตัว คือ อาลฺุ ฯ

- ปุชฺณีโย ลง อีย ปัจจัย ในฐานตฺถิต
จกฺขุมา ลง มนฺตุ ปัจจัย ในตทสฺสตฺถิตตฺถิต
โกสลฺลํ ลง ญ ปัจจัย ในภาวตฺถิต ฯ

ประโยค ๑-๒

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น.....คือ.....?

ข. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่า.....แปลว่า.....?

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้

ก. อักษรวิธีว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ คือ สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษร ที่เป็นสระ และพยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์ ๑ สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน ๑ ๗

ข. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ชื่อว่าอักษระ แปลว่าไม่รู้จักสิ้นอย่าง ๑ ไม่เป็นของแข็ง อย่าง ๑ ๗

๒. สลฺยโลโค ในพยัญชนะสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ? เอตทโวจ, อิธปฺปโมทติ ตัด และต่ออย่างไร ?

๒. สลฺยโลโค ในพยัญชนะสนธิแบ่งเป็น ๒ คือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ๗

เอตทโวจ ตัดเป็น เอต-อโวจ ถ้ามีนิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่เบื้องปลาย แปลงนิคคหิต เป็น ท ต่อเป็น เอตทโวจ,

อิธปฺปโมทติ ตัดเป็น อิธ-ปโมทติ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน ต่อเป็น อิธปฺป-โมทติ ๗

๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. ฌาณํ จกขุ อิว ฌาณจกขุ ?
- ข. จตสุโส ทิสสา จตุททิสสา ?
- ค. อสุเสน (ยตุโต) รโถ อสุสรโถ ?
- ฌ. ชิวสุส ยตุตโก ปริจฺเจโท ยาวชิวํ ?
- ง. สห มจฺเจเรน ยํ วตุตตีติ สมจฺเจรํ (จิตฺตํ) ?

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

- ก. ชื่อวิเศษโนปมบท กัมมชารยสมาส ชนิดอุปมานุตตรบท ฯ
- ข. ชื่ออสมอาหารทิวสมาส ฯ
- ค. ชื่อตติยัตปปริสสมาส ฯ
- ฌ. ชื่อนิปาตบุพพะอะพยยิภาวสมาส ฯ
- ง. ชื่อสหบุพพบทพหุพพิหิสมาส ฯ

๗. ในโคตตตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ชุตินฺมา, มากโร, โปริสุสํ ลงปัจจัยอะไร ?
ในตัทธิตไหน ?

๗. ในโคตตตัทธิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ฌ, ฌายน, ฌาน, ฌยฺย, ฌิ, ฌิก, ฌว, ฌेर ฯ

ชุตินฺมา	ลง	มนฺตุ	ปัจจัย	ในตัทธิตตัทธิต
มากโร	ลง	ฌ	ปัจจัย	ในราคาทิตัทธิต
โปริสุสํ	ลง	ฌย	ปัจจัย	ในภาวตัทธิต ฯ

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑ - ๒

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๘

๑. พยัญชนะที่สุควรรค ๕ ตัว คืออะไรบ้าง ? เกิดในฐานไหน ? และมีชื่อเรียกว่าอย่างไร ?

๑. พยัญชนะที่สุควรรค ๕ ตัว คือ อ ง ณ น ม ฯ

เกิดใน ๒ ฐาน คือ ตามฐานของตนๆ และจุมก มีชื่อเรียกว่า สกฏฐานนาสิกฏฐานชา ฯ

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์เท่าไร ? อะไรบ้าง ? อคฺยาคาริ ตัดและต่ออย่างไร ?

๒. ในสระสนธิได้สนธิกิริโยปกรณ์ ๗ อย่าง คือ โลโป ลบ ๑ อาเทโส แปลง ๑
อาคโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑ ปกติ ปรกติ ๑
ทิโฆ ทำให้ยาว ๑ รสุสั ทำให้สั้น ๑ ฯ

อคฺยาคาริ ตัดเป็น อคฺย - อคาริ ถ้า อี อยู่หน้า มีสระอยู่เบื้องหลัง แปลง อี
ตัวหน้าเป็น ย ถ้าพยัญชนะ ซ้อนกัน ๒ ตัว ลบพยัญชนะที่มีรูปเสมอกันเสียตัวหนึ่ง
ต่อเป็น อคฺยาคาริ ฯ

๓. ครู (ครุ) ซึ่งเป็น อุ การันต์ในปุงลิงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ อย่างไรบ้าง ?

๓. ครู (ครุ) ซึ่งเป็น อุ การันต์ ในปุงลิงค์ มีวิธีแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ อย่างนี้

	เอก.	พหู.	
ป.	ครุ	ครโว	ครุ
ทุ.	ครุ	ครโว	ครุ
ต.	ครุณา	ครุหิ	ครุภิ
จ.	ครุสุส ครุโน	ครุณ	
ปญ.	ครุสุมา ครุมา	ครุหิ	ครุภิ
ฉ.	ครุสุส ครุโน	ครุณ	
ส.	ครุสุมี ครุมา	ครุสุ	
อา.	ครุ	ครเว	ครโว ฯ

๔. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกัมมมาจาก ? มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ? และในเหตุกัมมมาจากนี้ ลงปัจจัยอะไรบ้าง ?

๔. กิริยาศัพท์ใด กล่าวสิ่งที่เขาใช้ให้บุคคลทำคือแสดงว่าเป็นกิริยาของสิ่งนั้น กิริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัมมมาจาก ฯ

มีอุทาหรณ์ว่า สามิเกน สูเทน โอทโน ปาจาปิยเต ข้าวสุกอันนายใช้พ้อครวให้หุงอยู่ ฯ

และในเหตุกัมมมาจากนี้ ลง ปัจจัย ๑๐ ตัวในกัตตุวาทคือ (อ เอ ย ฌ ญา นา ฌหา โอ ฌ ฌย) นั้นด้วย ลงเหตุปัจจัยคือ ฌาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อากม หน้า ย ด้วย ฯ

๕. ต ปัจจัย ในกิริยาภคก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ฐ หรือ ส เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็นอะไรได้บ้าง ? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบ ?

๕. ต ปัจจัยในกิริยาภคก เมื่อประกอบกับธาตุซึ่งมี ฐ หรือ ส เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ต เป็นดังนี้ ธาตุมี ฐ เป็นที่สุดแปลง ต เป็น ฌ ฌ แล้วลบที่สุดธาตุ เช่น ฌินฺโณ ธาตุมี ส เป็นที่สุดแปลง ต เป็น ฎฐ แล้วลบที่สุดธาตุ เช่น ตฎฐโ

๖. อะไร ชื่อว่าทิวสมาส ? และทิวสมาสนั้น มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? จตุททิสมา, ปญฺจินฺทริยํ จัดเป็นอย่างไร ?

๖. กัมมธารยสมาส มีสังขยาอยู่ข้างหน้า ชื่อว่าทิวสมาส ฯ

ทิวสมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ สมหาโร, อสมหาโร, ฯ

จตุททิสมา จัดเป็น อสมหาโร

ปญฺจินฺทริยํ จัดเป็น สมหาโร ฯ

๗. ในอพยยตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? เมธาวิ ลงปัจจัยอะไร ? ในตัทธิตไหน ? จงตั้งวิเคราะห์มาดู ?

๗. ในอพยยตัทธิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ฌา, ถิ, ฯ

เมธาวิ ลง วิ ปัจจัย ในตัทธิตตัทธิต วิเคราะห์ว่า เมธา อสฺส อตุถิ-ติ เมธาวิ ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑-๒

สอบ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๕

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....๑๑ ตัวนี้ เป็นอโฆสะ ?

ข. สระอีก ๕ ตัวอื่นจากรัสสะ คือ.....ตัว ชื่อว่า

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้

ก. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฏ, ต ฒ, ป ฝ, และ ส ๑๑ ตัวนี้ เป็น อโฆสะ ฯ

ข. สระอีก ๕ ตัวอื่นจากรัสสะคือ อา อิ อุ เอ โอ ชื่อว่า ทีฆะ ฯ

๒. ในพยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ อภินนฺทฺนฺติ และชฺมฺมณฺจเร ตัดและต่ออย่างไร ฯ

๒. ในพยัญชนะสนธิได้สนธิกริโยปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ สยฺญโยโค ๑ ฯ

อภินนฺทฺนฺติ และ ชฺมฺมณฺจเร ตัดและต่ออย่างนี้ อภินนฺทฺนฺติ ตัดเป็น อภินนฺทฺ - อิตินิคคหิตอยู่หน้าลบสระเบื้องปลายได้บ้าง แปลงนิกคหิต เป็น น ต่อเป็น อภินนฺทฺนฺติ

ชฺมฺมณฺจเร ตัดเป็น ชฺมฺม-จเร เมื่อมีพยัญชนะอยู่หลังนิกคหิตอยู่หน้า แปลงนิกคหิตเป็นพยัญชนะที่สุควรรคได้ ต่อเป็น ชฺมฺมณฺจเร ฯ

๓. วิเสสศัพท์นาม แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ที่แบ่งแล้วนั้น ชนิดไหน มีศัพท์อะไรบ้าง ? เป็นได้กี่ลิงค์ ?

๓. วิเสสนศัพท์นามแบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม ๑ นิยม ๑ ฯ

ศัพท์เหล่านี้คือ ย, อญฺญ, อญฺญตฺร, อญฺญตฺม, ปฺร, อปฺร, กตฺร, กตฺม, เอก, เอกจฺจ, สพฺพ, ก็ เป็นอนิยม ศัพท์เหล่านี้คือ ต, เอต, อิม, อมุ เป็นนิยม ฯ

เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์ ฯ

๔. ข ฉ ส และ อาย อีย ปัจจย ในอาขยาด เป็นไปในความอะไร ? จงยกอุทาหรณ์พร้อมทั้งคำแปลมาด้วย ?

๔. ข ฉ ส ในอาขยาด เป็นไปในความปรารธนา อุทาหรณ์ พุทฺถกฺขติ ปรารธนาจะกิน ชิมจฺณติ ปรารธนาจะกิน ชิคฺคีสติ ปรารธนาจะนำไป

อาย อีย เป็นไปในความประพตฺติ อุทาหรณ์ จิรายติ ประพตฺติซ้าอยู่ ปุตุตฺติยติ ย่อมประพตฺติให้เป็นเพียงคังบุตร ฯ

๕. ในกิริยาภิกถ์ แบ่งกาลไว้เป็นเท่าไร ? อะไรได้บ้าง ? สาวโก ลงปัจจยอะไร เป็นรูปและสาธนะอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาด้วย ?

๕. ในกิริยาภิกถ์ แบ่งกาลไว้เป็น ๒ คือ ปัจจุบันกาล ๑ อดีตกาล ๑ ฯ

สาวโก ลง ญฺ ปัจจย เป็นกัตตฺรูป กัตตฺสาธนะ วิเคราะห์ว่า สุณฺณตฺติ สาวโก ฯ

๖. วิเสสนบุพพบท กับ วิเสสนุตฺตรบท กัมมชารยสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร ? อนุโตปาสาทฺ เป็นสมาสอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาด้วย ?

๖. มีลักษณะต่างกันอย่างนี้คือ วิเสสนบุพพบท กัมมชารยสมาสมิบทวิเสสนอยู่ต้น บทประธานอยู่ข้างหลัง ฯ

ส่วนวิเสสนุตฺตรบท กัมมชารยสมาสมิบทวิเสสนอยู่หลัง บทประธานอยู่หน้า ฯ

อนุโตปาสาทฺ เป็นนิปาตบุพพกะอัพยยีภาวสมาส วิเคราะห์ว่า ปาสาทฺสุส อนุโตอนุโตปาสาทฺ ฯ

๗. ในเสฏฐตฺถิตฺต มีปัจจยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? นาวิโก, โกสลฺลํ ลงปัจจยอะไร ? ในตฺถิตฺตไหน ? จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ?

๗. ในเสฏฐตฺถิตฺตมีปัจจย ๕ ตัว คือ ตร, ตม, อียิสฺสก, อีย, อิกฺข ฯ

นาวิโก ลง ฦก ปัจจย ในตฺถิตฺตทิตฺต วิเคราะห์ว่า นาวาย ตฺรตฺติ นาวิโก

โกสลฺลํ ลง ฦย ปัจจย ในภาวตฺถิตฺต วิเคราะห์ว่า กุสลฺลสฺส ภาโว โกสลฺลํ ฯ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑ - ๒

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้
- ก. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ.....เรียกว่า อวรรณ เพราะ.....?
- ข. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ.....เรียกว่า..... ?
๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้
- ก. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ อ เรียกว่า อวรรณ เพราะไม่
เป็นพวกเป็นหมู่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด ๆ
- ข. เอ เกิดใน ๒ ฐานคือ คอและเพดาน เรียกว่า กณฺจตาลูโซ ฯ
๒. สนธิ มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? โนหัต และ อิธูปโมทติ ตัดและต่ออย่างไร ?
๒. สนธิมี ๓ คือ สระสนธิ ต่อสระ ๑ พยัญชนะสนธิ ต่อพยัญชนะ ๑ นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต ๑ ฯ
- โนหัต และ อิธูปโมทติ ตัดและต่ออย่างนี้
- โนหัต ตัดเป็น โนหิ-เอตฺ ลบสระหน้าคือ อิ ที่สุดแห่งศัพท์ โนหิ เสีย ต่อเป็น โนหัต ฯ
- อิธูปโมทติ ตัดเป็น อิธ-ูปโมทติ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันต่อเป็น อิธูปโมทติ ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
- ก. ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นลิงค์ไว้เท่าไร ? อะไรบ้าง ?
- ข. ศัพท์เช่นไร เรียกว่า อัพยศัพท์ ? และแบ่งเป็นอะไรบ้าง ?
๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้
- ก. ในบาลีภาษานั้นท่านแบ่งเป็นลิงค์ไว้ ๓ คือ ปุ่ลิงค์ เพศชาย ๑ อิติถิลิงค์ เพศหญิง ๑
นปุ่สกลิงค์ มิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง ๑ ฯ
- ข. ศัพท์ อีกจำพวกหนึ่งจะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓
ไม่ได้ คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว ศัพท์เหล่านี้เรียกว่า อัพยศัพท์ ฯ
- แบ่งเป็น อุปสัคบ้าง นิบาตบ้าง ปัจจัยบ้าง ฯ

๔. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าอาขยต ? ในอาขยตนั้น ท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง ? จงเขียนวิภัติ
หมวดอักษัตตนิ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดู ?

๔. ศัพท์กล่าวกริยา คือความทำเป็นต้นว่า ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ชื่อว่า อาขยต ฯ

ในอาขยตนั้นท่านประกอบด้วย วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ วาจก ปัจจัย เพื่อเป็น
เครื่องหมายเนื้อความให้ชัดเจน ฯ

ได้เขียนวิภัติหมวดอักษัตตนิ เฉพาะฝ่ายปรัสสบทมาดังนี้

ปรัสสบท

	เอก.	พหู.
ป.	อี	อุ
ม.	โอ	ตุล
อุ.	อี	มฺหา ฯ

๕. กิริยาภิตก คือ วจนีย์ และ กุฑุโธ แปลว่าอย่างไร ? สำเร็จรูปมาจากอะไร ? จงเขียนคำแปล
รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูปและสาธนะมาด้วย

ก. สยนฺติ เอตุถาติ สยน์ ?

ข. สรติ เอตายาติ สติ ?

๕. กิริยาภิตก คือ

วจนีย์ แปลว่า อันเขาพึงกล่าว สำเร็จรูปมาจาก วจ ชาติ ในความกล่าว อนีย์ ปัจจัย

กุฑุโธ แปลว่า โกรธแล้ว สำเร็จรูปมาจาก กุฑุ ชาติ ในความโกรธ ต ปัจจัย ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาดังนี้

ก. สยนฺติ เอตุถาติ สยน์ (เขา ท.) ย่อมนอนในที่นั้น เหตุนั้น (ที่นั้น) ชื่อว่าเป็นที่นอน
(แห่งเขา ท.) ยู ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ฯ

ข. สรติ เอตายาติ สติ (ชน) ย่อมระลึกด้วยธรรมชาติที่นั้น เหตุนั้น (ธรรมชาติที่นั้น) ชื่อว่า
เป็นเหตุระลึก (แห่งชน) ตี ปัจจัย กัตตุรูป กรณสาธนะ ฯ

๖. อะไรเรียกว่า ลุตตสมาส และ อลุตตสมาส ? สนฺตจิตฺโต (ภิกฺขุ) เป็นสมาสอะไร จงตั้ง
วิเคราะห์พร้อมทั้งเขียนคำแปลมาด้วย ?

๖. สมาสที่ท่านลบบวิภัตติเสียแล้ว เรียกว่า ลุตตสมาส สมาสที่ท่านยังมีได้ ลบบวิภัตติ เรียกว่า
อลุตตสมาส ฯ

สนฺตจิตฺโต (ภิกฺขุ) เป็นนัฎฐีพหูพหิสมาส วิเคราะห์ว่า สนฺตํ จิตฺตํ ยสฺส โส
สนฺตจิตฺโต (ภิกฺขุ) จิตฺตของภิกษุใด ระบุแล้ว ภิกษุนั้น ชื่อว่า มีจิตระบุแล้ว ฯ

๗. ในปุรณัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? มานุสโก, โภคี ลงปัจจัย อะไร ?
ในตถิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย ?

๗. ในปุรณัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตย ถ จ ม อี ฯ

มานุสโก ลง กณฺ ปัจจัย ในสมุหตถิต วิเคราะห์ว่า มนุสฺसानํ สมุโห มานุสโก
โภคี ลง อี ปัจจัย ในตทสสฺตถิต วิเคราะห์ว่า โภโค อสฺส อตฺถิติ โภคี ฯ

ประโยค ๑-๒

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์ สอบ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. วจิวภาค แบ่งคำพูดออกเป็น.....ส่วน คือ.....?

ข. สระนั้น จัดเป็นคู่ได้ ๓ คู่ คือ.....?

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้

ก. วจิวภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม ๑ อพยยศัพท์ ๑ สมาส ๑
ศัพท์ ๑ อาขยาต ๑ กิตก์ ๑ ฯ

ข. สระนั้นจัดเป็นคู่ได้ ๓ คู่ คือ

อ อา เรียกว่า อวณฺโณ,

อิ อี เรียกว่า อิวณฺโณ,

อุ อุ เรียกว่า อูวณฺโณ ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. สาธฺ + อิติ สนธิเป็น.....?

ข. อคฺ + อาการฺ สนธิเป็น.....?

ค. จตุตาโรเม ศັคฺบฺทเป็น.....?

ฌ. เอตทโวจ ศັคฺบฺทเป็น.....?

ง. วิกาโร แบ่งเป็น ๒ คือ

๒. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. สาธฺ + อิติ สนธิเป็น สาธฺติ ฯ

ข. อคฺ + อาการฺ สนธิเป็น อคฺยาคารฺ ฯ

ค. จตุตาโรเม ศັคฺบฺทเป็น จตุตาโร - อิเม ฯ

ฌ. เอตทโวจ ศັคฺบฺทเป็น เอตฺ - อโวจ ฯ

ง. วิกาโร แบ่งเป็น ๒ คือ วิการในเบื้องต้น ๑ วิการในเบื้องปลาย ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม ?
- ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์เท่าไร ๆ อะไรบ้าง ?
- ค. เอกุณวิสติ จนถึง อฏฺจนวุติ เป็นวจนะ และลึงค์อะไร ?
- ฌ. आयत्ति, हनृत् เป็นนิบาตบอกอะไร ?
- ง. โत् ปัจจย เป็นเครื่องหมายวิภตติอะไร ?

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามที่ทั่วไปแก่คน, สัตว์, ที่, อื่นได้ เหมือนคำว่า มนุสฺโส มนุष्यฺ ตिरจฺฉนาโน สัตว์ดิรัจฉาน นครี เมือง เป็นต้น จัดเป็นสาธารณนาม ๆ
- ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ อู ๆ
- ค. เอกุณวิสติ จนถึง อฏฺจนวุติ เป็นเอกวจนะและอิตถิลิงค์ อย่างเดียว ๆ
- ฌ. आयत्ति เป็นนิบาตบอกกาล , हनृत् เป็นนิบาตบอกความเดือน ๆ
- ง. โत् ปัจจย เป็นเครื่องหมายตติยวิภตติ และ ปัญฺจมีวิภตติ ๆ

๔. วิภตติอาขยาดนั้น ท่านจำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้อะไร ? จัดเป็นกี่หมวด ? อะไรบ้าง ?

๔. วิภตติอาขยาดนั้น ท่านจำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ บุรุษ ๆ

- จัดเป็น ๘ หมวด คือ ๑. หมวด วุตตมานา ๒. หมวด ปญฺจมี ๓. หมวด สตุตฺถมี ๔. หมวด ปโรภฺยา ๕. หมวด หียตฺตฺนึ ๖. หมวด อชฺชตฺตฺนึ ๗. หมวด ภวิสฺสฺสนฺตฺติ ๘. หมวด กาลาติปฺตฺติ ๆ

๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า กรณสาธนะ ? จงเขียนคำแปล รูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอก ปัจจัย รูปและสาธนะมาด้วย

- ก. วิชาชาติ สีเลนาติ วิญญู ?
- ข. ทุกฺเขน รกฺขียตีติ ทฺรภฺกฺ ?

๕. ศัพท์เช่นนี้ คือ ผู้ทำ ๆ ด้วยสิ่งใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของสิ่งนั้นเป็นต้นว่า พนฺชนํ วัตถุเป็น เครื่องผูก ปหฺรณํ วัตถุเป็นเครื่องประหาร วิชฺฌนํ วัตถุเป็นเครื่องไซ ชื่อว่า กรณสาธนะ ๆ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ ต่อต่อไปนี้พร้อมบอกปัจจัย รูป และสาธนะ ดังนี้

ก. วิชาชาติ สีเลนาติ วิญญู (ผู้ใด) ย่อมรู้วิเศษโดยปกติ เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่าผู้รู้วิเศษ โดยปกติ ลง รุ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ ฯ

ข. ทุกฺเขน รุกฺขียตีติ ทฺรูกฺขํ (จิตใด) อันเขารักษาได้โดยยาก เหตุนั้น (จิตนั้น) ชื่อว่าอันเขารักษาได้โดยยาก ลง ข ปัจจัย เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ฯ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่า พหูพหิสมาส ? และพหูพหิสมาสนั้น มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?
ติโลกํ เป็นสมาสอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ?

๖. สมาสอย่างหนึ่ง มีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่า พหูพหิสมาส ฯ

และ พหูพหิสมาสนั้นมี ๖ อย่าง คือ ทุตฺติยาพหูพหิ, ตติยาพหูพหิ, จตุตถิพหูพหิ, ปัญจมิพหูพหิ, ฉกฺขิพหูพหิ, สัตตมิพหูพหิ ฯ

ติโลกํ เป็น สมหาทิกุสมาส ตั้งวิเคราะห์ว่า ตโย โลกา=ติโลกํ ฯ

๗. ภาวตฺทิตฺต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? กายิกํ, โสวณฺณมยํ ลงปัจจัย อะไร ?
ในตฺทิตฺตไหน ? จงตั้งวิเคราะห์มาดู ?

๗. ในภาวตฺทิตฺต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตุต, ญย, ตุตฺน, ตา, ฌ, กณฺ ฯ

กายิกํ ลง ฌิก ปัจจัย ในตฺตรตฺยาทิตฺติตฺต ตั้งวิเคราะห์ว่า กายเณ กตฺ กมฺมํ กายิกํ หรือ กายเ วตฺตตีติ กายิกํ ฯ

โสวณฺณมยํ ลง มย ปัจจัย ในปกติตฺติตฺติตต ตั้งวิเคราะห์ว่า สุวณฺเณน ปกตํ โสวณฺณมยํ หรือ สุวณฺณสุส วิกาโร โสวณฺณมยํ ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามศัพท์ท่านแบ่งเป็นลिंगค์เท่าไร ? อะไรบ้าง ?
- ข. นปฺสกลิงค์ มีกัรนต์เท่าไร ? อะไรบ้าง ?
- ค. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่าสังขยา ?
- ฌ. วิเสสนศัพท์นาม แบ่งเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ?
- ง. อุปริ, เสขยถา เป็นนิบาตบอกอะไร ?

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามศัพท์ท่านแบ่งเป็น ๓ ลิงค์ คือ ปฺุลฺลิงค์ เพศชาย ๑ อิตฺถิลิงค์ เพศหญิง ๑ นปฺสกลิงค์ มิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง ๑ ๑
- ข. นปฺสกลิงค์ มีกัรนต์ ๓ คือ อ อิ อุ ๑
- ค. ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ชื่อว่าสังขยา ๑
- ฌ. วิเสสนศัพท์นาม แบ่งเป็น ๒ คือ อนิยม ๑ นิยม ๑ ๑
- ง. อุปริ เป็นนิบาตบอกที่
เสขยถา เป็นนิบาตบอกอุปมาอุปไมย ๑

๔. วตุตมานา บอกกาลอะไร ? แปลว่าอะไร ? จงเขียนวิภัตติอาขยาตหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัศสพทมาคฺ ?

๔. วตุตมานา บอกกาลปัจจุบันกาล ๑

ปัจจุบันแท้ แปลว่า อยู่

ปัจจุบันใกล้เคียง แปลว่า ย่อม

ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต แปลว่า จะ ๑

ได้เขียนวิภัตติอาขยาตหมวดปัญจมี เฉพาะฝ่ายปรัศสพทมา ดังนี้

ปรัศสพท

	เอก.	พหู.
ป.	ตุ	อนตุ
ม.	หิ	ถ
อุ.	มิ	ม ๑

๕. กิริยาภิกถ์ คือ รุโน และ ปมชช แปลว่าอย่างไร ? สำเร็จรูปมาจากอะไร ?
จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาด้วย

ก. หิตํ กโรตีติ หิตกุกโร ?

ข. ทุสฺสติ เตนาคิ โทโส ?

๕. กิริยาภิกถ์ คือ รุโน แปลว่า ร้องไห้แล้ว สำเร็จรูปมาจาก รุทฺ ชาติในความร้องไห้
ต ปัจจัย ชาติมี ทฺ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ต เป็น นฺ แล้วลบที่สุดชาติ ฯ

ปมชช แปลว่า ประมาทแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ป บทหน้า มทฺ ชาติ ในความ
ประมาท ลง ตฺนาทิจปัจจัย แปลง ตฺนาทิจปัจจัย เป็น ย เอา ย กับที่สุดชาติ เป็น ชช ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูป และสาธนะมาดังนี้

ก. (ผู้ใด) ย่อมทำซึ่งประโยชน์เกื้อกูล เหตุนั้น (ผู้นั้น) ชื่อว่า ผู้ทำซึ่งประโยชน์
เกื้อกูล อ ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ฯ

ข. (ชน) ย่อมประทุษร้าย ด้วยกิเลสนั้น เหตุนั้น กิเลสนั้น ชื่อว่าเป็นเหตุ
ประทุษร้าย (แห่งชน) ณ ปัจจัย กัตตุรูป กรรมสาธนะ ฯ

๖. อะไร ชื่อว่า ตัปฺปฐิสฺสมาส ? และตัปฺปฐิสฺมานั้น มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ปตุตจิวริ
เป็นสมาสอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ?

๖. นามศัพท์มี อ วิภตติเป็นต้นในที่สุดท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อว่าตัปฺปฐิสฺมาส ฯ

มี ๖ อย่าง คือ ทุตียาตปฺปฐิสฺ,
 ตตียาตปฺปฐิสฺ,
 จตุตถิตปฺปฐิสฺ,
 ปณฺจमितปฺปฐิสฺ,
 ฉฐฐิตปฺปฐิสฺ,
 สตุตมิตปฺปฐิสฺ, ฯ

ปตุตจิวริ เป็นสมาหารทวันทวสมาส ได้เขียนรูปวิเคราะห์มาดังนี้ ปตุโต จ จิวรณจ
ปตุตจิวริ ฯ

๗. ในชาตาทิต্তิทธิต มีปัจจัยเท่าไร ? อะไรบ้าง ? ปจฺฉิม, คุณฺวา ลงปัจจัยอะไร ?
ในตฺติทธิตไหน ? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ?

๗. ในชาตาทิต্তิทธิต มีปัจจัย ๓ ตัว อิม, อिय, กिय, ฯ

ปจฺฉิม ลง อิม ปัจจัย ในชาตาทิต্তิทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า ปจฺฉา ชาโต ปจฺฉิม ฯ

คุณฺวา ลง วนฺตฺ ปัจจัย ในตฺติสตฺติตฺติทธิต ฯ วิเคราะห์ว่า คุณฺ โณ อสุส
อตุถิ-ติ คุณฺวา ฯ

ประโยค ๑-๒

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์ สอบ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว คือ..... ๘ ตัวนี้ ชื่อ สระ,
..... ๓๓ ตัวนี้ ชื่อ พยัญชนะ ฯ

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้

อักษรที่ใช้ในบาลีภาษานั้น ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ๘ ตัวนี้ ชื่อ สระ, ก ข
ค ฉ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห พ อ
๓๓ ตัวนี้ ชื่อ พยัญชนะ ฯ

๒. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. วิทูนํ + อคฺคํ	สนธิเป็น.....๑
ข. ยสฺส + อินฺทฺริยานิ	สนธิเป็น.....๑
ค. ตฺยหาหํ	ตัดบทเป็น.....๑
ฌ. ปจฺจตฺตฺยฺเถว	ตัดบทเป็น.....๑
ง. สลฺยโลโค	แบ่งเป็น ๒ คือ.....๑

๒. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. วิทูนํ + อคฺคํ	สนธิเป็น วิทูนคฺคํ ฯ
ข. ยสฺส + อินฺทฺริยานิ	สนธิเป็น ยสฺสินฺทฺริยานิ ฯ
ค. ตฺยหาหํ	ตัดบทเป็น เต + อหํ ฯ
ฌ. ปจฺจตฺตฺยฺเถว	ตัดบทเป็น ปจฺจตฺตํ + เอว ฯ
ง. สลฺยโลโค	แบ่งเป็น ๒ คือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่าง ๑ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่าง ๑ ฯ

๓. จงตอบคำถามดังต่อไปนี้

- ก. คุณนาม แบ่งออกเป็นกี่ชั้น ๆ อะไรบ้าง ๆ
- ข. นปฺงสกลิงค์ มีการันต์เท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
- ค. ศัพท์เหล่านี้ คือ ต, เอกจฺจ, อมฺ เป็นศัพท์นามประเภทไหน ๆ
- ฌ. สจ, วีย เป็นนิบาตบอกอะไร ๆ
- ง. นพฺพิสติ, เอกฺนปญฺญาส แปลว่าอะไร ๆ

๓. ได้ตอบคำถามดังต่อไปนี้

- ก. คุณนาม แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑ ๆ
- ข. นปฺงสกลิงค์ มีการันต์ ๓ คือ อ อิ อุ ๆ
- ค. ต เป็นศัพท์นามประเภทบุริสศัพท์นามและวิเสสนศัพท์นาม
เอกจฺจ, อมฺ เป็นศัพท์นามประเภทวิเสสนศัพท์นาม ๆ
- ฌ. สจ เป็นนิบาตบอก ปริกัป
วีย เป็นนิบาตบอก อุปมาอุปไมย ๆ
- ง. นพฺพิสติ แปลว่า ๒๖
เอกฺนปญฺญาส แปลว่า ๔๕ ๆ

๔. อะไรจัดเป็นวากจ ๆ แบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ จงเขียนวิภัติภูมิหมวดสัตตมมี เฉพาะ ฝ่ายปรัสสทมาคฺ ๆ

๔. กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย วิภติ กาล บท วณะ บุรุษ ชาติ (ปัจจัย) ดังนี้ จัดเป็น วากจ ๆ

แบ่งเป็น ๕ คือ กัตตฺวากจ ๑ กัมมวากจ ๑ ภาววากจ ๑ เหตุกัตตฺวากจ ๑ เหตุกัมมวากจ ๑ ๆ

ปรสฺสทปทํ

	เอก.	พหู.
ป.	เอยฺย	เอยฺยํ
ม.	เอยฺยาสี	เอยฺยาล
อุ.	เอยฺยามี	เอยฺยาม

๕. กิริยาภิกตฺกํ คือ ตินฺนุโณ และ ปคฺคยฺห แปลว่าอย่างไร ฯ สำเร็จรูปมาจากอะไร ฯ จงเขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูปและสาธนะด้วย

ก. หิตํ กโรตีติ หิตกฺกโร ฯ

ข. สรติ เอตายาติ สติ ฯ

๕. กิริยาภิกตฺกํ คือ

ตินฺนุโณ แปลว่า ข้ามแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ตฺรฺ ชาติ ในความข้าม ต ปัจจัย ชาติมิ รฺ เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ต เป็น ณฺณ แล้วลบที่สุดชาติ ฯ

ปคฺคยฺห แปลว่า ประคองแล้ว สำเร็จรูปมาจาก ปบทหน้า กหฺ ชาติ ในความประคอง คุณาติ ปัจจัย คือ ตฺนฺ ตฺวา ตฺวาน อุปลักอยู่หน้าแปลงปัจจัยทั้ง ๓ เป็น ย ชาติมิ ห เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง ย กับที่สุดชาติเป็น ยห ฯ

ได้เขียนคำแปลรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกปัจจัย รูปและสาธนะมาดังนี้

ก. (ผู้ใด) ย่อมทำ ซึ่งประ โยชนํ์เกือกูล เหตุณั้น (ผู้ณั้น) ชื่อว่า ผู้ทำซึ่งประ โยชนํ์เกือกูล อ ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ฯ

ข. (ชน) ย่อมระลึก ด้วยธรรมณั้น เหตุณั้น (ธรรมชาติ นัน) ชื่อว่า เป็นเหตุระลึก (แห่งชน) ตี ปัจจัย กัตตุรูป กรณสาธนะ ฯ

๖. อะไรชื่อตฺปฺริสฺมาส ฯ ตฺปฺริสฺมาสนัน มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ราชปฺตุโต เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาคฺ

๖. นามศัพทํมี อํ วิภตฺติเป็นต้น ในที่สุด ท่านย่อด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อตฺปฺริสฺมาส ฯ

มี ๖ อย่าง คือ ทุตฺยตฺปฺริโส, ตตฺยตฺปฺริโส, จตฺตฺถิตฺปฺริโส, ปณฺจमितฺปฺริโส, ฉฉฺฉิตฺปฺริโส, สตฺตฺमितฺปฺริโส ฯ

ราชปฺตุโต เป็นฉฺฉฺฉิตฺปฺริสฺมาส

ได้เขียนรูป วิเคราะห์มาคฺนี้ รณฺโณ ปฺตุโต = ราชปฺตุโต ฯ

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ กจฺจายโน, โภคี ลงปัจจัยอะไร ๆ ในตัทธิต ไหน ๆ จงตั้งวิเคราะห์มาให้ดู ๆ

๗. ในเสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ทร, ตม, อียิสฺสก, อีย, อัญจ ๆ

กจฺจายโน	ลง	ฌายน ปัจจัย ใน โคตตตัทธิต
	ได้ตั้งวิเคราะห์ว่า	กจฺจสฺส อปจฺจํ กจฺจายโน ๆ
โภคี	ลง	อิ ปัจจัย ในตทสฺสตถิตตัทธิต
	ได้ตั้งวิเคราะห์ว่า	โภโค อสฺส อตฺถิ-ติ โภคี ๆ

ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์

ประโยค ๑ - ๒

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

“อักษรที่เหลือจากสระ มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อ.....
แปลว่า..... มี.....ตัว แบ่งเป็น.....พวก คือ.....” ๑

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

“อักษรที่เหลือจากสระ มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อ พยัญชนะ แปลว่า
ทำเนื่อความให้ปรากฏ มี ๓๓ ตัว แบ่งเป็น ๒ พวก คือ วรรค ๑ อวรรค ๑” ๑

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์เท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑ อถขวุส ตัดและต่ออย่างไร ๑

๒. ในสระสนธิ ได้สนธิกิริโยปกรณ์ครบทั้ง ๘ อย่าง ขาดแต่ สญโลโค อย่างเดียว คือ โลโป
ลบ ๑ อาเทโส แปลง ๑ อากโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑
ปกติ ปกติ ๑ ทีโฆ ทำให้ยาว ๑ รสฺสฺ ทำให้สั้น ๑ ๑

อถขวุส ตัดเป็น อถโ - อสุส เอา โ ที่ อถโ เป็น ว ต่อเป็น อถขวุส ๑

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ แบ่งออกเป็นเท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์เท่าไร ๑ อะไรบ้าง ๑

ค. ศัพท์เหล่านี้ คือ ตุมฺห, ย, กิ, เป็นศัพท์นามประเภทไหน

ฃ. อุทฺธ, ตคฺฃ เป็นนิบาตบอกอะไร

ง. ปกติสังขยา กับปุณฺณสังขยา ต่างกันอย่างไร ๑

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ แบ่งออกเป็น ๓ คือ นามนาม ๑ คุณนาม ๑ ศัพท์นาม ๑ ๑

ข. อิตถิลิงค์ มีการันต์ ๕ คือ อา อิ อี อุ อู ๑

ค. ตุมฺห เป็นศัพท์นามประเภทปุริสศัพท์นาม

กตฺตา ลง ตฺ ปัจจยฺ

เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ วิเคราะห์ว่า (ผู้ใด) ย่อมทำ เหตุนั้น (ผู้ใด) ชื่อว่า ผู้ทำ

เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งคัสสี่ละ วิเคราะห์ว่า (ผู้ใด) ย่อมทำ โดยปกติ เหตุนั้น (ผู้ใด) ชื่อว่า ผู้ทำโดยปกติ ฯ

๖. อะไรชื่อกัมมชารสมาส ฯ และกัมมชารสมาสนั้น มีเท่าไรบ้าง ฯ ทิพฺพจกฺขุ เป็นสมาสอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาคฺ

๖. นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวณะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน คือเป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเศษนะ คือเป็นคุณนาม หรือเป็นวิเศษนะทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า กัมมชารสมาส ฯ

กัมมชารสมาส นั้น มี ๖ คือ วิเศษนบุพบท ๑ วิเศษนุตตรบท ๑ วิเศษโนภยบท ๑ วิเศษโนปมบท ๑ สัมภวานบุพบท ๑ อวธารณบุพบท ๑ ฯ

ทิพฺพจกฺขุ เป็น วิเศษนโนปมบท กัมมชารสมาส

วิ. ทิพฺพ อิว จกฺขุ = ทิพฺพจกฺขุ จกฺขุเพียงดังทิพฺพ ฯ

๗. ในตทสสัตถิตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ คุณฺวา, พนฺธนียํ, ลงปัจจัยอะไร ในตทิต ไหน จงตั้งวิเคราะห์มาคฺ

๗. ในตทสสัตถิตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ วิ ส สี อิก อี ร วนฺตฺ มนฺตฺ ณ ฯ

คุณฺวา ลง วนฺตฺ ปัจจัย ในตทสสัตถิตถิต

 ได้ตั้งวิเคราะห์ว่า คุณฺ โณ อสฺส อตฺถิติ คุณฺวา ฯ

พนฺธนียํ ลง อีย ปัจจัย ในฐานตทิต

 ได้ตั้งวิเคราะห์ว่า พนฺธนฺสฺส จานํ พนฺธนียํ ฯ